

CYRILL.

Časopis pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

Organ Obecné Jednoty Cyrillské.

Majitel, vydavatel a redaktor:

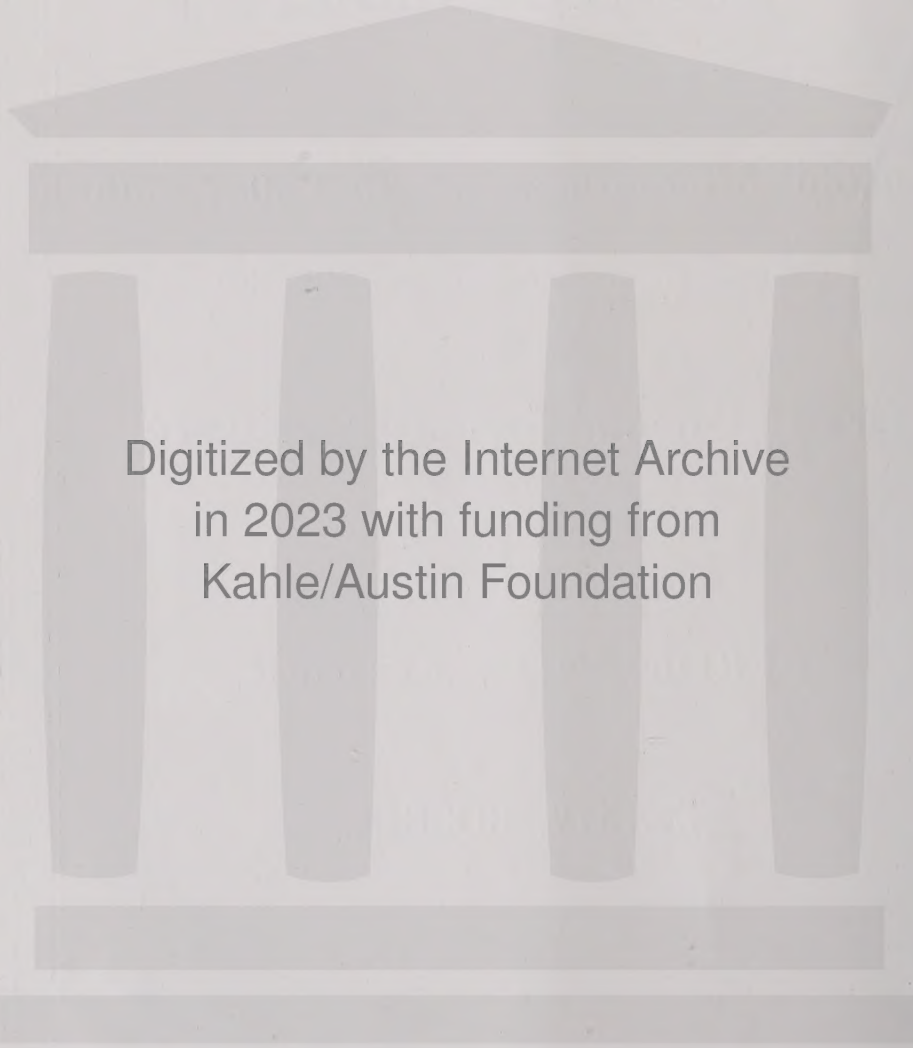
FERDINAND J. LEHNER.

4 XXXIV. ROČNÍK.

V PRAZE 1907.

»Politika« závod tiskařský a vydavatelský. — Nákladem vydavatele.

4 E 1446
58~
800

Digitized by the Internet Archive
in 2023 with funding from
Kahle/Austin Foundation

CYRILL

ČASOPIS

pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

ORGAN OBECNÉ JEDNOTY CYRILLSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1907. Ročník XXXIV.

F. J. LEHNER.

Číslo 1. a 2.

JOSEF FÖRSTER.

Uplynulo právě 33 roků, kdy redaktor slavnostně zahájil reformu církevního zpěvu v zemích koruny České Palestrinovou osmihlasnou mší »Hodie Christus natus est«. Slavilo se 900leté jubileum založení Pražského biskupství za přítomnosti celého episkopatu a vynikajících mužů z Čech, Moravy a Slezska. Velebná skladba nejslavnějšího mistra uchvátila přítomné. Símě se ujalo a počalo klíčiti. Z Pražských ředitelů kůrů byl *Josef Förster* prvním, který k praporu ryzé hudby posvátné se přidružil a v kostele sv. Vojtěcha přesný zpěv počal pěstovati. Směrem tímto pokračoval v metropolitním chrámu Páně sv. Víta na hradě Pražském, kde roku 1887 řízení choru bylo mu svěřeno a působil tu až do své smrti. Zemřel ve věku 74 let. Zesnulý se narodil dne 22. února 1833 v Osenicích, kde otec jeho býval učitelem a dostalo se mu od něho prvního vzdělání hudebního. V 18. letech vstoupil do varhanické školy Pražské. Absolvovav ji, stal se varhaníkem cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě. Později působil jako varhaník v Praze u sv. Vojtěcha a sv. Mikuláše. Roku 1862 byl ustanoven ředitelem kůru u sv. Trojice ve Spálené ulici, odkud za nedlouho přešel k sv. Vojtěchu. Roku 1867 stal se professorem elementárního zpěvu a hudební theorie na pražské konservatoři. Roku 1892 byl jmenován členem České Akademie. Byl nejen plodným skladatelem církevním a světským, ale též učitelem, spojujícím theoretické vědomosti s dlouholetou vychovatelskou praxí. Z pera jeho vyšly mnohé cenné práce odborné. Jako spisovatel získal si zvůčného jména důkladnou, moderně založenou »Naukou o harmonii«. Jako umělec výkonný vynikal dokonalou hrou na varhany.

Budiž mu zachována česná paměť!

Redaktor.

Hospodine, studnice dobroty, Kyrie fons bonitatis.

Studie k českým tropům. Podává prof. Dobroslav Orel.

Kyrie nazývá se »fons bonitatis«, »studnice dobroty« dle počátečních slov tropu, jenž vložen jest po slově prvního Kyrie. Svou melodií náleží mezi nejstarší chorální zpěvy církve katolické. Vložené tropy jsou původu pozdějšího.

Odlesk nejstarších rukopisův, vatikánské vydání Kyriale, obsahuje Kyrie, fons bonitatis, tonus III., str. 7.* a předpisuje je pro nejvyšší slavnosti, in festis solemnibus. V této studii jedná se o Kyrie, fons bonitatis = Kyrie, studnice dobroty v literatuře české.

Ke srovnání však nutno znáti cantus firmus, jak ho užívala celá církev bez vložení tropů. K tomu cíli volíme uvedené Kyrie z edice vatikánské, jež pořízeno jest na základě studia starých rukopisů vůbec. S ním na nepatrné odchylky rytmické shoduje se i Kyrie ze sbírky: »Kyriale od Dr. P. Wagnera«, čerpané pouze z rukopisův nerománských. Z této shody patrna jest jednota starých památek a proto pro základ dalších úvah našich stačí Kyrie prvně uvedené, jež zní:

T. III.

Ky - ri - e e - le - i - son. (3X) Chri-

ste

e - le - i - son. (3X) Ky - ri - e

e - le - i - son. (3X)

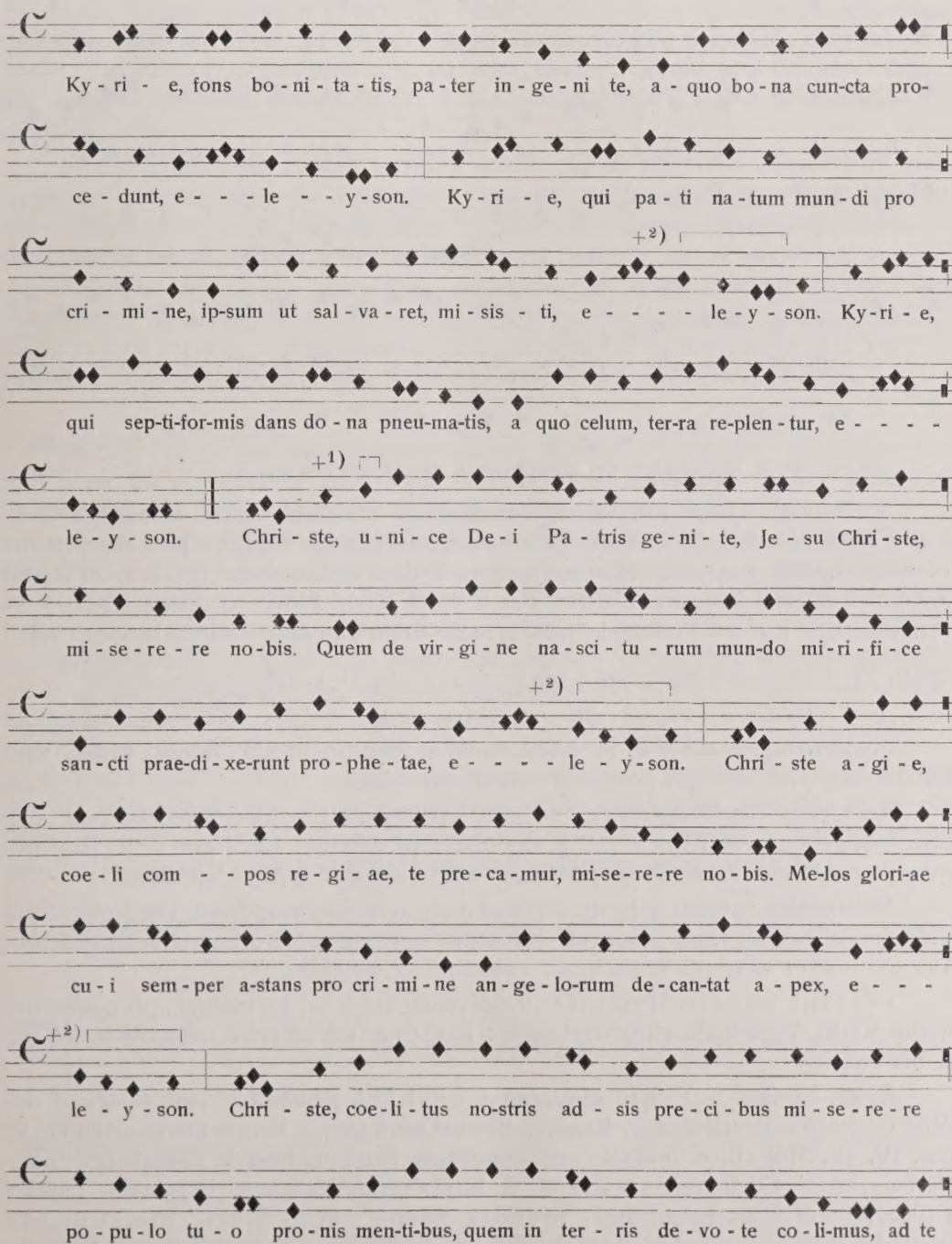
Skupina — se při 1. i 2. Kyrie vynechá a zpívá se až při 3. Kyrie.

Záhy bylo toto Kyrie..., Christe..., Kyrie... v celé církvi interpolováno, podloženo latinským textem, jenž vysvětloval tu onu slavnost církevního roku a oslavoval božskou Trojici.

My sledovati budeme pouze interpolace v Čechách se vyskytující.

Nejstarší zápis interpolace jest v rukopisu kapitulní knihovny »Versus super offertoria« z r. 1235. Než tropy jsou připsány jen ku poslednímu Kyrie (Spiritus alme..., qui baptisato..., ignis divine...); mimo to nelze naprosto tvrditi, že Versus super offertoria jsou původu českého. Nenalézá se v nich zmínka o našich světcích, ale s tropářem Arnoštovým z 1363 ve spojení jsou. Modulemur... jest totožné melodicky i textově ve »Versus« i »knihách Arnoštových« z 1363. Je možno, že obě knihy, mající časovou difference 130 let, měly pouze pramen společný, totiž zpěv církve katolické; Arnoštův tropář nemusel znáti »Versus super offertoria«, ale vyloučeno to není, poněvadž cantus firmus jest nápadně v obou týž bez variantův.

Poněvadž ve »V. s. off.« není celého tropu a původ »Versus« není zcela zjištěn, uvedu raději znění interpolace s nápěvem, jak je má Slavětínský kodex*) na str. 5., 6., který † prof. Emler klade do doby Vladislavské. Slavětínský kodex jest původu českého, poněvadž má officia ku patronům českým, i docela píseň s českým textem.

Ky - ri - e, fons bo - ni - ta - tis, pa - ter in - ge - ni - te, a - quo bo - na cun - cta pro -

ce - dunt, e - - - le - - y - son. Ky - ri - e, qui pa - ti na - tum mun - di pro

cri - mi - ne, ip - sum ut sal - va - ret, mi - sis - ti, e - - - - le - y - son. Ky - ri - e,

qui sep - ti - for - mis dans do - na pneu - ma - tis, a quo celum, ter - ra re - plen - tur, e - - - -

le - y - son. Chri - ste, u - ni - ce De - i Pa - tris ge - ni - te, Je - su Chri - ste,

mi - se - re - re no - bis. Quem de vir - gi - ne na - sci - tu - rum mun - do mi - ri - fi - ce

san - cti prae - di - xe - runt pro - phe - tae, e - - - - le - y - son. Chri - ste a - gi - e,

coe - li com - - pos re - gi - ae, te pre - ca - mur, mi - se - re - re no - bis. Me - los glori - ae

cu - i sem - per a - stans pro cri - mi - ne an - ge - lo - rum de - can - tat a - pex, e - - - -

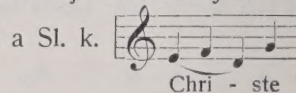
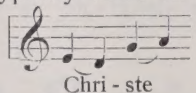
le - y - son. Chri - ste, coe - li - tus no - stris ad - sis pre - ci - bus mi - se - re - re

po - pu - lo tu - o pro - nis men - ti - bus, quem in ter - ris de - vo - te co - li - mus, ad te

*) Tento vzácný unikát byl mi zapůjčen farářem a spisovatelem ve Slavětíně, p. Fr. Štědrým.

Je - su pi - e cla - ma - mus, e - - - le - - y-son. Ky - ri - e, Spi-ri-tus
al - me co-he-res Pa-tri na-to - que, u - ni - us u - si - e con - sis - ten - do
flaus ab u - tro - que, e - - - le - y-son. Ky - ri - e, qui bap-ti - sa - to
in Jor - da - nis un - da Chri - sto ef - ful - gens spe - ci - e co - lum - bi - na ap - pa - ru -
i - sti, e - - - - le - y-son. Ky - ri - e, ig-nis di - vi - ne pe-cto-ra nostra
suc-cen-de, ut di-gni pa-ri-ter pro-cla-ma-re pos-si-mus sem-per, e - - - le - y-son.

Slavětínský kodex intervalově shoduje se s tiskem edice vatikánské, tedy i s nejstaršími rukopisy, z nichž edice vatikánská čerpala. Úchyly jsou pranepatrné ve vazbě ligatur. Kodex Slavětínský ligatury vydání vatikánského ruší a tvoří vlastní ligaturu *h a* před koncem: *eleyson* v 1., 2., 3. Kyrie. Mimo to malou tercií »*g e*« vyplňuje »*g f e d e*«. Podobné výplňky malé tercie dějí se v českých tropech velmi často. Při Christe má edice vat.

Poslední Kyrie má v k. Sl. celou hudební frázi po třikráte, kdežto vydání vatikánské část pod — po prvé a po druhé vynechává.

Ke zápisu slavětínskému nutno ještě poznamenati, že noty uvedené pod $+2)$ jsou v originálu vynechány a jest je doplniti z předešlého. Části pod $+1)$ jsou porušeny; papír vypadl, že tomu pomáhala silně nanesená čern v iniciálce.

Melismatika chorálu v Kyrie stává se tedy syllabickým zpěvem, kde jednotlivým slabikám latinských tropů odpovídá jednotlivá nota původního zpěvu neumatického. Tak tomu bylo vždy při tropech, jež nalézáme již ve století X.

»Versus super offertoria« uvádí pouze tropy ty, jež má Sl. k. při posledním trojím Kyrie. V graduálu chrudimském z r. 1530 vyskytují se tytéž interpolece, jež má k. Slavětínský.

Avšak latinské texty tyto obsažené v českých památkách jsou poněkud odlišné od textů jinde užívaných. Kardinál Bona (Opera omnia, Rerum liturgicarum lib. II. cap. IV. str. 316) cituje »missale sub Pontificatu Pauli III., liber 3. Elucidatorii Ecclesiastici Jodoci Clitovaei, missale M. S. Bibliothecae Vaticanae Palatinae« a uvádí z nich též »in festis solemnibus« »devota verba super Kyrie eleison«. Ta postrádají mnohých vložek, jimiž honosí se k. Slavětínský. U Bony v 1. tropu schází »pater ingenite«; v 3. má Bona »das« a nikoliv »dans«; ve 4. schází

prosba: Jesu Christe, misere nobis; a naopak přidáno v k. Slavětinském: »mundo«; v 5. schází: »te precamur, misere nobis«. Též přehozena jsou slova: »cui melos gloriae semper«. I v 6. jest postup slov jiný: »Christe, coelitus adsis nostris« a vypuštěno jest: »miserere populo tuo«. V 7. jest »coherens«, kdežto v k. Sl. je »coheres«.

Tyto úchyvky vedou k úsudku, že česká hudba byla sice církevní dle tehdejších náhledů, ale že šla svou vlastní cestou. Text byl někde rozšiřován dle soukromé libosti a protkáván krátkými prosbami, jež jsou výrazem dětinné úcty Čechův k Bohu. Jim nestačily obyčejně užívané tropy; k nim přidali projevy svých proseb: »te deprecamur, etc.«

Důsledně dle toho změnili i cantus firmus, do chorálního nápěvu vložili tolik opakujících se not téže výše, kolik bylo třeba, aby každá slabika interpolační obdržela svou vlastní jednu notu. Latinské tropy v českých památkách obsahují tedy většinou delší nápěvy než kyriamina jiných národův.

Zajímavo jest, že toto Kyrie bylo předepsáno dle k. Slavětinského zpívati v Čechách nejen na svátky všeobecně zavedené, jako na Zjevení páně (Epiphania Domini), Jana Křtitele, o Všech svatých, ale také na sv. Vojtěcha a Václava, patronův zemských, čímž je toto Kyrie pro naši historii dvojnásob důležité.

*

Cantus firmus, jsa velmi charakteristický, hodil se i umělým skladatelům jako tenor ku vícehlasému zpracování. Z cizích jsou to hlavně kodexy tridentské z konce XV. stol. (1487—1489), jež obsahují značný počet prokomponovaných »Kyrie, fons bonitatis«. Trojhlasé skladby jsou pod čísly 509, 649, 650, 855 (od Dufaye) 856, 857. — Č. 854 jest s »Faulxbourdonem« a při čísle 856 jest mimo to zvláštní tropus »Sacerdos summe« ku primici novosvěcencově. Zníf: »Kyrie, Sacerdos summe, hunc novum respice sacerdotem solemnisantem, eleyson. Christe, hodie in altari cernite Jesum Christum. Nostri miserere tali specie, sicut vere die Parasceve pendit pro nostris in cruce, eleyson. Kyrie, qui tibi novum elegisti sacerdotem, fac ipsum corpus dignissime tractare, eleyson«. (Tr. Kodices I. XXVII.) Toto »far-citur« fons bonitatis bylo velmi časté. Jest také v »Ordinarium Praemonstratense« ze XVI. stol. ve Wilheringu, v »graduale Salisburiense« a v Brüsselském kodexu 5557. I u nás těšilo se Kyrie, fons bonitatis, přízni skladatelův. Podařilo se mi objeviti ve Speciálníku Královéhradeckém, jenž má v iniciálce r. 1407, trojhlasou skladbu tohoto Kyrie, již podávám v prepisu moderním se starými klíči.

Ky - ri - e, { fons bo - ni - ta - tis,
vir gi - ni - ta - tis,

Ky - ri - e, { fons bo - ni - ta - tis,
vir gi - ni - ta - tis,

Ky - ri - e, { fons bo - ni - ta - tis,
vir gi - ni - ta - tis,

V orig. ◆ = ○ ■ = □ | ◆ = ○ | Takt není udán žádný. Z ligatur pouze ■ = ○ = ○ a to ještě velice zřídka. Hlasy jsou: (116 b) Discantus, Contra-

tis, Pa - - ter in - ge - - - - ni - te,
 tis, a - - ma - tor in - cli - te,
 Pa - - - - - ter in - ge - - - - - ni - te, a - quo
 a - - - - - ma - tor in - cli - te, Pa - -
 tis, Pa - - - - ter in - - ge - ni - - - te,
 tis, a - - - - ma - tor in - cli - - - te,
 a - - quo bo - - na cun - cta pro - ce - - - - - dunt, } e-
 Pa - - - - - ter et cre - a - tor Ma ri - - - - - ae, }
 - - - - - bo - na cun - - - - cta pro - ce - dunt, }
 - - - - - ter et cre - - - - a - tor Ma - ri - - - - ae, }
 a - - quo bo - na cun - cta pro - ce - - - - - dunt, } e-
 Pa - - ter et cre - a - - tor Ma - - ri - - - - - ae, }
 - - - - - ley - - - son Chri - - - ste u - -
 e - - - - - ley - - - son Chri - ste u -
 - - - - - ley - son Chri - ste u -
 - - - - - ni - ce { De - i Pa - - - - tris } ge - ni - te, { quem
 de Ma - ri - - - - a } quem
 - - - - - ni - ce { De - i Pa - tris } ge - ni - te, { quem de
 de Ma - ri - - - - a } quem de
 - - - - - ni - ce { De - i Pa - - - - tris } ge - ni - te, { quem de
 de Ma - ri - - - - a } quem de

tenor (117a), Tenor (116b). — Pozoruhodným jest v kontratenoru imitující motiv g d d^1 ; v tenoru, (který jsem pro lepší přehled mimořádně dal až na 3. místo) jest nápadnou anticipace f^c při eley-son a v celé shladbě tvrdost harmonická, modulace do toniny doričské a mixolydické.

de Vir - gi - - - - - ne na - sci - tu - - - - - rum
de ger - mi - - - - - ne na - sci - tu - - - - - rum

Vir - - - gi - ne } na - sci - tu - rum { mun-
ger - - - mi - ne } stir-

Vir - - gi - - ne } na - sci - tu - - - - - rum
ger - - mi - - ne }

mun - do mi - - - - - ri - - fi - ce san - cti
stir - pis da - - - - - vi - di - cae de - si - - - de-

do mi - ri - - - - - fi - ce san - cti
pis da - vi - - - - - di - cae de - si

{ mun - do mi - ri - fi - ce san - cti
{ stir - pis da - vi - di - cae de - si

prae-di xe - runt } prophe - - - - - tae, e - - - - - ley - - - - -
ra - ve - - - - - runt }

prae-di - xe - runt } pro-phe - tae, e - ley - - - - -
de - ra - ve - - - - - runt }

prae-di - xe - runt } pro - phe - - - - - tae, e - - - - - ley - - - - -
de - ra - ve - - - - - runt }

Kyrie

- son. Ky - ri - e, { i - gnis di - - vi - - - - - ne pe-
qui in car - na - tus de

- son. Ky - ri - e, { i - gnis di - - - - - vi - - - - - ne pe-
qui in car - - - - - na - - - - - tus de

- son. Ky - ri - e, { i - gnis di - - vi - - - - - ne pe-
qui in car - - na - - - - - tus de

cto - ra no - stra suc - cen - - - - de, ut di - gni
Ma - ri - ae ven - tre - na - - - - tus, sub no - stra

cto - ra no - stra suc - - - cen - - - - de, ut di - gni
Ma - ri - ae ven - tre - - - na - - - - tus, sub no - stra

cto - ra no - stra suc - - - cen - - - - de, ut di - gni
Ma - ri - ae ven - tre - - - na - - - - tus, sub no - stra

pa - ri - ter pro - cla - ma - re pos - si - mus sem -
spe - ci - e cor - - - - pus e - le - gi - sti Ma - ri -

pa - ri - ter pro - cla - ma - re pos - - - - mus
spe - ci - e cor - - - - pus e - le - - gi - sti

pa - ri - ter pro - cla - ma - re pos - - - - si - mus
spe - ci - e cor - - - - pus e - le - - gi - sti

per, } e - - - - ley - - - son.
ae, }

sem - - - per, } e - - - - ley - - - son.
Ma - ri - - ae, }

sem - - - per, } e - - - - ley - - - son.
Ma - ri - - ae, }

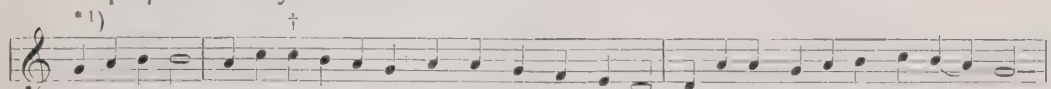
Cantus firmus jest v discantu. Motiv pro »Kyrie«, »Christe« a »eleison« jest ponechán ze starého chorálu, ale vnitřní struktura nápěvu jest volně změněna. Odchyly textové od kodexu Slavětínského dovede si nalézt čtenář sám. V originálu jest černá mensurální notace.

V Čechách byl záhy text tohoto tropu přeložen do češtiny od utrakvistův a podložen původní melodií. Jireček v hymnologii jmenuje původcem bratra Lukáše (dle Blahoslava) a uvádí, že text český jest vytištěn již roku 1501, pak častěji, jako v Kanc. Habrovanských r. 1559, v K. Olomouckém, r. 1561 v K. Šamotulském, v K. úpravy Táboorského, podobojí druhé úpravy, ve Zpěvníku Polonově, Závorkově z r. 1606, v Kanc. bratrských r. 1615 a 1659 a 38 Cith. V Kancionálu z r. 1561 a z r. 1594 (starších a kněží jednoty bratrské) jest nápěv i text týž. V prvním jsou na str. 25 noty kosočtvercové ♦ jako v kodexu Slavětínském na osnově 5-, případně 4linkové

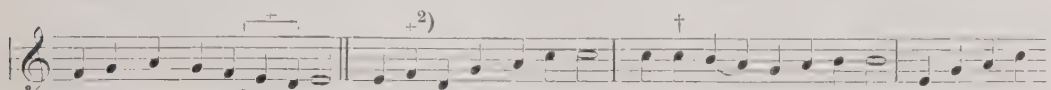
v klíči C a F. V druhém jest na str. 34. nota čtvercová ■ a jen při znamení oddechu nota longa ■.

Byla to dle kancionálů českobratrských píseň pro dobu vánoční, poněvadž v Kanc. Šamotulském z r. 1561 jest zařazena mezi písně »O narození Syna Božího, pravého Boha a Člověka, Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista z čisté Panny Marie«.

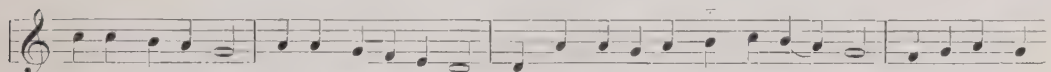
V prepisu zní Kyrie takto:

Hospo-di-ne, stud-ni-ce do-bro-ty, ot - če ne - ro - ze-ný, od te-be vše do-bré po - chá - zí,
Hospo-di-ne, Bo-že všemo-houcí, kterýž's nám z své mo-ci dal Sy-na jed-no-ro - ze - né - ho,
Hospo-di-ne, jenž's zemi i ne-be stvo-řil sám od se-be, mi - lo-stiř žá - dá-me od te - be,

smi-luj se nad ná - mi! Kři - - ste je-di-ný, z Bo-ha Ot - ce ro-ze-ný, te-be z Panny
smi-luj se nad ná - mi! Kři - - ste nám mi-lý, Pan-ny Sy - nu je-di-ný, zdávna žá-da-
smi-luj se nad ná - mi! Kři - - ste, ne-be-ské svě-tlo, ta - ké i zemské, ty jsi pro nás

na-ro-ze-né-ho, svě-tu potřeb-né-ho pro-ro-ko-va-li jsou pro-ro - ci, smi-luj se nad
ný od krá-lů cných, od pro-ro-ků věrných, a - by stoupil a nás vy - kou - pil, smi-luj se nad
stoupil s vý-so-stí a tr-pěl's bo-le-stí na svém tě-le i u - mřel za nás, smi-luj se nad

ná - mi. Ho - spo-di - ne, o - hni ne - be - ský, srd - ce na - še k so-bě za - zži,
ná - mi. Ho - spo-di - ne, u - tě - ši - te - li, Pa - ne mi - lý, Du - še sva - tý,
ná - mi. Ho - spo-di - ne, div-nás mi - lo - stí, jenž pře-má-háš na - še zlo - stí,

bychom spo-lu hod-ně vo-la - ti mo-hli vždycky k to - bě, smi-luj se nad ná - mi!
ty dá-váš své da-ry všem věrným, jež te-be žá - da - jí, smi-luj se nad ná - mi!
myť má-me na - dě - ji, že od-pu-stíš nám pro-vi - ně - ní, smi-luj se nad ná - mi!

Noty + označené (h) jsou ve vydání vatikánském i ve vydání Dr. P. Wagnera (Kyriale, Graz 1904) všude znamenány jako »a«. Konec úryvků se značkou + též schází ve vydání vatikánském a Wagnerově a jest jen vhodným obalem spodní tercie g—e, již fráse končí, jako v k. Slavětinském.

Noty uvedené pod značkou † scházejí v edici vatikánské; v kancionálech bratrských jsou pouhým opakováním předcházející noty »c«, čehož vyžaduje český text, obsahující o slabiku více, než text latinský. Též nota »f« pod značkou +²⁾ jest v českých tropech přidána; v ligatuře chorálu římského jest pouze »e d«, nikoliv »e f d«.

Latinský rukopis Slavětinský a české kancionály bratrské mají tytéž odchylky od chorálu římského.

Neméně zajímavá a důležitá jest pro dějiny českých tropů, že tradici kancionálův bratrských a rkp. Slavětinského rovná se Kyrie pro mši »Rorate« na čtvrtek.

*1) ♩ = ■; ♪ = ■ v kanc. z r. 1594.

Rorátník Královéhradecký má ve čtvrtedních zpěvích (z r. 1586 fol. 146^a—151^a) Kyrie takto v moderním přepise:

jenžs tak svět miloval, žeš Sy-na pro něj dal, a - by spasil, kdož by v něho dou-fal,
 Hospodine, { nechtěls nás shla-di-ti, a - le chtěls spasi-ti, pro-tožs rá - čil nám Sy-na po-sla - ti, }
 kdy - by tvé mi-lo-sti ne-by-lo s vý-so-sti, by - li bychom v pe-kel-né pro-pa-sti, }
 o rač s námi hřiš - ný - mi bý - ti. Kri-ste, mi - lý Spa-si - te - li a náš pa-ne je-di - ný,
 Pa-ne Kri-ste, jenžs cesta, pravda, ži-vot a náš smírce,
 Pa-ne Je - ži - ši Kri-ste, Sy-nu Bo-ha nej-vyš - ší - ho,
 Je-zu Kri-ste, smiluj se nad ná - mi, jenž se Duchem svatým v panně vtělil, z panny se na - ro - dil,
 tě pro-sí-me, smiluj se nad ná - mi, nemůž než skr-ze tě k Ot-ci jí - ti, a - ni spa-sen bý - ti
 rač bý - ti mi-lo-stiv li-du své-mu, při-jals tě - lo člo-vě - ka bí-dné-ho, zma-řiv se sa-mé-ho,
 a - by na-šich hříchův mrzkost shla-dil,
 žá-dný, kdož-by ne-chtěl v tě vě - ři - ti, } v den soud-ný rač nám mi - lo - stiv bý - ti.
 a - by spa-sil v tě dou - fa - jí - cí - ho,
 Ó Duše svatý, { jenžs to div - ně zří-dil, a - by Kristus v panně se vtě-lil, z panny se na - ro - dil,
 řeks, že chceš zbudi - ti, je - hož ma - jí všichni sly - še - ti, jím se spra-vo - va - ti,
 rá-čils po-vě-dě - ti, že v Kristu ma - jí všichni li - dé po-že-hná-ní bý - ti,
 tak a - by nás za-tra-ce - ní zba-vil, u - těš nás a o - čisť na - še srd-ce!
 ne-chtí - ti na vě - ky za - hy - nou-ti, smi-luj se a rač bý - ti s ná-mi!
 kdož bu-dou v světle je - ho cho - di - ti, smi-luj se a rač s ná-mi bý - ti!

Podobně zaznamenává i v iniciálkách nádherný kancionál Královéhradecký, který jest mezi rokem 1585 a 1604 zhotoven společnou prací Matěje Litoměřického, skladatele Jiří Rychnovského a malíře Matouše Radouše, obou z Chrudimě.

Syllabičnost jest proti rukopisům bratrským provedena absolutně. Charakteristické obaly ke konci »Kyrie« a »Christe« (*fede*) jsou tytéž jako v kodexu Slavětinském a v kancionálech utrakvistických. Podobně zaznívá všude »h« a nikoliv »a«, jako v chorálu římském. Rorátní »Christe«, ač samo jest interpolací chorálního melismatického motivu, má opětanou interpolaci v trojdobém tempu, jež v našem přepisu má podložený text ležatým písmem. Mimo to každé z trojího Kyrie, Kri-ste, Kyrie má, abych tak řekl podtropus, jenž jest ucelenou písní. Toninou shoduje se s chorálem, přebírá jeho motivy a je samostatně spracovává. Jest tedy k chorálu se družící píseň interpolace tropu, jej vykládající a na něj nápěvem i smyslem textu navazující. Tak na př. k druhé sloce prvního Kyrie jest připojena píseň: »Snažme se k tomu« v III. modu na nápěv, jenž se zpíval i na světský text: »Jižť mi pan Zdeněk z Konopiště jede« (Rkp. univ. VIC 20 a O. Hostinského 36 nápěvů světských písní českého lidu z XVI. stol.).

Tato dvojnásobná interpolace Kyrie, fons bonitatis jest specificky českým zjevem, proto pro naši literaturu dvojnásob důležitým.

Kyrie fons bonitatis zmizelo ku podivu v pozdějších zpěvnících. Jest jenom litovati, že se neudrželo. Jiné tropy měly lepší osud. Kyrie incidentale (Hospodine, všech věcí Pane) udrželo se péčí Šteyerovou až na naše doby a není o nic svéráznější, než K. fons bonitatis. Teprve vydání vatikánské je uvádí, ovšem v původním znění bez tropův. Též bylo šťastnější Kyrie, magnae Deus potentiae = Hospodine všemohoucí, jež též obsahuje Kancionál Svatojánský jako první, Hospodine, všech věcí Pane.

Bylo by si přát, aby K. fons bonitatis opět bylo zařazeno do našich zpěvníků a doufám, že slibný počátek učiní nový pražský zpěvník. Netajím se, že bylo přímo mým úmyslem ukázati v této studii na jeho cenu melodickou a zvláště historickou. Má původ svůj v původní tradici chorálu řehořského a může se pochlubiti neustálým svým používáním v nejstarších dobách církve v Čechách. Snad se mu tedy pro tuto důležitost dostane místočka i v novém historicko-kritickém zpěvníku arcidiecése pražské!

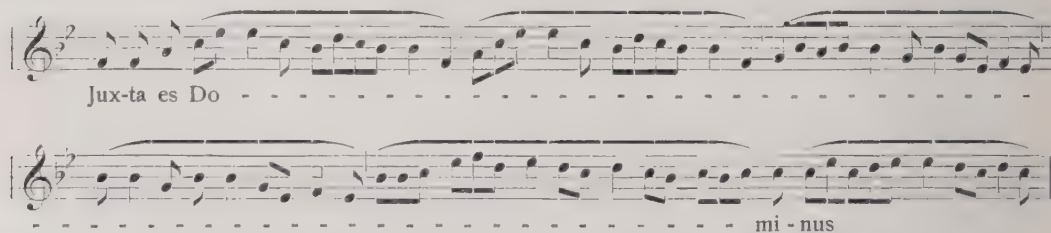

Co počít s novým chorálem?

Časová úvaha. Napsal P. E. Paukner.

Na všech stranách slyšíš nyní tuto otázku. Jak ta dlouhá melismata zpívat? Vždyť to nemá konce — kde jen nabrat dechu? A k tomu ještě také nový notopis! A co máme dělat se zásobou chorálních knih dřívějších? — ani žid to nekoupí. Teď je to všecko nohama vzhůru, všecko jináč! Incipit lamentatio . . . Nedá se upřít, že Pius X. svým »Motu proprio« i ostatními dekrety způsobil důkladný rozruch, na kterém však, jak se zdá, nyní největší účast berou právě ti, kteří o chorál vůbec starali se asi tolik, jako vrabci o ruskou revoluci. Než i lidé dobré, ba nejlepší vůle vážně krouť hlavou a krčí rameny. Dr. Haberl, koryfej šiku medicéjského, podrobil se sice určitému rozkazu Říma, ale prohlašuje, že přináší »sacrificium intellectus« — z úst takového muže zajisté výrok na pováženou. I pisateli těchto řádků, který sice mužům jako Haberl není hoden ani rozvázati řeménků u obuvi jejich, avšak sám také dlouhou řadu let »ex offio« jako ředitel kůru chorálem důkladně a rád se zabýval, je ta modulace z tóniny medicéjské do vatikánské tuze náhlá; a kdyby možno a dovoleno bylo, rozběhl by se první tu chvíli do Říma poprosit pěkně sv. Otce za tak dlouhé shovění, jak jen možná, zejména u nás v Čechách. Jsouť nejenom poměry hudební v našich chrámech jak z programů, tu a tam v novinách uveřejňovaných, vysvítá, velmi neutěšené, a zejména láska a zájem pro chorál na sporé výjimky velmi ochladlá, ale zvláště patronátní kommissaři každým grošem spoří, jako kdyby měl vypuknouti hladomor. »Cože? Vždyť jsme teprve nedávno koupili chorálů celou haldu, ještě nejsou ani upotřebený a již zase něco nového, docela jiného. Ne, na to nemáme peněz.« A tak je tomu v 90 případech ze sta: Ceterum autem censeo — »již nedáme ani krejcaru«. Pak je ovšem těžko zpívat chorál. Než bylo by mi z duše líto, kdyby někdo z toho co jsem dosud napsal, jen stín podezření čerpatí chtěl, jako by bylo mým úmyslem ztěžovati cestu vydáním vatikánským. Naopak, účelem tohoto pojednání je, ukázati, že jedna z nejzávažnějších námitek proti novým liturgickým knihám vatikánským není naprosto tak hrozná, jak se líčí. »Jen kdyby těch dlouhých melismat a jubilac nebylo«, stýská kde kdo a naříká, že to nelze vyzpívat. Měl jsem často dlouhé a tuhé

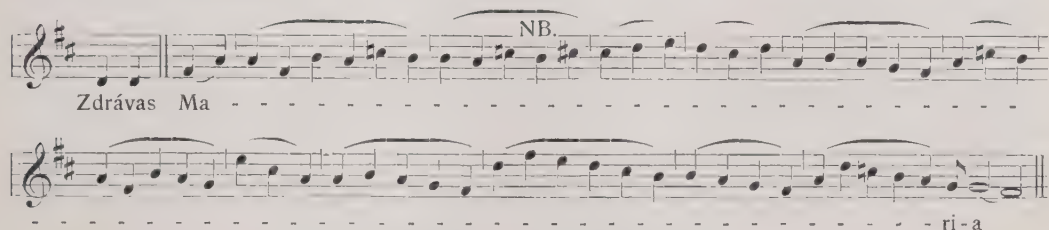
rozpravy ústně i pérem s nejpřednějšími zastanci tradicionelního chorálu, domácími i cizími (P. Albán, P. Molitor Raf., P. Bernard Velíšek, P. Blessing v Maria Laach, † Boekeler v Cáchách, Weber v Mohuči a j. v.); dvakrát konal jsem cestu do Porýnska nejen na zotavenou, nýbrž zejména s tím cílem, abych se tam poučil o náhledech vynikajících mužů, co soudí o Medicei a co o chorálu tradicionelním (a to ještě v době, kdy vládla Medicea, blahé a požehnané paměti Lvem XIII. tak vřele doporučená); sám klonil jsem se nejen z poslušnosti ku Sv. Stoliči, ale zejména z důvodů praktických u nás v Čechách k Medicei, ač o sobě se stanoviska ryzího umění vydání benediktinů solesmeských vždýcky (jak P. Alban dosvědčiti může) jsem výše cenil nad vydání Pustetovo, tož nyní přes to přese všechno neváhám vyznati, že právě bohatá melismata chorálu původního se mi zvláště zamlouvala již z důvodu historického; *jsouť právě ona živým, převýmluvným svědkem horoucího náboženského nadšení prvních dob křesťanských*. Jak se to perilo, hrnulo, proudilo z těch srdcí čistou, svatou láskou ke Kristu zanícených! Připomíná-li Mitterer (Fliegende Bl. f. Kath. Kirchenmusik 1906 č. 10, str. 120) předpis Ceremoniale episcoporum, že hudba posvátná má býti »devota, distincta et intelligibilis« (zbožná, přesná a srozumitelná), důraz klada proloženým tiskem na slovo *intelligibilis* (srozumitelná) a ze souvislosti přikládaje vlastnost tuto spíše Medicei než melodím tradicionelním: pak dlužno upozorniti na to, že v hudbě rozeznávati jest vedle mluvy rozumu také *mluvu srdce, které často slova nestačí*. »Píseň beze slov« má — troufáme — v jistém smyslu a rozsahu i v církvi a její hudbě své místo. Další námitka: »Ale bohatá melismata jsou jen pro hudební labužníky, nikoli pro lid; pro tento je taková melodie zcela jistě non intelligibilis, »nesrozumitelná«. Není pravda; právě v tomto melodickém jásotu beze slabik je cosi zvláště přirozeného, lidového. Na př.: Commune SS. (Schwann 36.):

To že se lidu nebude líbiti, když to jen trochu slušné přednesete? Aj, znáš-li příteli Svatohorské »Zdrávas«? Jak se každý poutníček Svatohorský naň těšívá! Ba mnozí si zvláště zaplatí, jen aby mu na rozloučenou na Sv. Hoře zapěli předojemné »Zdrávas«. Pisatel zpíval je jako svatohorský vokalista déle než 4 roky. Co krejčárků a cukroví zaň stržil zejména od pražských paniček! Ovšem tentokrát ani ve snách mi nenapadlo, že po 30 letech budu se moci odvolávat na Svatohorské »Zdrávas« jakožto příklad přebohatého melismatu chorálního, lidu tak zamilovaného. Uvádíme zde ukázky především z »krátkého« Zdrávasu:

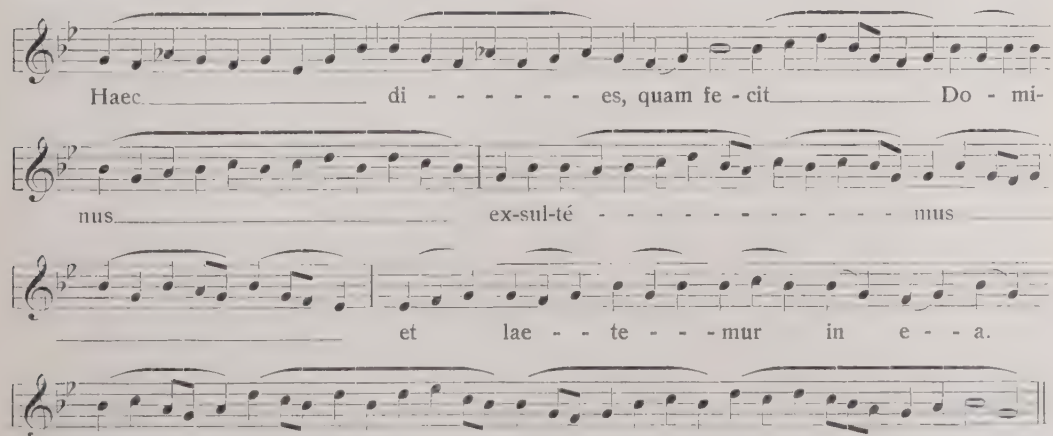

Než na Sv. Hoře zpívají o zvláštních příležitostech také »dlouhé« nebo »velké« Zdrávas, jak následuje :

I tento velký »Zdrávas« (ve Svatohorské praxi masculinum i neutrum) líbil se lidem velice. A což ten průvod nebožtíka dědečka k tomu nebo nebožtíka Mělnického Valenty! Ovšem, než jsme se tomuto velkému »Zdrávasu« naučili na paměť, to jsme ovšem ulovili často zcela jiný »honorář«, než nám pražské paničky dávaly — až nám uši brněly. Byli jsme také pěkná kvítka často pohromadě, jen čtyři počtem, ale šibalství v nás bylo za deset. Ubohý dědeček si jistě s námi zde jen s tím velkým »Zdrávasem« vysloužil očištěc. Ale za to když jsme pak všichni čtyři dvouhlasně u oltáře spustili! Pamatuji se zcela dobře, že často slyšeli jsme hlasité štkání až k oltáři. Jsou to také nejlepší vzpomínky z mého života, jak jsem zpíval Svatohorské »Zdrávas«. Dal bych za to nevím co, kdybych si ho mohl ještě jednou (ovšem jako 8 letý hoch, jako tenkrát) u oltáře Svatohorské Matičky zazpívat. Snad mi za to zachránila život, když jsem po noviciátě v klášteře Křižovnickém ležel na smrt nemocen tyfem. Tenkrát prý se na Sv. Hoře nejvíc za mne modlili. Můj drahý Bože, kam jsem to až zabloudil! Nešťastné péro! Ale to mi jistě každý rád dosvědčí, že bohatá melismata Svatohorského »Zdrávasu« mají v sobě zvláštní lahodu a kouzlo.

Pro úplnost uvádíme zde ještě třetí chvalozpěv Svatohorský, který se tamtéž zpívá den co den ráno při »Výstavu« (milostné sošky mariánské, než se dává líbat). Je to zpěv zvaný »Vesel se«, a jest tuším ještě delší než samo dlouhé »Zdrávas«. Měl jedinou chybu, že jsme museli k vůli němu časné vstávat. »Rád věřím«, namítne někdo, »že se to líbí; ale to jsou zpěvy české«. Milý brachu, slyšel's již někdy velikonoční antifonu »Haec dies«? Uvádíme ji zde podle dřívějšího vydání medijského :

Jak je to dlouhatánské! Jako ředitel kůru křižovnického dal jsem ji hektografovati a celým kůrem, ovšem přesně nacvičenou, zpívati. A ejhle, hluboký dojem

její neztratil se ani po bouřlivém, velkolepém orchestrálním Wittovu »Te Deum« z c-moll, ani po lahodném melodickém »Regina coeli« Pembaurovu. Byla to perla slavnosti »Vzkříšení«.

Komu tyto ukázky ještě nestačí na vyvrácení námitky, že bohatá melismata chorálu tradicionelního jsou tomuto závadou pro její rozšíření, ten bude museti spáliti také celého Palestrinu, Orlanda di Lasso, Wagnera, Perosiho, ba všechny mistry, kteří kdy co kloudného napsali. Co tedy počít? Jen chutě začítí podle řádného návodu cvičit a opět cvičit a uvidíš, půjde-li to čili nic.

»Wenn ich könnte, was ich wollte,
sprach so Mancher schon und grollte;
vergass doch — trotz'ig dann
das zu wollen, was er kann.

Ano — tak to je. Punktum. Tedy nebručet — raději zpívat.

Obecná Jednota Cyrillská.

**Sjezd přátel hudby církevní v Poděbradech
dne 10.—12. září 1906.**

Píše *Bohumil Kašpar.*

(Dokončení.)

Ve středu ráno bylo slouženo pontifikální requiem za zesnulé Cyrillisty, které celebroidl místní vys. důst. p. probošt za četné assistance. Při něm přesně dle předpisů církevních provedeno chorální requiem a libera včera nacvičené, všemi účastníky.

Komu nelíbil by se, koho neuchvátil by chorál římský tak provedený!

Ovšem, my sami doma tak jej provést nemůžeme. Radostný pohled i poslechnutí! Kolik hlasů, tolik znalců a pěstitelů! Setnina ze samých osvědčených důstojníků!

Řídil kol. Winter (ty jeho temné, jiskrné oči i zpěvu neznalé by elektrisovaly), k varhanám zasedl kol. Zelinka, a — kdo to mezi řadou kněží pěvců, tvořících sbor I., tak skromně s ordinariem v ruce stojí a tak horlivě pje? Inu, sám předseda diecéšní Jednoty! Neditve se, že pak za takovým vůdcem každý s radostí spěchá a jeden druhého předstihnouti se snaží. To byl opravdu zpěvem modlený chorál, a takový lehce protivníka přesvědčí. — Po mši sv. kollegové Winter a

Zelinka vyměnili si místa a tento řídil včera nacvičené části své slavnostní mše op. 16.

V povnesené náladě odebrali se účastníci do dvorany Obč. záložny, kde kol. V. Říhovský promluvil zajímavě o dirigování, o sborech chlapeckých a o dobrovolném i placeném sboru chrámovém. Mluvil z vlastní zkušenosti a proto i přesvědčivě. Uznává přednosti hlasů chlapeckých, ale myslí, že vyloučení žen z kůrů bylo by velikou pohromou hudby posvátné u nás. Důvody jeho potkaly se s častým souhlasem posluchačů. Před placeným dává přednost sboru dobrovolnému, ovšem zase s odůvodněním z víceleté své praxe.

Důst. p. farář Pfoff ukázal se býti nejen nadšeným ctitelem, ale i znalcem staročeských rorátů a vroucím jich propagátorem. K přednášce své připojil hned praktické cvičení. Dlužno zde uvést s důrazem uvedené a hájené, i správné stanovisko dp. přednášejícího, že pokus zaváděti místo rorátů kusé výtržky z nich (hudebně i textově nedokonalé) jest zavržení hodný.

Poučnou byla též přednáška varhanáře p. Mölzera »O nových směrech ve stavbě varhan«. Jen by se doporučelo, aby p. přednášející užíval správné terminologie (ta spousta germanismů) a přednášku svou předem pracoval.

Jinak lze mluvit v dílně, jinak před shromážděním, většinou znalců.

Pak šli jsme ku prohlídce zajímavosti bohatého musea poděbradského, kdež ochotným a nad jiné povolaným průvodcem a ciceronem byl nám o museum velezasloužilý místní lékárník p. Hellich. Po přátelském obědě přednášel místní kaplan dp. Antonín Drašner o starých památkách literátů poděbradských.

Adorační pobožností o 3. hod. odpo., při

níž provedeno »Andělský chlebe« (z Oltáře), litanie k B. Srdci P., Kociánovo Pange lingua a Holainovo »Te Deum« zdařilé exercicie zakončeny.

Ku konci referátu svého jménem mnoha účastníků musím přednésti přání, aby pořady exercicií sestavovala vždy komise (asi tří) znalců, aby byly to vždy skladby vzorné, v duchu opravdu církevním, které budou provozovány jako vzor. Místní činitelé vázáni jsou často mnohými ohledy a také jednotlivec nemůže mít tolik přehledu. Více očí více vidí! Není to namířeno na určitou adresu, jest to zkušenost z několika posledních let a jen z lásky věci psaná. Úsudek ne jednotlivce, ale řady odborníků, který budoucím exerciciím byl by jen ku prospěchu!

VÝROČNÍ ZPRÁVY ZA ROK 1906.

Čechy.

Diecése Litoměřická.

Dobrovice. Od 1. ledna 1906 do konce října 1906, kdy jsem zde působil, provedeny mše: Schöpf past., Říhovský past., Cainer past., Tregler scti Venceslai, Průcha Angelica, Horák V., Skuherský d-moll, Horník G-dur, Horák IV., Stehle Salve Reg., Fibich, Říhovský Loretta, Skuherský C-dur (8 hl.), Sychra X., Sychra VI., Hruška scti Laurentii, Drahorád. Vložky: Skuherský, Říhovský, Cainer (šestihlasé à cap.), Ant. Foerster, Palestrina, Škroup, Witt, Méhul, Sychra, Kašpar, Stecker, Picka, Führer, Mettenleiter, Drahlovský, Drahorád a Smolík. — Pange lingua: Horník Es-dur, Traumiller, Talich, Skuherský, Hausman, Zelinka, Říhovský,

Santner (5 hl.) a chorální. Asperges chorální, Vidi aquam od J. Foerster. Introit a Communio chorálně při každé zpívané mši sv. Responsoria Nešverova à cap. Requiem od Drahlovského, Říhovského a Etta. Pašije moje, Te Deum Křížkovského. Zpívané litanie Lehnerovy. S vděčností musím vzpomenouti píle a ochoty chrámového sboru i blahovůle duchovní správy a s lítostí nových krásných varhan. Že směr reformní i nadále zde pěstován bude, svědčí dosavadní minulost mého nástupce. Zbývá zmíniti se i o zpěvu lidovém, který zde byl opravdu dokonalý. Písňe (až na 2 výjimky velmi oblíbených písní) cenné, lid rád zpíval a hojně do kostela chodil.

Boh. Kašpar, řídící kůru.

Arcidiecése Pražská.

Slaný. Od 1. listopadu do konce roku 1906 provedeny mše: Vymetal, Skuherský, d-moll a C-dur, Sychra X., Horák V., Říhovský Loretta, Rampis, Horník Es, Horák past. a Říhovský past. — Vložky: Vymetal,

Witt, Palestrina, Méhul, Horák, Říhovský, Novák, Führer, Hausman, Kašpar, Reimann a nejčastěji ze sbírky mottet od Skuherského. Pange lingua: Vymetal, Kocian, Horník Es, Šubert, Traumiller a chorální. Asperges cho-

rální, sponsoria Wittova à cap., Te Deum Hausmannovo, koledy Malátovy. Nově zave-

deny litanie Křížkovského. V adventě zpí-
vány každodenně staročeské roráty.

Boh. Kašpar, ředitel kůru.

Různé zprávy.

Nové „Commune Sanctorum“. Chorální kommisce vatikánská zasluhuje věru plného uznání a chvály: po vydání »Kyriale« (Ordinarium missae) uplynulo sotva půl roku, a již rozesílá se nakladatelům nový svazek tradičního chorálu — »Commune Sanctorum« o 66 stranách. Vydání solesmeskému je podobno skoro jako vejce vejci. Text této publikace je na četných místech odchylný od textu v »Missale romanum«. Na dotaz v této příčině u samého ředitele knihtiskárny vatikánské učiněný, nestalo-li se tak snad omylem, odpověděno: nikoli; nýbrž stalo se tak po výslovném rozkazu J. S. Pia X. řídit se věrně dle starých originálů s původním textem. Lze se asi tedy nadíti reformy missálu i jiných knih obřadných. Schwann v Düsseldorfu bude asi první z nakladatelů, který vatikánský originál »Commune Sanctorum« otiskl; mám jej v rukou a nemohu se věru ani vynadiviti krásnému, jasnému notovému tisku na tuhém, trvalém papíře — 88 stran ve vkusné vazbě 8° za 80 Pf.!! Pustet, Styria a jiné nebudou jistě také dlouho otálet. U nás? Pořád nic. To je sám Combes jinší chlapík. Již přede dvěma lety poslal jako ministr vnitra a kultu všem biskupům francouzským velmi uctivý oběžník, ve kterém se o nová i dřívější vydání chorálu vysoce zajímá a biskupy na jejich vlasteneckou povinnost pozorný činí, aby ani notičky nekoupili u firem cizích. U nás kojí se asi mnozí nadějí, že »Editio Vaticana« pro přemnohé obtíže sotva se vžije — marná naděje; je známo, že Sv. Otec vše důkladně si rozmyslí a důsledně provede. I v Němcích, kde »Vaticana« již z obchodních ohledů má překonati největší obtíže a nejvíce překážek, otiskují takřka ještě mokré originály papežské kommisce o překot,

vydávají nové učebnice a jich — což hlavní věc jest — horlivě upotřebují. A my, národ muzikantů a zpěváků od narození a od kosti, půjdeme zase za drahý sobotáš do školy — k Němcům. My jsme my!

Pkr.

Jednota českoslovanských ředitelův kůrů, kapelníků, varhaníků a majitelů hudebních škol zve ku mimořádné valné hromadě do Pardubic na čtvrtek, 24. ledna 1907 o 1 hod. odpo. Z pořadu je důležitým bod 4. o významu prof. Ševčíka a návrhu zvolení jeho čestným členem jednoty. Též bod 5. o zákoně pensijním a návrh, jak naložiti s vklady skutečných členů, vyžaduje nejhojnější účasti i členův spolku i interessentův nečlenů, kteří mají přístup.

D. O.

Boh. Kašpar. Obecná Jednota Cyrillská vítá přeložení ředitele Boh. Kašpara do Slaného a přeje mu hojně žně při jeho horlivé a rozsáhlé činnosti jako ochotného šířitele cyrillských intencí na našich sjezdech (naposled v Poděbradech) i jako hudebního paedagogického spisovatele a organisatora.

Zvláště pro dobu velikonoční můžeme doporučiti jeho »Hebdomas sanctae«, obsahující vícehlasé a pro malé požadavky psané sbory od skladatelů českých. Též liturgická část, jsouc přesná dle rubrik, bude dobrou pomůckou pro svatý týden.

Při této příležitosti opět uvádíme, že jsme ochotni objektivně podávati kritiky o nových zjevech naší cyrillské literatury, když nám hudebniny budou zasílány ukázkou. Nejlépe je přímo poslati redakčnímu kritikovi prof. Dobroslavu Orlovi, Praha VII., ulice u Obory č. 159.

Veškeré dřívější ročníky „Cyrilla“ má na skladě redakce „Cyrilla“ na Král. Vinohradech.

— S hudební přílohou k číslu 1. a 2. —

»CYRILL« vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukázkou na celý rok 4 K 40 h, přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře), kam i reklamace se zasílají.

»Politika« závod tiskařský a vydavatelský v Praze. — Nákladem vydavatele.

CYRILL

ČASOPIS

pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

ORGAN OBECNÉ JEDNOTY CYRILLSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1907. Ročník XXXIV.

F. J. LEHNER.

Číslo 3. a 4.

Výroční zprávy Cyrillských Jednot za rok 1906

budtež laskavě zaslány průběhem měsíce dubna t. r.

Zprávy farních Cyrillských Jednot v diecési Králové-Hradecké se zasílají vdp. Dr. Josefu Mršítkovi, předsedovi diecéšní Jednoty Králové-Hradecké, arciděkanu Chrudimskému, jemu se oznamují též zvolené premie za příspěvky dle stanov odvedené.

Zprávy farních Jednot v ostatních diecésích v Čechách a na Moravě přijímá podepsaný předseda Obecné Jednoty Cyrillské na Král. Vinohradech. Zvolené premie za odvedené členské příspěvky se oznamují jednateli, vdp. Klementu Kuffnerovi, faráři u sv. Víta na hradě Pražském.

F. J. LEHNER,

předseda Obecné Jednoty Cyrillské.

O některých zpěvech liturgie vánoční.

Doznělo toužebné volání poslední O-antifony a nadešla vigilie Božího hodu vánočního. Neochvějná jistota, že již na zítřek přijde »Očekávaný« ode všech národu, jeví se v officiu i v mešní liturgii. Hned za prvního jitra při Invitatoriu ranních hodinek čili Matutina a potom opět a opět ujišťuje a těší Církev své dítky: Hodie sciatis quia veniet Dominus: et mane videbitis gloriam ejus. (Dnes vězte, že přijde Hospodin, a ráno užíte slávu jeho.)

V brevíři nalézáme tento text kromě Invitatoria ve versikulu na konci nokturna, pak v druhé antifoně při Chvalách a v brevíři Benediktinském; kromě toho v »Responsorium breve« při Chvalách*) i při prvních nešporách vánočních. Tak jsou tato slova takřka heslem Církve svaté ve svatvečer vánoční. Složena jsou podle 6. a 7. verše hlavy 16. druhé knihy Mojžíšovy; tam čteme: »I řekli Mojžíš a Áron všechněm synům Israelským: Večer poznáte, že Hospodin vyvedl vás ze země

*) V brevíři římském ad Tertiam.

Egyptské: a ráno užijete slávu Hospodinovu. Ohlásili těmito slovy Israelitum, že na zítřek jim pošle Bůh chléb, t. j. Manna.

Patrně, že první část textu Církev pro svou liturgii přiměřeně pozměnila. A jak výtečně zvolen tento text pro vigilii Božího hodů vánočního. Tam Mojžíš a Áron slavně ohlašují Israelitům, že obdrží zázračný chléb, zde Církev svatá ohlašuje věřícím, že na zítřek přijde Spasitel, jenž jest zároveň chléb živý, který s nebe sestoupil. V mešní liturgii složen z těchto slov Introitu a první část Graduálu. Nápěv Introitu¹⁾ je v 6. tónu a výtečně tlumočí smysl textu; máme tu skutečně slavné a velebné ohlášení příchodu Páně. Nápěv Graduálu je v druhém módu, melodie jest podle charakteru této části mše bohatší a dle povahy druhého modu živější.

Nápěv druhé antifony Chval je prostinký. Za to má zase Responsorium breve při prvních nešporách vánočních (v officiu Benediktinském) bohatou melodii²⁾. Budiž zde ukázka tohoto zpěvu:

Sbor opakuje.

Zpěváci: Ho - di - e sci - e - - tis * Qui - a ve - ni - et Do - mi - nus.

Sbor opakuje:
Quia veniet Do - minus.

Zpěváci: Et ma - ne vi - de - bi - tis glo - ri - am e - - jus.

Sbor opakuje
jako na začátku.

Zpěváci: Glo - ri - a Pa - tri et Fi - li - o et Spi - ri - tu - i Sanc - to.

Struktura melodie jest jednoduchá; a přece jak mocně působí tento zpěv! Platí tu co řečeno o Introitě: jest to slavné a velebné ohlášení příchodu Páně.

Poslední vážné a slavné připomenutí, že již na zítřek přijde Pán, máme v antifoně ad Magnificat: Cum ortus fuerit sol de coelo. Melodie jest složena v tónu osmém a má na začátku typickou kvartu, čímž dobře vyjadřuje vážnost prorockých slov textu.

Až vyjde slunce na nebi (doslova: z nebe), užijete Krále králů (Regem regum), — tak zní prvá část textu. Na slově »regum« tvoří melodie krásnou neumu a vystu-

puje nejvýše: a tak případně líčí velikost a slávu Vykupitele — krále.

¹⁾ Zde, jakož i v předešlém pojednání o zpěvech liturgie adventní, brán zřetel výhradně k vydání Solesmesskému.

²⁾ Při Chvalách, vztažně ad Tertiam, má ovšem jednodušší melodii.

³⁾ Noty chorální neudávají určité výše; lze je proto v moderní hudbě různě transponovati.

Antifonu:

Cum or - tus atd. Re - gem re - gum

lze proto transponovati výše takto:

Cum or - tus atd. Re - gem re - gum.

Nelze mi pominouti antifony k žalmům; jsou to prosté, ale roztomilé květinčky. Melodie první, třetí a čtvrté antifony jest složena v 8. tónu, druhé v 7., páté v 2. Intonace v druhém a osmém tónu je stejná; sedmý a osmý modus mají tentýž základní tón, jelikož osmá tónina (hypomyxolydická) je pobočnou čili plagální sedmé (mixolydické), z kteréžto příčiny intonace antifony v 7. modu velmi harmonicky se připojí k antifoně v 8. modu. Je to jedna známka antifon pocházejících ze zlatého věku chorálu, že se vrací melodie též tóniny, nebo se střídají tóniny authentické a plagální.

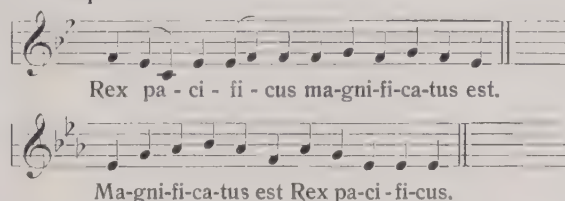
Jiný vzácný doklad toho máme v antifonách ad Laudes na Boží hod vánoční, z nichž je první a druhá v 2. modu, třetí a čtvrtá v 7., pátá v 8. Praktická výhoda antifon takto složených jest, že lze bez obtíží přenést antifony i žalmy na tutéž dominantu a zpívati klidně a hladce.

Pohledněme blíže na první dvě antifony prvních nešpor; text i melodie zasluhují zvláštního povšimnutí.

Text prvé zní: Rex pacificus magnificatus est, cujus vultum desiderat universa terra. Překlad: Král pokojný (doslovně: pokoj zjednávající) oslaven jest (doslovně: velkým učiněn jest), po jehož tváři touží veškerá země.

Text druhé antifony: Magnificatus est Rex pacificus super omnes reges universae terrae. Překlad: Slavným učiněn jest Král pokojný nade všechny krále veškeré země. (Srovn. 2. Paralip. 9, 22.)

Máme tu krásný chiasmus: Rex pacificus magnificatus est: Magnificatus est Rex pacificus. Tak s důrazem a sličně potvrzuje druhá antifona co praveno v první. A nyní vízme začátek nápěvů:

Jak prostinká a přece jak významná instance v melodii druhé antifony!

V liturgii prvních nešporů neslaví ještě Církev narození Páně, nýbrž ještě po něm touží. Ale již vidí jej v duchu, spatřuje i jeho velikost a slávu a pocituje nevyličitelnou radost. To jest výborně vyjádřeno v textech i melodiích.

Pouze hymnus (Jesu, Redemptor omnium) je tentýž jako o nešporách na Boží hod vánoční.

Zpěvy vlastní liturgie vánoční jsou zahájeny Invitatoriem ranních hodinek čili Matutina: Christus natus est nobis: Venite adoremus. Překlad: Kristus narodil se nám: Pojďte, klaňme se.

Ráz zpěvů liturgie vánoční jest, jak ani netřeba poznamenávati, radostný.

Upozorňuji na krásnou melodii Invitatoria a žalmu »Venite exsultemus«, jak ji podává vydání Solesmesské, na př. »Liber usualis«. Přál bych všem přátelům posvátných zpěvů, aby ji mohli poslechnouti v chrámu Páně Emauzském v Praze, kdež se liturgie vánoční koná se vší nádherou, jakou podle ritu římsko-katolického lze rozvinouti.

Nestačilo by jedno krátké pojednání, kdybych měl promlouvati o všech zpěvech liturgie vánoční. Upozorňuji tedy jen na některé ty vzácné perly, jaké jsou uloženy v těchto pokladech. Liturgii mešní zatím docela pomíjím.

Antifony ad Laudes vesměs líčí radost z Narození Páně. Melodie jest velmi živá, zvláště u první, jejíž text je dramatický. Poslední je spíš vážného rázu i výborně přiléhá k textu, jenž praví, že malé dítě, jež se narodilo, nazýváno bude: Bůh, Silný.

Taktéž vážného rázu jsou antifony druhých nešporů, kdež není řeč o časném narození Páně, nýbrž o věčném zplození Slova — Boha a o vykoupení. Živou radost, ba ples vyjadřuje zase antifona ad Magnificat; radostné pohnutí dosahuje tu takřka svého vrcholu. Text líčí radostnou událost opakuje čtyřikráte »hodie« (= dnes). Poselství o narození Páně vyřizuje dvěma větami: Dnes Kristus narodil se, dnes Spasitel se ukázal. Pak líčí radost nebeských duchů a spravedlivých: Dnes na zemi pěji andělé, radují se archandělé, dnes plesají spravedliví, řkouce: Sláva na výsostech Bohu, alleluja.

Zajímavá jest variace melodie, s jakou se slovo »hodie« opakuje; naposled vystupuje na něm melodie nejvýše. Podávám ukázky v notách chorálních:

Modus 1.

1. Ho - di - e 2. Ho - di - e 3. Ho - di - e 4. Ho - di - e

Oktáv Božího hodu vánočního jest vyznamenán z části zvláštním officiem: Chvály a Magnificiat obojích nešporů mají zvláštní antifony. Antifony ad Laudes se zpívají též při nešporách. Porovnáme-li je se zpěvy na Boží hod vánoční, hned poznáme, že jsou jiné povahy.

V antifonách na den Obřezání Páně obdivuje Církev lásku Otce nebeského, kterou nám ukázal, poslav na svět Syna svého (antifona ad Magnif. při prvních nešporách), dále tajemství Vtělení (hlavně v první antifoně ad Laudes) a konečně mateřství a neporušené panenství Rodičky Boží (v ostatních antifonách). Nápěvy jsou rázu spíše vážného, ale neschází jim radostný vzlet. Z antifon ad Laudes zvláště první velmi dobře vyjadřuje obdiv, pátá obdiv a radost. Melodie antifony ad Magnificat prvních nešpor sestupuje značně hluboko a případně líčí velké ponížení, jež vzal na sebe Syn Boží, stav se člověkem.

Uvážíme-li, že k pokladům liturgie vánoční patří též velebné zpěvy slavnosti Zjevení Páně a něžné zpěvy svátku Očistování Panny Marie čili Hromnic, spějeme k vývodu, že liturgie vánoční je nejbohatší a nejzajímavější z celého roku. Bohdá stanou se tyto poklady též v naší vlasti známějšími, až bude ukončeno Vatikánské vydání gregoriánského chorálu. Končím tímto vroucím přáním.

St. Thomas' Abbey, Erdington v Anglii.

P. Bernard Velíšek, O. S. B.

K šedesátiletým narozeninám univ. prof. dr. O. Hostinského.

Prof. Dobroslav Orel.

Počátkem ledna t. r. rozvířena byla česká veřejnost radostnými a v pravdě upřímně myšlenými ovacemi ku počtě dr. Hostinského, jednoho z nej přednějších pracovníků v oboru esthetiky a hudební vědy.

K těmto všeobecným oslavám skromně přidružuje se i »Cyrill«, aby vzdal hold muži i na poli církevní hudby zasloužilému.

Hostinský rozetíná gordický uzel nesrovnalosti mezi hudební teorií dosaváde tradovanou a skutečnými zjevy na poli komposice. Dle něj (die Lehre von den musikalischen Klängen) plyne logika skladby nejen z vazeb harmonických, nýbrž i melodických. Vše platí v hudbě, co má harmonickou nebo melodickou souvislost, i když s tím nesouhlasí starý paragraf a pouto školních zákonů hudebních, jež jsou pouhou hudební matematikou, nikoliv návodem ke komposici.

Hudba nemajíc sama svého obsahu, bere jej z poesie, ale budí za to přímo náladu. U H. k stejnému právu hlásí se každé umění, i hudba i slovo i mimesis. Každé z tohoto se samostatně rozvíjí a nedá se přehlasovati druhým.

Co hlásá H. v theorii, provedl jeho přítel Smetana v praxi. Jemu také proti reakčním snahám Pivodovců razil cestu a zdůvodňoval theoreticky jeho snahy. Sám Smetana píše, jak raduje se z theoremat Hostinského, ač jest prý třeba je hodně studovati, aby jim porozuměl.

Kausálnost nejen harmonická, nýbrž i melodická má určitý vztah i ku církevní hudbě. Dle této zásady Hostinského jest oprávněn tedy v hudbě chorál se svým vnitřním, upříčiněným spojem intervallův melodických. Jest oprávněn i zpěv vícehlasý i zpěv instrumentální se svou kausální spojitostí na podkladě harmonickém.

K tomuto hudebnímu stanovisku přistupuje ovšem i princip liturgický v hudbě církevní a účel hudby, který ve chrámu nemůže býti jiným, než buditi náladu zbožnosti.

Těmito principy nechť se tedy řídí církevně-hudební produkce a reprodukce.

Kromě zásad těchto všeobecných podal H. základní znaky i theorie hudby mensurální století XV. a XVI., vydav a kritickými poznámkami opatřiv Blahoslavovu a Josquinovu Muziku pod názvem: »Jan Blahoslav a Jan Josquin. Příspěvek k dějinám české hudby a theorie umění XVI. věku s novými otisky obou muzik: Blahoslavovy z 1569 a Josquinovy z 1561. R. 1896«.

H. jest u nás první, který přišel na to, že Jan Josquin jest pouhým pseudonymem Václava Solína a první v českém jazyku v době moderní v kritických poznámkách k těmto muzikám píše o notopisu hudby mensurální. Nevěnuje se sice ex offio hudbě vícehlasé století XV. a XVI., ale jeho poznámky jsou tak důkladné, že mohou býti podkladem ku luštění zápisův z té doby.

Má totiž vícehlas český v notopisu odchylky od vícehlasu u národů jiných. Jinde rokem 1450 přestává notace černá (černo-bílá) a zavádí se notace bílá (bílo-černá). V Čechách však i notace černá trvá ke konci století XVI. Pisatel těchto řádků nalézá v rukopisech vícehlasu ještě ze 16. stol. notaci po většině černou. Také Blahoslav i Josquin (Solin) uvádějí pravidla obojí notace. Jest však s podivem, že oba jen letmo zmiňují se v pravidlech notace černé, ač zvláště zápisy v rukopisech strany podobojí přímo holdují tomuto notopisu. Snad proto méně se o něm zmiňují, že byl za doby jejich velmi běžný a snadnější, než notace bílá, v níž za doby Isaakovy a Handlovy ve floru byly ještě různé mody a prolace.

Za vlády notace černé u nás v 16. stol. jest pouze z prolací na programu »tempus perfectum cum prolatione perfecta«.

I mensurální notace v 16. stol. mísila se s notací chorální, kterouž psán jest tenor, k němuž jakožto v originálu psaném cantu firmu přikomponován jest discant a contratenor.*)

*) Více o tom viz v mém článku v »Novém Životě« č. 9., 10., 11., 12. r. 1906 »O vícehlasém zpěvu v Čechách.«

Druhou důležitou činností H. pro církevní zpěv jest srovnání textův světských s duchovními na touž melodii ve spise: »36 nářevů světských písní českého lidu z XVI. stol.« 1892.

Mnohá píseň světská dala nářev písní duchovní a naopak. H. uvádí originály písní světských, jež hlavně čerpal z poznámek rorámin z knih. Strahovské D. F. IV. 3.

Tím stanoven důležitý poměr duchovní poesie ke světské zvláště pro spracování nového zpěvníku na základě historicko-kritickém.

Ostatně vzájemné prostupování duchovní a světské kantileny stopovati lze i při rorátech v tropech. Jedny vzaty jsou z lidové poesie světské, jiné pocházejí z pokladnice utrakvistů, zvláště Jana Táborského, jiné vyvěrají z latinských písní v Čechách zpívaných. Všechny tyto tropy setmeluje chorál, jak dokázal již dr. Pachta v »Cyrillu« z r. 1881 a 1882.

Avšak na původ tropů poukazují zde poprvé. Tedy doba Karlova nemá s roráty co činiti.

Třetí činnost v duchovní poesii hudební uplatní H. v době budoucí jako předseda komise pro »lidovou českou píseň«, kterouž ve zvláštním díle vydá c. k. ministerstvo kultu a vyučování. Do této sbírky pojaty budou též písně kostelní, jak praví leták komisi vydaný. V té příčině zajisté má komise na zřeteli i součinnost duchovenstva Čech a zvláště těch kněží, kteří ode dávna se zajímali o tento obor.

Dílo tak důležité pro kulturní snahy našeho národa vyžaduje činnosti všech odvětví a všech stavů. Hudba a zpěv nezná v tom ohledu rozdílů.

Přejeme p. oslavenci, aby dokonal zdárně dílo tak nutné pro náš národ, aby i v dalším svém vznešeném snažení nabyt vždy náležitého porozumění a ohlasu.

V nynějších rozháraných dobách kéž by i ve veřejném životě hudebním byl směrnatným vůdcem generaci nejmladší!

O kulturním a zušlechťujícím významu hudby a zpěvu vůbec, chrámové, vokální a instrumentální zvláště.

Dle dějepisných pramenů sestavil a na sjezdu přátel hudby církevní v Humpolci v srpnu 1905 přednesl Jan Ev. Zelinka.

(Dokončení.)

V dějinách posvátného zpěvu staročeského prof. Karla Konráda, v nichž nad pochybnost dokázána jest totožnost starého cantu gregoriánského jakožto bezprostředního původce velebného chorálu staročeského, čteme o zákazu biskupa pražského z konce XI. stol., by nezpívaly se písně ďábelské (carmina diabolica), t. j. písně pocházející z dob pohanských hudebního národa Českého, jež lid v noci nad mrtvými říkával. Nevíme, oč lepší jsou některé písničky pouťové na kůr chrámový přenesené, ale když takovou odrhovačku vidím nebo slyším, vždycky si na tuto historickou pravdu vzpomenu. V některých klášterích pěstují na jedné straně křesťanskou pokoru a zbožnost, na druhé triviální copovou muziku, kterou by ani vyznávači Budhy ve své modlitebně

netrpěli. Kažení vkusu hudebního na poli hudby církevní padá rozhodně na vrub hudby instrumentální, jak všechny prameny dějepisné potvrzují.

Nejlepší a nejuplnější dosud katechismus pod názvem »Dějiny české hudby« od dra. Zd. Nejedlý-ho, v Praze u Hejdy a Tučka vydaný, jest zajisté objektivní knihou dějepisnou vedle J. Srba *Dějiny hudby v Čechách a na Moravě*», kteráž jest jakýmsi slovníkem veškerých dat životopisných i dějepisných v zemích koruny české.

V dějepisných dílech dovidáme se, že ve věku 13. změnila se tvářnost kulturní kolonisační v Čechách. Bohoslužba nabývá lesku, instrumentální hudba se šíří. Bohaté, melismaticky ozdobené nápěvy, které i s textem z latinské liturgie sem přeneseny byly a v nádherné kancionály vepsány. Ustanovení zpěváků, postavení varhan r. 1255 u sv. Víta a dále po Čechách a vznik památných a nám dosud drahých chorálů jako »Svatý Václave« a pod.

Rytíři čeští podporovali velmi hudbu truvérů a minesängerů a světská hudba potulných pěvců a instrumentalistů stála pod vlivem německým. Král Jan Lucemburský jako rodilý Francouz povolal do Čech umělce francouzské a tak zaveden zde »rondellus« ve svižném $\frac{3}{4}$ tempu, který instrumentální hudbě chrámové prvou smrtelnou ránu zasadil. Arcibiskup Arnošt v zlaté době umělecké Karla IV. zakázal proto všechny nástroje mimo varhany, které v době té ještě dosti primitivní byly.

Synoda roku 1366 přímo zakazuje provozování milostných rondellů a užívání nástrojů, »neb Bůh neraduje se z modulace zpěvu instrumentálního, nýbrž z pobožnosti srdce«. Pištcí a hudci pokládáni za lidi nečestné, chrámu nedůstojné.

Není místa popisovati zde hudbu doby jmenované, poukazují prostě na výtečný spis dra Nejedlého, počínající od doby předhusitské a líčící dílo zhouby umělecké za dob husitských, dále zlatou dobu literátských bratrstev, mocný vývin chrámové hudby vokální a o vyučování hudbě ve školách. Do vídáme se ze současné doby působení Palestrinova v Římě, kdy umění kontrapunktické plným květem svým svět blážílo opravnou činností tohoto velmistra, jak horlivě pěstován u nás tento směr mistry skladateli, mimo mnohé jiné Janem Trojanem Turnovským a pro kůry Chrudimský, Královéhradecký a Čáslavský skládající Jiří Rychnovský († 1616). V 16. století kvetl zejména mezi duchovenstvem hudební diletantismus (hud. diletant = osoba jiného povolání hudbu pěstující). Doba renaissance přivedla ku dvoru císaře Rudolfa II. mnoho hudebních odborníků. Nejznamenitějším diletantem - hud. skladatelem doby té jest Krištof Harant z Polžic, vydržující na svém hradě Pecce silnou kapelu a hud. ruch český horlivě podporoval. Po bělohorské bitvě stát r. 1621. V 16. století na sklonku pěstován u nás balet. Prvé baletky byly židovky, z nichž polovina oblečena byla za hochy. Při baletech hrála hudba francouzská, při lidovém tanci vynikala hudbou kapela židovská. Instrumentální hudba církevní v století 17. má své znamenité v kontrapunktickém slohu Bacha-Händlovském pracující mistry. Jsou to Jan Dismas Zelenka, Bohuslav Černohorský, Seger Norbert, Jan Kuchař, Mysliveček, Tuma Fr., Jan Zach a t. d.

Toto století 17. dlužno považovati právem za dobu rozkvětu instrumentální hudby chrámové. Dvorním dekretem z roku 1783 za doby císaře Josefa II. zrušena byla literátská bratrstva z příčin mnohých, snad jen zdánlivých. Jedno z nejhlavnějších bylo prý zpívání o procesích ve spojení s různými nehudebními bratrstvy mariánskými, sv. škapulíře, posvátného růžence a pěstování různých pobožností místo opravdového umění pěveckého. Veliké jmění jich skonfiskováno, majetek v dražbě prodán a jmění odvedeno fondu náboženskému. Zdá se, že jmění to bylo »příčinou hlavní«.

Instrumentální hudba v chrámě zrušena dvorním dekretem z 6. dubna 1784 a dovolen jen prostý zpěv s průvodem varhan, zpěv literátský s nástrojovou hudbou jako zpěv umělý zakázán (Konrád: »Dějiny posvátného zpěvu staročeského«, Dr. Nejedlý). Doba, opeře zvláště komické příznivá, jest doba Mozartova, jehož sloh na sklonku (1786) tohoto století v celém veřejném životě i také v hudbě chrámové všeobecně zavládl. Velikolepá činnost skladatelská a hloubka hudebních myšlenek velikého symfonika Beethovena s velikou tíží pronikala v době, kdy vzduch v zemích koruny české mozartismy zcela proniknut byl a vše jim se klanělo. Utvořily se docela dva tábory, Mozartiáni a Beethoveniáni, kteří byli v menšině. Jako dříve o činnost Bacha-Händela, opírala se nyní tvorba skladatelská o Mozarta, a jeho sloh osvojila si celá řada epigonů, jako Tomášek, Witásek, Führer a j. u nás, dále Clementi, Kuhlau a t. d.

V životopisném památníku prof. Rudolfa Müllera Josef Proksch (Reichenberg, 1874), v němž celý pražský život hudební od konce 18. až do počátku druhé poloviny století 19. popsán jest, činěny často zmínky o tomto mezi Mozartisty a Beethovenovci na Gluckisty a Picinisty upomínajícím boji, zároveň vylíčen jest zubožený stav katolické hudby chrámové za příčinou nedostatečné podpory hmotné a z touhy provozovati instrumentální skladby jakékoliv za každou cenu a za všech i nejnepríznivějších poměrů, tedy úpadek velikého slohu.

18. století, doba baroku vítá v Praze kočující vlašské divadelní operní společnosti. Věc stává se epochální zřízením operního divadla vlastního v domě hraběte Šporka s produkcemi, řízením a repertoirem čistě vlašským. Opera v Kotcích a t. d. Mozartova činnost zastínila sice úplně operu vlašskou, ale ariosní sloh zde již byl, za virtuositou pěvců přišla záhy virtuosita hudebních nástrojů, kterých ani drama, ani kůr chrámový ušetřen nezustal.

Váznější instrumentální sloh hudby duchovní, her duchovních i oratorií, jehož počátky v 16., 17. a 18. století pěstovány dříve v klášterích jezuitských zanikly roku 1765 dvorním zákazem, vnikly ale do chrámu a zde udržely se až do počátku století 19., až v koncertech veřejných oratoria Haydenova a Händlova provedení se dočkala. Jako u duchovních her sesvětačila a sevšedněla také jich hudba. Sevšednění jest bacilem, ničícím snahy umělecké, jehož tvůrcem jest touha po zábavě bez ohledu na zásady umělecké. Umění pak sestupuje s výše ideální na prosté zobrazování všednosti.

O době obrození píše dr. Zd. Nejedlý doslovně takto: »Zrušení literátských bratrstev bylo smrtelnou ranou naší duchovní písní lidové. Zrušení klášterů a kostelů a reorganisace škol zatlačila ji vůbec do pozadí. Duch josefinismu ničil stejně protireformační jako reformační naši píseň. Avšak i to znamenalo pokrok. Zde končí za Josefa II. reformační perioda české hudby. Josefinismus dával české hudbě za lidovou hudbu chrámovou umělou hudbu světskou, avšak národní obrození jakožto hnutí lidové hledalo náhradu za lidovou píseň duchovní v hudbě stejně lidové ale světské, v národní písní. Více než po půl století jdou v naší hudbě dva směry neodvisle vedle sebe: jeden obrozený, lidový, sbírající a napodobující národní písně, druhý hudební ovládaný duchem Mozartovým. Vlastní obrození počíná u nás spojením obou proudů mistrem Bedřichem Smetanou.«

Hudba chrámová od doby Josefínské živořila, napájena jsouc proudy rozličnými: trochu mozartismem, trochu bachismem dosti pochybného rázu, a vytvořila tak barokový směr (o slohu nějakém určitém mluvíti nelze) zrna nejhrubšího, dosti neestetického, málo zušlechťujícího, prostě řečeno necírkevního rázu. V první polo-

vině století 19. zavládl mimo pro hudbu chrámovou zcela nevýhodného slohu Mozartova komicko-operního slohu oratorií Mendelssohnových, který u Führera vedle Mozartismu vystupuje, u Horáka zušlechtěného vrcholu dosáhl. Směr reformační počal s chorálem a vybudoval sloh svérázný, samostatný, který pouze u hudební inteligence porozumění došel a přívržencům copového baroku však žel a lítost působí. (Viz pražské denní listy.)

Z vět právě vyslovených jest patrné, že volnější směr hudby instrumentální duchovní či oratorní stal se oblíbeným. Idylicko-romantický ráz mendelssohnismu (Mendelssohn Felix Bartholdy nar. 1809 v Hamburku, † 1847 v Lipsku) odchoval celou generaci následníků a stal se nejen nezapomenutelným, ale i v hudbě chrámové směřodatným pohříchu až podnes měřítkem jakosti hudby a její melodické i rytmické ceny. Mendelssohnovy žalmy, oratoria neliší se ničím od téhož písni, dvojzpěvu, orchestrálních, komorních, sborových i klavírních skladeb světských. Veliká zásluha Mendelssohnova jest, že upozorniv na velikána kontrapunktistu Bacha, jehož hloubku a vroucnost spojití se snažil s leskem skladeb Händelových, ale trvale nepochodil, romantismus*) zvítězil.

Největší dva následníci směru mendelssohnovského jsou: v hudbě světské Angličan William Sterndale Benett (nar. r. 1816), zemřel jako ředitel konservatoře v Londýně roku 1875, a zmíněný již český skladatel hudby chrámové Václav Em. Horák (nar. 1800), zemřel jako ředitel Týnského kuru v Praze r. 1871, v jehož šlépějích kráčí v době nejnovější skladatel Vojtěch Říhovský.

Jan Nep. Vítěšek s Václavem Tomáškem a Dionysem Weberem řídili jak známo na sklonku 18. a na počátku století 19. celý pražský hudební život ve znamení mozartismu. Vítěšek sám jako skladatel světský, teprve když nastoupil po Kuželuhovi jako dómský kapelník u sv. Víta v Praze, v 43. roce věku svého, věnoval se výhradně hudbě církevní. Není tedy divu, že zušlechťující směr hudby chrámové, který potom také nejlepší zák Vítěškových a jeho následník Rob. Führer sledoval, pocházel z mozartismu a přiklonil se později mimo jiné směry světské také k romantickému mendelssohnismu, až pak z nedostatku hmotné podpory sil reproduktivních na plošině copového baroku úplně sesvětačil po způsobu operety (karikatury operního směru vážného).

Působil tudíž Horák, jehož skladby velmi rozšířily se ve smyslu opravném, vzhledem ku činnosti předchudcu svých zušlechťujícím oratorním slohem mendelssohnovským, jehož odlesk skladatelskou individuální vlohou Horákovou obohacený až po dnešní dobu patrný jest, namnoze i hledaným zůstal, tak že některé novodobé skladby snaží se lyrickým vzletem dosáhnouti výše směru tohoto. Eklekticismus (středocestí), vyvinuvší se u nás v nejnovější době v hudbě chrámové mezi chorálem a lyrismem romantického zabarvení, přinese mnohý zdárný plod, nepřikloní-li se k hudbě světské, ale podrží-li chorálové stanovisko, jako oporu hlavní, což není snadné a bohužel někde kaceřované.

Směr reformovaný, jehož zušlechťujícího programu ani nejbarytější odpůrcové neupírají, postavil se na stanovisko absolutního nápěvu Řehořova v přesvědčení, že svět vždycky tihnul k pramenům nápěvu absolutních, ale vypustil z programu romantický nátěr, který v širším článkování melodickém i rytmickém a v celé náladě nápěvu spočívá, jak právě v hřejivé světské

*) Romantismus = opak klasicismu. Klasicismus jest vzorem přirozené krásy dle národů starověkých. Romantismus vyznačuje se opakem, fantastičností, zázračností, mystikou a vznešeností.

i oratorní melodice mendelssohnismu nalézáme. Odtud pochází směrodatná kritická soudnost osob, kteří, když ve všech směrech života vezdejšího o existenci se pokusili a posléze ku povolání církevních funkcionářů přiklonivše se tón udávají a každého skladatele, nevyzkávajícího romantického náteru v melodice svých skladeb, prostě za beztalentního prohlásiti se odvažují. Tak dělo a děje se všem skladatelům přísnějšího slohu církevního, od doby hnutí reformačního. Proto vzniklo také pravidlo: »Církevní hudba nesmí postrádati efektu«; škoda jen, že každý spatřuje efekt v něčem jiném a to vede na scestí a vedlo také k úpadku na základě zásady »efekt za každou cenu«.

Reakce doby cyrilské určila sobě za úkol postaviti tedy církevní hudbu na místo účelu svému zplna odpovídající; proto zřekla se veškerých přítěží a to v první řadě do jisté míry instrumentů světských, uznávajíc po zralé úvaze historické pravdy, že instrumentální hudba chrámová trpěna jako náhrada býti může, ale s největší obezřetností, aby ani s divadelní nebo taneční hudbou nic společného neměla, poněvadž by pak znamenala veliký krok nazpět v dobu baroku a opovného a pak že při poněkud jen slušném stroji varhanním zůstati musí jako zbytečný surrogát stojící vedle zpěvu sborového a hry na varhany na místě posledním, vzhledem ku přesvědčení, že z pouhého pohodlí vzniklý homofonní barok vokální, figurami nemístnými »okrášlený« a mylně figurální hudbou na úkor pravého, figurálního, kontrapunktického slohu Palestrina zvaný, jest a zůstane nepatrným jen odleskem pravého, zušlechťujícího umění hudebního. Vzdání se ale chorálu jako prostředku zušlechťujícího současně u všech národů hudbu chrámovou pěstujících ve spojení s vícehlasnými vzory staroklassické polyfonie, znamená zničení celého tohoto ideálního prostředku vzdělávacího, který ani nejvelkolepěji sestavený orchestr nahraditi nedovede již proto, poněvadž toliko výmínečně možným jest na kůrech chrámu křesťanskokatolických. Dvojího účelu pak vyměřeno kuru chrámovému, předně aby hudba jeho byla v nejužším spojení s oltářem, za druhé, aby šlechtila a vzdělávala jako učitelka hudební vkus a povznášela křesťanského ducha lidu, lze dosíci jen tenkrát, bude-li výkon hudební v souhlasu s dovedností personálu, a bude-li šetřiti té rozmanitosti a umělecké úrovně, jakou spatřujeme ve skladbách doby reformační, počínající chorálem a postupující dále ku staroklassické polyfonii, ještě dále pak k vokální hudbě vícehlasné bez průvodu, nebo s průvodem varhan, anebo tyto zastupující slušný průvod instrumentální směru eklektického, mezi chorálem a oratorním směrem ležícího, bez náteru a ozvěny hudby světské.

Právě tato rozmanitost repertoaru reformačního, která skytá jedno-, dvou- i vícehlasé skladby v slohu ryze církevním, nedá nahraditi se žádnou, sebe dokonalejší hudbou rázu dramatiky světáctví blízkého, která, jak všichni *doufáme*, na kůr chrámový více se nevrátí. Aby se sem nevrátila, dlužno nám hlavně pečovati o to, aby program cyrilský, ať na poli vokálním, či instrumentálním věrně zachován byl a oratorní hudba instrumentální, kde vyhnutí není, pěstována byla toliko výjimkou.

Nezanedbávejme děl autoru cyrilského programu. Všestranná činnost Skuherského, Foerster, Hrušky, Nešvery a celé mladší generace podává tolik skvostné látky, že předreformační program je u porovnání s tímto a opravdu i s celým koloritem instrumentálním sporý.

Pěstujme zvláště produkci domácí, neb jen tenkrát nabude činnost českých Cyrillistů kulturního významu, a budeme pokračovati dle hesla »Svoji k svému, silami společnými«, k čemuž srdečné »Zdař Bůh!«

Obecná Jednota Cyrillská.

Úplný seznam skladeb co prémii Cyrillských za rok 1906.

A. Skladby mešní.

Cainer Josef.

Missa „in hon. Domini nostri Jesu Christi“, 4hl., pro sopran, alt, tenor a bas. Partitura 60 h. Hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. Beatae Mariae Virginis“, 4hl., pro sopran, alt, tenor a bas s oblig. průvodem varhan. Part. 80 h. Hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. sc. Josephi“, 4hl., pro sopran, alt, tenor a bas. Part. 60 h. Hlasy nejsou vydány. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „Hodie Christus natus est“, 4hl., pro sopran, alt, tenor a bas s oblig. průvodem varhan. Part. 1 K 20 h. Hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. sc. Venceslai“, 4hlasá. Pro sopran, alt, tenor a bas s obligátním průvodem varhan. Part. 1 K. Hlasy nejsou vydány. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. Ss. Angelorum Custodum“, 4hlasá aneb dvouhlasá s obligátním průvodem varhan. Partitura 1 K 20 h. Hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in festo Purificationis Beatae Mariae Virginis“. Pro sopran, alt, tenor a bas s obligátním průvodem varhan. Partitura 1 K, hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Douša Karel.

Missa „in hon. sc. Venceslai“ pro sopran, alt, tenor a bas s průvodem varhan (2 trubky a 3 pozauny ad lib.). Partitura 3 K, jednotlivé hlasy 25 h. (Nakladatel V. Kotrba v Praze.) Pro mohutné sbory.

Foerster Ant.

Op. 56. **Missa „in honorem sc. Francisci Seraphici“**, IV. vocum inaequalium. Partitura a hlasy 3 K 20 h, 1 hlas 30 h. Skladba snadná. (V Lublani, vlastním nákladem.)

Op. 85. **Missa „in hon. Beatae Mariae Virg. immaculatae“** pro 3–4 hlasy s průvodem varhan (tři ženské hlasy, bas ad libitum). Cena partitury 2 K, jednotlivých hlasů 30 h. (V Lublani, vlastním nákladem.)

Foerster Jos.

Op. 31. **Missa „in hon. sc. Adalberti“**. 4hlasá s oblig. průvodem varhan. Part. 1 K 20 h, hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Pro sbory dospělé.

Op. 32. **Missa de Beata**. Sopran a alt obligátní, tenor a bas ad libitum s průvodem varhan. Part. a hlasy 4 K, hlasy zvlášť 1 K. Skladba přístupná. (J. Hoffmanna vdova v Praze.)

Op. 33. **Missa pro defunctis Prima**. Es dur. Pro čtvero mužských hlasů. Partitura 3 K 20 h, hlasy 1 K 60 h.

Op. 34. **Missa pro defunctis Secunda**. C dur. Pro čtvero mužských hlasů. Cena jako předešlá. (Cyrillo-Methodějské knihkupectví v Praze.) Prvé requiem je snazší.

Op. 35. **Missa „in hon. sc. Methodii“**. Pro 4 mužské hlasy. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Part. 80 h, hlasy 80 h. Skladba přístupná.

Op. 36. **Missa Jubilaei Solemnis**. Quatuor vocum organo committante. Part. a hlasy 6 K netto, hlasy po 40 h netto. Pro sbory dobře obsazené a dovedné. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Hruška Fr.

Op. 15. **Missa Velehradensis**. Partitura (co průvod varhan) 60 h, hlasy po 20 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba snadná, kterou lze provozovati jedno-, dvou- a tříhlasně s průvodem, čtyřhlasně též bez průvodu.

Op. X. **Missa „Ecce Dominus veniet“**. 4hlasá, v Gloria místy 8hlasá. Partitura a hlasy 7 K, hlasy po 80 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Pro sbory veliké a dospělé.

Missa „in hon. sc. Joannis Nepomuceni“. 3hl. Pro sopran, alt a 1 mužský hlas (baryton) s obligátním průvodem varhan. Partitura 1 K 20 h, hlasy 60 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Pro sbory prostřední.

Missa „in hon. Ss. Nominis Jesu“. Dvouhlasá s průvodem varhan, tenor a bas ad libitum. (Puštet v Řezně.) Partitura 1 mk. 20 pf., hlasy 40 pf. Skladba pro sbory prostřední, průvod nesnadný vyžaduje stroj moderní.

Op. 18. **Missa choralis**. (Chorál střídající se s větami 4hl.) Partitura 60 h, 4 hl. 60 h (u vdovy po skladateli v Mladé Boleslavi). Skladba snadná.

Missa choralis II. Chorál střídá se s větami vícehlasými, pro sopran, alt, tenor a bas s oblig. průvodem varhan. Partitura 60 h. Hlasy nejsou tištěny. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Op. 17. **Missa „in hon. sc. Laurentii“**. 4hlasá s prův. varhan. Partitura 1 K 20 h. Hlasy nejsou tištěny. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Těžší poněkud než předcházející, hodí se i pro menší sbory.

Missa „in hon. sc. Caroli Borromei“. 4hlasá. Partitura 1 K, hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Vyžaduje poněkud sevíčený sbor.

Křížkovský Pavel.

Missa pro defunctis. Pro tři mužské hlasy s průvodem varhan. Partitura 80 h, hlasy 60 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba velmi snadná.

Kretschmann Theob.

Op. 39. **Requiem E moll** quam ad unam vocem vel ad chorum una voce cantantem organo committante. Partitura 3 K, zpěvný hlas po 50 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Skladba snadná.

P. Matějů Bohumil.

Missa „in hon. sc. Josephi“, patroni sc. Ecclesiae, ad duas voces aequales committante organo. Partitura K 250. Hlasy po 25 h. (Nakladatel V. Kotrba v Praze.)

Müller A.

Missa „in hon. sc. Venceslai“. 4hlasá. Partitura 80 h, čtyři hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba prostřední.

Nešvera Jos.

Missa „in hon. Spiritus Sancti“. Jednohlasá s průvodem varhan. Partitura 80 h, hlasy po

10 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba velmi snadná.

Missa „in hon. sc. Procopii“. Jednohlasá s průvodem varhan. Partitura 2 K 40 h, hlasy po 60 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Skladba velmi snadná.

Op. 16. **Missa „in hon. Beatissimae Mariae Virginis“.** a) Pro dva ženské nebo dva mužské hlasy. b) pro smíšený 4hlasý sbor. Partitura 60 h, hlasy po 20 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba velmi snadná.

Missa „in hon. sc. Vincentii“. Pro 4 mužské hlasy. Partitura, z které lze zpívat, 1 K. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Op. 36. **Missa „in hon. sc. Gustavi“.** 4hlasá s průvodem varhan. Partitura 1 K 80 h. Hlasy nejsou tištěny. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Pro velké a dospělé sbory.

Missa „in hon. sc. Theodorici“. Pro smíšený sbor a varhany. Op. 67. Partitura a hlasy 4 K. (R. L. Pazdírek v Olomouci.) Sborům dospělým, k průvodu třeba moderního stroje.

Průcha Adolf.

Missa „Angelica“. 4hlasá s průvodem varhan. Partitura 1 K. Hlasy nejsou vydány. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Velmi snadná skladba, hodí se zejména pro hlasy dětské.

Vojtěch Říhový.

Mše ku cti apoštolů slovanských sv. Cyrilla a Methoděje. Pro smíšený sbor a varhany. Op. 2. Partitura a hlasy 5 K. (R. Promberger v Olomouci.) Skladba přístupná i slabým sborům.

Missa „in hon. sc. Aloisii“ pro 2 stejné (dívčí neb dětské) hlasy s průvodem varhan. Partitura K 1:50, hlasy 30 h. (Nakladatel Mojmir Urbánek v Praze.) Velmi snadná.

Sychra J. C.

Missa „in hon. sc. Josephi“. Jednohlasá s průvodem varhan. Partitura 60 h, hlasy po 20 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba velmi snadná.

Missa „in memoriam millenarium sc. Methodii“. Partitura 1 K, hlasy po 20 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba snadná, kterou lze zpívat s průvodem varhan dvouhlasně i tříhlasně mužskými i smíšenými hlasy (tenor ad lib.).

Missa „in hon. ss. Cosmae et Damiani“. 4hlasá. Partitura 60 h, hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba snadná.

Missa in festis duplicibus. Chorál střídavě s větami čtyřhlasými. Partitura 80 h. Hlasy nejsou vydány. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa in festis solemnibus. Cena jednotlivé partitury 80 h. Hlasy nejsou vydány. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. sc. Venceslai“. Pro a) sopran a alt; b) sopran, alt a bas; c) sopran, alt, tenor a bas s průvodem varhan nebo 2 houslí, violy, cello, kontrabasu a 2 rohů. Cena partitury a hlasů 7 K, hlasů orchestrálních 3 K, hlasů zpěvních po 60 h. Skladba přístupná. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Missa decima. 4hlasá s průvodem varhan nebo 2 houslí, violy, basy a 2 rohů. Partitura co hlas varhan a hlasy 3 K 60 h, s hlasy orchestrálními 5 K. Skladba snadná. Credo poněkud těžší. (Pazdírek v Olomouci na Moravě.)

Missa XII. 4 hlasy smíšené. Partitura 80 h. Hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba snadná.

Missa pro defunctis II. 3hl., pro tenor, baryton a bas. Partitura 40 h. Hlasy nevyšly. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa pro defunctis III. 3hl., pro alt, tenor (baryton) a bas. Partitura 40 h. Hlasy nevyšly. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa brevis duabus vocibus puerilibus obligatis vel quattuor vocibus imparibus comitante Organo concinenda, aut 2 violinis, 1 viola, 1 violoncello, 1 contrabasso et 2 cornibus. Partitura a hlasy 6 K, zpěvné hlasy po 30 h., nástrojové hlasy po 20 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Skladba snadná.

Missa juventutis studiosae ad quatuor voces inaequales committante organo (ad lib.), vel ad unam vocem committante organo. Partitura 1 mk., 4 hlasy po 20 pf. (A. Coppenrath v Řezně.) Skladba snadná.

Missa Convictus pro sopran, alt, tenor a bas. Dvojsbor. I. unisono s prův. varhan, II. smíšené hlasy. Partitura 60 h. Hlasy 40 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa solemnis ad quinque voces inaequales constante organo. Cena mk. 2:50 (Nakladatel Otto Junne v Lipsku.)

Requiem pro smíšený sbor s prův. varhan nebo smyčc. kvarteta. (Památce P. Křížkovského věnované.) Partitura a hlasy 3 K, hlasy instrum. 1 K. Skladba prostředně těžká. (M. Knapp v Karlině.)

Smolík Otomar.

Missa „in hon. sc. Stephani“. 4hlasá. Partitura 80 h, hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba snadná.

Skuherský F. Z.

Op. 47. **Missa „in hon. sc. Ferdinandi“.** Čtyři hlasy smíšené. Partitura 1 K, hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Velmi snadná.

Op. 43. **Missa in memoriam s. M. Imp. et Regis Ferdinandi I. Benigni** (G dur) pro dvouhlasý sbor (sopran a alt) s obligátním průvodem varhan anebo smyčcového kvinteta, s neobligátním tenorem a bassem. Partitura K 3 20, hlasy K 1:20, instrumentálních hlasů K 1:50. (M. Knapp v Karlině.)

Op. 47. **Missa brevis solemnis.** 4hlasá s průvodem varhan anebo částečně s úplným orchestrem. Partitura co hlas varhan 5 K, zpěvné hlasy po 50 h, hlasy orchestrální 2 K. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Skladba prostředním sborům přístupná a vděčná. Sanctus, Benedictus a Agnus bez průvodu.

Missa „in hon. sc. Venceslai“. 4hlasá. Kyrie, Gloria a Credo s prův. varhan a obligátním pedálem. Part., hlas varhan a zpěvné hlasy 5 K, hlasy po 60 h. (Fr. A. Urbánek.) Prostředně těžká, pro větší sbory.

Op. 20. **Missa quatuor vocum cum organo** ad lib. Pro silnější sbory s vysokými soprany, v Sanctus se zdvojenými ženskými hlasy. Hlasy v starých klíších. 3 K 60 h. (Em. Wetzler v Praze.)

A. M. Štěpán.

Missa „in hon. Caroli Borr.“ ad duas voces aequales cum organo obligato. Credo není komponováno a nutno užiti chorálního modus III. Partitura 40 h, hlasy 70 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba velmi snadná.

Tregler Eduard.

Missa „in hon. sc. Venceslai“, principis Bohemiae. Op. 4. 4hlasá, pro sopran, alt, tenor a

bas s oblig. průvodem varhan. Partitura 4 K 80 h. Každý hlas 30 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Pro sbory poněkud pokročilé.

Winter Josef.

Missa brevis „in hon. sc. Procopii“, Regni Bohemiae patronis pro soprán, alt, tenor a bas. Partitura 40 h. Hasy vyjdou co nejdříve. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „de Immaculata“ ad quatuor voces inaequales et organum. Partitura a hlasy 4 K 60 h, jednotlivé hlasy po 40 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Pro silné sbory vděčná skladba.

Zelinka Jan Ev.

Missa solemnis „in hon. resurrectionis Domini nostri Jesu Christi“. Op. X. 4hl., pro soprán, alt, tenor a bas s prův. varhan. Partitura 1 K 60 h. Hlasy nejsou vydány, jsou však v partituru na 3 plánech tištěny. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. Ss. Infantis Jesu“. Op. XIII. 4hl., pro soprán, alt, tenor nebo bariton I. a II. s oblig. průvodem varhan. Partitura 60 h. Hlasy 40 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Op. 12. **Missa brevis** (in stilo facili) in honorem Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, pro Canto, Alto, Baritono (Basso), Tenore ad libitum committante Organo obligato. Part. a hlasy 5 K. Hlasy: soprán, alt, bariton po 60 h, tenor po 30 h. Skladba snadná. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Missa brevissima I. „in hon. sc. Annae“. Op. XXVII. Pro dva hlasy (mezzosoprán a baryton) s průvodem varhan. Partitura a hlasy 1 K 60 h, hlasy po 20 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Missa brevissima II. „in hon. sc. Adalberti“. Op. XXVIII. Pro dva hlasy (mezzosoprán a baryton) s průvodem varhan. Partitura a hlasy 1 K 60 h, hlasy po 20 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Missa brevissima III. „in hon. sc. Francisci Seraphici“. Op. XXIX. Pro dva hlasy (mezzosoprán a baryton) s průvodem varhan. Partitura 40 h, oba hlasy 20 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Uvedené tři skladby jsou velmi snadné a i nejmenším sborům přístupné.

Missa festiva pro smíšený sbor s průvodem varhan, trubek a trombonů. Op. XVI. Cena partitury a hlasů 6 K. Jednotlivé hlasy po 30 h. Nástrojové hlasy trubky a trombonů po 20 h. netto. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Pro sbory pokročilejší.

B. Jiné skladby liturgické.

Te Deum laudamus, auctore Jos. Foerster. 4hlasé (in falso bordone) střídavě s prův. varhan. Cena 2 K 40 h. (Em. Starý v Praze.) Skladba prostředním sborům přístupná.

Te Deum laudamus, auctore J. E. Zelinka. 4hlasé v slohu snadném, střídavě s průvodem varhan. Partitura a hlasy 3 K, každý hlas o sobě 40 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Skladba nejslabším sborům přístupná.

Te Deum laudamus, auctore J. Ev. Zelinka. Op. XI. 4hl., pro soprán, alt, tenor a bas s průvodem varhan. Partitura 40 h. Hlasy nevyšly. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Te Deum laudamus, auctore J. C. Sychra. 4hlasé s větimi chorálními, střídavě s průvodem varhan [viz »Zpěvy k průvodu B. T.«]. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Sborům silnějším.

Te Deum pro smíš. sbor s prův. varhan neb dechových nástrojů. A. Petzold. Cena 2 K 40 h. Skladba pro sbory s vysokými soprány a tenory. (Pazdírek v Olomouci.)

Te Deum pro 4 mužské hlasy, složil Ant. Foerster. Op. 63. 1 partitura 50 h, 5 exempl. 2 K. Skladba velmi snadná. (V Lublani, vl. nákl.)

Litaniae Lauretanae, auctore P. P. Křížkovský. 4hlasé. Partitura 40 h, hlasy 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Passio D. N. J. Chr. secundum Matheum et Joannem. Upravil P. Pavel Křížkovský. 4hlasé. Turba v pašijích. Partitura 60 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Cantus sacri ad I. nocturnum tridui sacri. Fr. Witt. Op. 7. 4hl. Partitura 1 K. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Gradualia pro I.—IV. neděli adventní. Složil Jos. Foerster. Partitura a hlasy 2 K 40 h. (J. Hoffmanna vdova v Praze.)

Vesperae na svátky velikonoční. Fr. Hruška. Partitura 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Zpěvy k průvodu Božího Těla. J. C. Sychra. Obsah: Pange lingua, Zpěvy u 4 oltářů a Te Deum pro 4 smíšené hlasy. Partitura 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Litaniae Lauretanae, auctore Ludovico Holain. Pro 4 hlasy smíšené s prův. varhan. Partitura 3 K, hlasy 1 K. Skladba prostředně těžká. (Vydal Gusek v komisi Prombergera.)

Motetta. Složil Fr. Z. Skuherský. Op. 28. až 39 Gradualia et Offertoria pro Dominicis et Festis totius anni eccles. ad voces tantum cum organo (non oblig.). Seš. I.—VI. Part. a hlasy po 2 K 40 h, hlasy každého sešitu 80 h. Seš. VII., II. vyd. Partitura a hlasy 3 K, hlasy 1 K 20 h. Seš. VIII.—XII. Part. a hlasy po 4 K, hlasy každého seš. 1 K 20 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Pro sbory dobré a silné.

Offertoria in Dominicis Quadragesimae ad quatuor voces inaequales. Jos. B. Foerster. Part. a hlasy 3 K, hlasy (soprán, alt, tenor, bass I. a II.) po 24 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Pro sbory dobré.

Motetta. J. B. Foerster. 1. Domine, salvum fac eum. 2. Ave Maria. 3. Pange lingua. 4. Adoramus te. Pro smíšené hlasy bez průvodu. Part. a hlasy 2 K 80 h, hlasy po 40 h. Ze sbírky »Hostýn«. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

XVI motetta pro festis principalibus ad Cantum et Altum (Tenorem et Bassum ad lib.) organo concinente. Karel Stecker. Part. a hlasy 8 K. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Motetorum tomus II. X motetta pro festis principalibus ad cantum et altum (tenorem et bassum ad libitum) organo concinente. Karel Stecker. Partit. a hlasy 8 K. (Fr. A. Urbánek.)

Motetorum tomus III. Nova motetta 10 pro festis principalibus ad cantum et altum (tenorem et bassum ad lib.) organo concinente. Karel Stecker. Partitura a hlasy 6 K, hlasy po 60 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Gradualia de tempore, auctore Ant. Foerster. Op. 54. Jedno- a čtyřhlasé velmi snadné skladby. Cena 3 K. (V Lublani, nákl. vl.)

Téhož skladatele op. 60.: **60 Gradualia** etc. de communi sanctorum, in festis Beatae Mariae Virginis et ex proprio sanctorum, jedno- i čtyřhlasé velmi snadná Gradualia. Cena 4 K.

Tři „Ave Maria“ pro 1, 2 a 3 hlasy s průvodem varhan. Složil Ant. Foerster. Op. 86. Cena partitury 70 h. (V Lublani, vlastním nákladem.)

Gradualia et Offertoria pro dominicis adventus pro jednol. sbor s prův. varhan složil J. E. Zelinka. Cena 40 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Dvanáct Gradualii a Offertorii pro jednohl. (dvouhl.) sbor složil J. E. Zelinka. Cena 80 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Gradualia, Trakty a Sekvence. Složil Antonín Foerster. Pro čtyřhlasy smíšený sbor (unisono s průvodem varhan). Díl I., op. 54. (pro neděle a svátky) 3 K. Díl II., op. 60. (pro svátky svatých a Bl. P. Marie) 4 K. (V Lublani, nákl. vl.)

Šest „Pange lingua“ pro smíš. sbor. Složil Jan Ev. Zelinka. Op. 15. Partitura a hlasy 3 K. (Ant. Böhm a syn v Augsburgu a Vídni.)

„Ecce sacerdos magnus“ pro jedno- nebo dvouhlasy sbor s průvodem varhan. Složil Jan Ev. Zelinka. Cena partitury a hlasy 1 K 20 h. (Ant. Böhm a syn v Augsburgu.)

Obřady svatého týdne. Officium majoris Hebdomadae. Pro fidele kůru sestavil Bohumil Kašpar. Díl I. Obřady při dopoledních pobožnostech na Květnou neděli, Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílou sobotu a při slavnosti Vzkříšení. Cena 6 K, váz. 7 K 50 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

C. Zpěv obecný.

Mešní kancionál. F. J. Lehner. Obsah: První oddělení české: 17 zpěvů mešních, 2 mše zádušní, 44 písní. Druhé oddělení latinské: 4 latinské mše chorální, Requiem, Asperges, Vidi aquam, Te Deum, Responsoria mešní. Nevázaný 50 h, vázaný 70 h. (Knapp v Karlíně.)

Kancionál Svato-Janský. Vinc. Bradáč. Oba díly za 6 K 80 h. — Průvod varhan. Josef Müller. Oba díly za 20 K. (Stýblo v Praze.)

Litanie ke Všem Svatým, k nejsv. jménu Ježíš a Lauretanské. F. J. Lehner. Obsah: Troje litanie. Modlitba Páně. Pozdravení andělské. Pod ochranou Tvou. 4 antifony Mariánské. Zvěstuj těla. Průvod varhan 1 K. Hlasy po 30 h. [Sto kusů za 20 K.] Nové vydání. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Čtvrtá mše obecná z mešního kancionálu Lehnerova. Harmonisoval K. Bílý. Průvod varhan 40 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Rorate nedělní. F. J. Lehner. Průvod varhan 1 K 20 h. Hlas s notami 50 h, text pro lid (bez not) 20 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Rorate pondělní. F. J. Lehner. Průvod varhan 1 K 20 h. Hlas s notami 50 h, text pro lid (bez not) po 20 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohr.)

Rorate úterní. F. J. Lehner. Průvod varhan 1 K 20 h. Hlas s notami 50 h, text pro lid (bez not) 20 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Krátká mše česká ku cti sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje. Pro čtvero mužských hlasů složil Jan Ev. Zelinka. Partitura a hlasy 3 K 60 h, hlasy po 40 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Česká mše pro lid. Fr. Z. Skuherský. Op. 46. (II. vyd.) Part. a hlasy 5 K 20 h., hlasy po 50 h, text s nápěvem 20 h, pouhý text 4 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Nová česká mše „Před oltářem Tvým“ pro smíšený sbor s průvodem varhan neb harmonia. Složil Ezechiel Ambros. Cena partitury a 4 hlasy 3 K. (L. R. Pazdirek v Olomouci.)

27 staročeských chorálů. Fr. Z. Skuherský. S prův. varhan. 2 K 40 h, text s jednoduchým nápěvem 80 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Zpěvy vánoční. P. Křížkovský. S průvodem harmonia (varhan). I. a II. Zpěvy pastýřů.

Pro smíšený sbor a soli. III. Zpěv andělů. Pro ženské hlasy. Part. a hlasy 3 K 60 h, mužské hlasy po 20 h, ženské po 40 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Narození Páně. Vánoční zpěvohra o dvou jednáních s předehrou a dohrou. Na slova Dr. M. Kováře složil J. Ev. Zelinka. Op. 14. Průvod klavírem nebo septuorem (housle I./II., viola, violoncello, kontrabas, klarinet a flétna) nebo kvintetem (housle I./II., viola, kontrabas a harmonium). Klavírní výtah, zastupující úplnou partituru, 8 K. Úplný text 40 h, úplný text s nápěvy 70 h. Hlasy instrum. v opise. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

„Vonný dech vánoce“. Zpěvohra o 4 obrazech. Veršem napsal Dr. M. Kovář. Hudbu složil Jan Ev. Zelinka. Op. 26. Partitura 7 K Text s nápěvy 60 h, bez nápěvů 30 h. (Nákladem družstva „Vlast“.)

Vánoční zpěvy od V. Říhovského, op. 21. Pro smíšený sbor s průvodem varhan neb malého orchestru. Partitura 2 K. (Mojmír Urbánek v Praze.)

Bože Otče! Mešní píseň pro smíš. sbor. Na slova Dra M. Kováře složil Jos. C. Sychra. Part. a hl. 1 K 60 h, hlasy po 20 h. Skladba snadná, ku tiché mši sv. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

D. Spisy. Zpěvníky. Varhany.

XXXIII ročník „Cecilie“ a „Cyrilla“ s veskerými přílohami hudebními. (37 skladeb mešních, 5 requiem, nešpory velikonoční, 5 litaní, 3 Te Deum, Rorate nedělní, pondělní a úterní, Passio D. N. J. Chr., Cantus sacri ad V. Noct. tridui sacri, IV. mše obecná, přes 100 motett, několik Pange lingua, antifony, hymny a responsoria na Boží Tělo; responsoria mešní s prův. varhan a j.) Ročník po 4 K.

Římský missál. Do češtiny přeložil a poznámkami liturgickými opatřil P. Prokop Baudýš, O. S. B. (Cyrillo-Methodějské knihupectví.)

Dějiny posvátného zpěvu staročeského. K. Konrád. Díl I. Za 3 K 60 h. Díl II.

Nauka o harmonii. Jos. Foerster.

Cyrillská škola zpěvu. III. vyd. F. Chlum. Za 1 K.

Praktický návod ku hře na varhany. Jos. Foerster. Za 6 K.

Český varhaník. Předehry a dohry ve slohu nejpřístupnějším pro varhany nebo harmonium složil Jan Ev. Zelinka. Sešit I. (2. vyd.) 2 K, sešit II. 2 K, sešit III. 2 K. — Modulace ze všech tonin i starocírkevních. Seš. IV. (2. vyd.) 2 K. (Fr. A. Urbánek.)

50 krátkých předehr v církevních toninách pro varhany nebo harmonium. Složil Jan Ev. Zelinka. Op. 18. Cena 40 h. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Nauka o harmonii na vědeckém základě ve formě nejjednodušší se zvláštním zřetelem na mohutný rozvoj harmonie v nejnovější době. Fr. Z. Skuherský. 4 K, váz. 4 K 40 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Nauka o formách hudebních. Fr. Z. Skuherský. 5 K, váz. 5 K 40 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Nauka o skladbě hudební. Fr. Z. Skuherský. Sv. I. O závěru a modulaci. Sv. II. O jednoduchém a dvojitým kontrapunktě. Sv. III. O imitaci, kanonu a fuze. (Začátek.) Sv. IV. O fuze

(Dokončení) Každý svazek po 2 K 40 h, váz. 2 K 80 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Varhany, jich zařízení a zachování. Příruční kniha pro kněze, patronátní úředníky, varhaníky a ředitele kůru, zvláště pak pro chovance ústavu pro zvelebení hudby církevní a pro čekatele při ústavech učitelských. Fr. Z. Skuherský. S 30

do textu vloženými původními obrazy. Cena 2 K 80 h, váz. 3 K 20 h. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Předehry a dohry k úplnému kancionálu arcidiecése Olomoucké. Díl I. Složili Antonín Petzold a Ludvík Holain. Cena 11 K. (Vydal R. Promberger, knihkupec a nakladatel v Olomouci.)

Různé zprávy.

Existenční poměry ředitelův kůrů a varhaníkův. Hudební umělci novým zákonem o pensích soukr. úředníků od 1. ledna 1909 dojdou zaopatření pensijního a invalidního; mimo to vláda pracuje na návrhu rámcového zákona o úpravě právních i hmotných poměrů umělců hudebních. Obě vymoženosti jsou dílem »Jednoty českosl. ředitelů kůrů, kapelníků, varhaníků a majitelů hud. škol«, která se obrátila se zdarem v té příčině na poslance dr. Stojana. V téže Jednotě sebrán již značný kapitál, as 13.000 K, k založení fondu pensijního. Poněvadž zákon o pensích soukr. úředníků dovoluje složení přiměřené částky, aby pojištěný mohl dříve — až o pět roků — v pořízek pense vstoupiti, rozeslány budou všemu členstvu oběžníky, vysvětlení, výtah z účtu a dotazník k vyplnění obsahující, aby každý sám o vkladech svých rozhodnouti mohl. — Jednota vstoupila též ve spojení s »Uměleckou Besedou« v Praze, kteráž rovněž pomýšlí na zřízení fondu pensijního. Poněvadž obě korporace disponují již značnými kapitály, lze zdárného výsledku akce se nadíti. Z té duše přejeme zvláště ředitelům kůrů a varhaníkům, že existenční poměry budou aspoň snesitelnými. Pak také povznese se církevní zpěv.

† **P. Utto Kornmüller.** Na popeleční středu r. 1907 zemřel veliký bojovník za církevní hudbu, P. Utto Kornmüller, O. S. B. v benediktinském klášteře ve vesnici »Metten« v Bavořích, okresu Deggendorfského. Byl původně světským knězem; r. 1858 vstoupil do řádu benediktinského v »Metten«. Řídil po léta chlapecký a kněžský seminář a když skoro oslepl, vrátil se do cely klášterní. Vedle Witta, Schremse, Haberla jako hudební skladatel a spisovatel stál v čele církevně-hudeb

ního hnutí. U nás znám je jeho důležitý »Lexikon der kirchlichen Tonkunst« o 2 dílech. Výborné jsou jeho stati v německých odborných časopisech, prakticky skomponována jeho Offertoria, tři mše a requiem. Velké obliby nalezlo i jeho oratorium »Ztracený syn«. Kongregace benediktinů přišla v něm o velikého znatele chorálu. Tak ztrácíme velké propagatory církevního zpěvu, u nás Foerster, v Německu Kornmüllera. Ale nových stoupenců nepřibývá. Zvláště v mladé generaci kněžské u nás málo je porozumění pro tak důležitý obor církevního umění. A přece dnešní doba tak vážná!

D. O.

Dějiny zpěvu husitského od dr. Z. Nejedlého právě vyšly nákladem Akademie věd. Obsahují dobu 16 let a pro jejich důležitost po stránce zpěvu církevního se k nim vrátíme.

D. O.

„**Denkmäler der Tonkunst in Österreich**“ přinesou v příštím díle pokračování děl Handlových ve zpracování prof. Bezecného. Těšíme se na motetta Handlova (J. Gallus) a snad z nich něco uslyšíme i na našich kůrech.

D. O.

Spolek stavitelů varhan v Německu vydal závazný pro všechny cenník, jenž vešel v platnost 1. lednem 1907. Po zdražení materiálu a pracovních sil minimální ceny značně vstoupily. Avšak závazné minimální ceny mají výhodu, že žádný z varhanářů nesmí pracovati za ceny nižší, které mají obyčejně smutné následky ve výrobě varhan. Kdy asi u nás dojde k podobné organizaci? Někteří naši varhanáři podávají tak nízké oferty, že vskutku nemožno jim stavěti nástroj ceny trvalé. Naopak zase někteří si prostě diktují vysoké ceny bez specialisovaného rozpočtu. Chceme soutěž poctivou a výrobky vskutku hodnoty umělecké.

D. G.

Veškeré dřtvočjší ročníky „Cyrilla“ má na skladě redakce „Cyrilla“ na Král. Vinohradech.

S hudební přílohou k číslu 3. a 4.

»CYRILL« vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukázkou na celý rok 4 K 40 h, přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře), kam i reklamace se zasílají.

»Politika« závod tiskařský a vydavatelský v Praze. — Nákladem vydavatele.

CYRILL

CASOPIS

pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

ORGAN OBECNÉ JEDNOTY CYRILSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1907. Ročník XXXIV.

F. J. LEHNER.

Číslo 5. a 6.

O některých zpěvech liturgie Devítníkové.

Umlklo radostné »Alleluja«, a Septuagesima ve fialovém hávu vkročila do chrámů našich. Nastala doba předpostní, — vzdálenější to doba přípravná na největší slavnost církevního roku. V tu dobu Církev nenařizuje sice ještě půst, ale ritus devítníkový svými zpěvy a svou barvou již hlásá kajicnost. Však nám vykládají liturgisté, že církve východní od pradávna zahajují čtyřicetidenní půst na devátou neděli před Velikonocemi, t. j. v pondělí po ní, aby měly úplných čtyřicet dní, jelikož soboty nejsou u nich dny postu. Církev Latinská zahajovala postní dobu od nepamětných časů až na šestou neděli před Velikonocemi; aby byl dovršen počet čtyřiceti dnů (jelikož o nedělích nebyl nikdy půst), byly později, bezpochyby brzy po pontifikátu Řehoře Velikého, přidány čtyři dny předcházející první neděli postní.

Snad z ohledu na církev Řeckou, jež si ráda brávala z odchylek své západní sestry pohoršení, přijala církev Římská dosti záhy přípravný ritus devítníkový.

Mešní ritus devítníkový nalézáme v liturgických knihách sv. Řehoře Vel., totiž v Sakramentáři a Antifonáři (Migne, Patrol. Lat. tom. LXXVIII.). Srovnává se docela s dnešním misálem, vyjma ony částky, jež byly v 16. století při reformě misálu vyloučeny.

Liturgické zpěvy těchto tří neděl předpostních vynikají klasičtější krásou i důstojně se řadí ke zpěvům neděl adventních a postních.

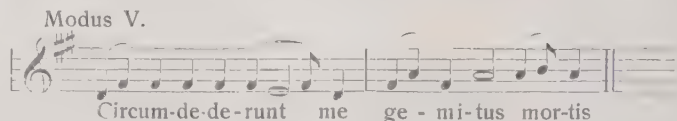
Mám hlavně na zřeteli mešní Introity. Texty i nápěvy jsou rázu velmi vážného.

»Circumderunt me gemitus mortis«, tak začíná Introit na neděli Devítník, t. j.: »Obklíčily mne úzkostí (vlastně: sténání) smrti«; a pokračuje: »dolores inferni circumderunt me: et in tribulatione mea invocavi Dominum, et exaudivit de templo sancto suo vocem meam« = »bolesti podsvětí obklíčily mne: a ve svém souzení vzýval jsem Hospodina, a vyslyšel ze svatého chrámu svého hlas můj.«

Slova ta jsou vyňata z velkolepého žalmu 17^{ho} (v 5.--7.). Rozjímaje v stáří o minulém životě svém vzpomíná David s vděčným srdcem, jak vytrhl jej Bůh z různých nebezpečí, když k němu důvěrně volal. V liturgii líčí nebezpečí, do nichž upadá Církev i jednotlivá duše, a odměnu důvěryplné modlitby.

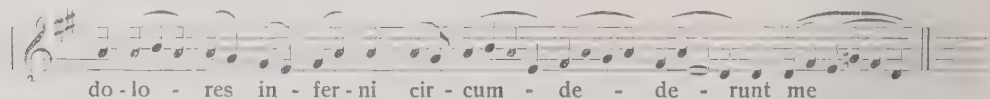
Jak krásně vyjadřuje a líčí melodie obsah slov. Uskrovněji se na ukázky, jsa přesvědčen, že za nedlouho budou míti všichni čtenáři »Cyrilla« úplný Graduál Vatikánského vydání v rukou.

Začátek naší melodie zní v přepisu (vydání Solesmesské z r. 1895):

Slyšíme tu, takořka, úpěnlivé volání souženého.

Nářek jeho se stupňuje v následující větě; melodie opět krásně přiléhá, při druhém circumdederunt me bohatě se rozvinuje a nádherně líčí množství trampot, jež obkličují trpitele:

Při slovech: »exaudivit« stoupá melodie opět nejvýše; to trpitel slavně prohlašuje, že jej Hospodin vyslyšel. Slabika *ex* je velmi případně prodloužena dvojnotou, zvanou »distropha : ■■ (přepisují notou =); tím výborně naznačen význam slova »exaudivit«:

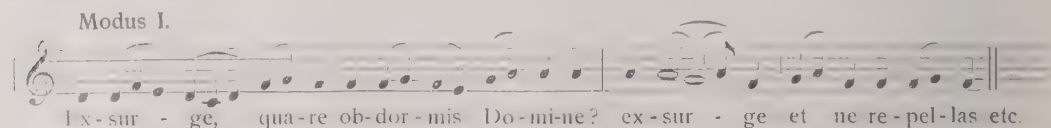
Nejkrásnějším z těchto tří Introitů je bez odporu Introit na první neděli po Devítníku.

Text je vyňat z žalmu 43. (v. 24.—26.) a zní:

»Exsurge, quare obdormis, Domine? exsurge et ne repellas in finem: quare faciem tuam avertis, oblivisceris tribulationem nostram? adhaesit in terra venter noster: exsurge Domine, adjuva nos et libera nos«; — »Vstaň, proč usínáš, Hospodine? vstaň a nezapuzuj do konce (= na vždy): proč odvracuješ tvář svou, zapomínáš na soužení naše? vážne na zemi život náš:*) vstaň, Hospodine, pomoz nám a vysvoboď nás.«

Jak patrně, je text velice živý, ba dramatický. Duše ve velikém soužení volá k Hospodinu o pomoc, ale Bůh, jakoby spal a na ni zapomínal. Však věřící duše ví, že Bůh jen váhá, že v pravý čas přispěje svým věrným na pomoc, jakž tolikráte přislíbil, a proto úpěnlivě do třetice volá: »vstaň, Hospodine!«. Jak vzácný to příklad vytrvalé modlitby! Kdo by si tu nevzpomněl na podobenství o neodbytném, dotěrném příteli, jenž si přišel o pul noci vypůjčit od svého přítele chleba, — a na povzbuzení, jež Pán k podobenství svému připojil: »Proste, a bude vám dáno, hleďte a naleznete, tlucte, a bude vám otevřeno.«

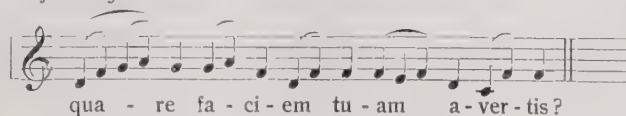
A nyní vizme, jak vyjadřuje melodie obsah našeho textu; postačí zas jen několik ukázek:

*) Obraz největšího ponížení, buďto od nepřátel, anebo ponížení, jež pěvec dobrovolně vzal na sebe tuhým pokáním, v prachu, na tváři konaje modlitbu svou.

Pochod melodie jest jasný: začíná smutně, lkavě, — jest živější při otázce: quare obdormis, a značně mohutní při slově exsurge.

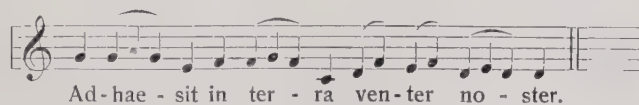
Velmi pěkně jest vylíčena druhá otázka:

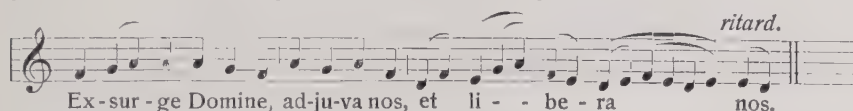
Při slově »oblivisceris« melodie vystupuje nejvýše a neumami torkulem (■) a podátem (■) velmi dobře vyjádřen úžas, že by Bůh měl zapomenouti:

Při slově »terra« sestupuje melodie nehlouběji, čímž zase případně líčí ponížení:

Zajímavě jest konečně, jak melodie líčí třetí prosbu:

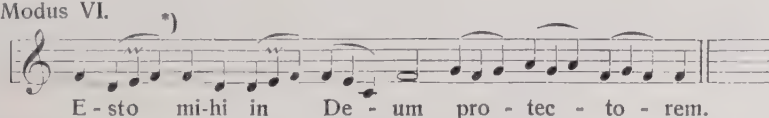

»Exsurge« a »adjuva nos« předneseno snažně, naléhavě, můžeme říci »instantissime«. Sličně tlumočí závěrečné neumy na »et libera nos« klid a odevzdanost do vůle Boží.

Za text Introitu na druhou neděli po Devítníku, zvanou »Quinquagesima«, vybrána druhá polovice třetího a čtvrtý verš překrásného žalmu třicátého; zní takto: »Esto mihi in Deum protectorem, et in locum refugii, ut salvum me facias: quoniam firmamentum meum et refugium meum es tu: et propter nomen tuum dux mihi eris et enutries me« — »Budiž mi Bohem ochráncem a místem bezpečným, abys mne spaseným učinil: neboť tvrzí a útlukem svým jsi ty: a pro jméno tvé vůdcem mi budeš a živitelem.« První část je prosba: druhá, počínajíc slovem »quoniam«, jest odůvodnění prosby.

Vizme něco z nápěvu:

Modus VI.

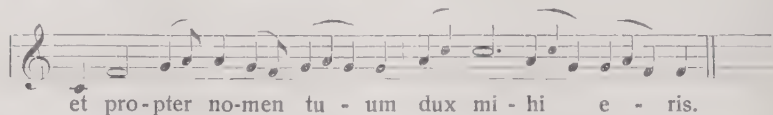
Upozorňuji zde na skupinu tří not, jež v různé podobě několikrát se opakuje (v chorálních notách je to »salicus« s kvilismem, »scandicus«, »porrectus« a »torculus«). Slova »in Deum protectorem« hojně těmito neumami ozdobena; to pěvec již se těší, jak blaze mu bude, až Bůh sám ho zastře svým ochranným štítem.

Pevnou důvěru tlumočí melodie zvláště v druhé části:

*) ♪ znamená »quilisma«.

Při slovech »dux mihi« melodie se náhle vyšinuje až na *c*:

To pěvec jakoby již cítil, jak ho všemohoucí ruka Boží vede, propuká v nevylicitelný ples.

Přestávám na těchto ukázkách a končím krátkou úvahou.

Právě v době devítníkové svět dychtivěji hledá požitky a strojí svým přátelům všelijaké plesy. Jak ušlechtilý požitek poskytují nám posvátné zpěvy liturgické! Jakou radostí naplní srdce naše ctilodné melodie chorální i uprostřed vážného ritu doby devítníkové! Čím hlouběji vnikneme do utajených vln ryzích melodií gregorian-ských, tím hojněji budeme odměněni. Platí i zde: Gustate et videte: Okuste a vizte, t. j. poznáte, přesvědčíte se.

St. Thomas' Abbey, Erdington,
v Anglii.

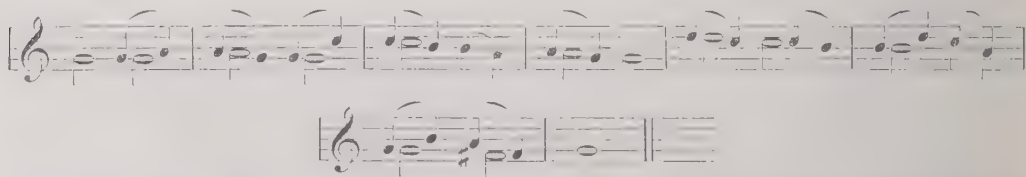
P. Bernard Velíšek
O. S. B.

Lidový zpěv a zpěvníky.

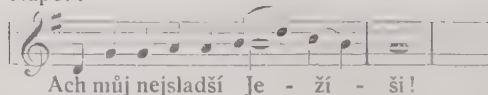
Píše Bohumil Kašpar.

V mnohých osadách o zpěv lidu nikdo se nestará. Nikdo lid zpěvu neučí, písně dědí se z pokolení na pokolení a co se mění, jest jen to, že stále se znešvařují. Lid většinou libuje si v rozvláčném zpívání, v klamně domněnce, že takový zpěv je zbožnější. A nejen lid sám jest příčinou rozvláčného zpěvu, často — zejména na vsích — jsou to bohužel i neumělí varhaníci, kteří i tento loudavý zpěv zdržují, nemohouce uměním svým stačiti. Jak lehkomyslně se v povolaných kruzích na otázku varhanickou hledí, jest úžasné! Naprostí ignoranti mučí často již dost zbědované varhany a působí vlastně jen pohoršení ve chrámu. Ba že, mnohdy lépe by bylo zpívatí beze všeho průvodu, než s takovou »hrou«. Nepřeháním ani v nejmenším, mám na mysli určité případy. Lid sám nemohá snést zdlouhavého zpěvu dle hry takového »varhaníka« pomáhá si vyplňováním melodie vedlejšími tóny. Na př. slyšel jsem zpívat »Bože před Tvou velebností« takto:

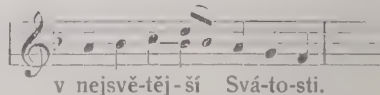

Jinou vadou jest, že i dovedný varhaník hoví všem výstřelkům této »colorace«. Tyto kudrlinky uvíznou pak v melodii, a méně inteligentní, neb nemysliví hudebníci považují je pak za součást melodie. Což nemáme toho dokladu hojně v melodiích sv. Janského kancionálu? Na př.:

Nápěv:

a

a mnoho jiných!

Jiný zase, i hudebně vzdělaný řídící kůru, domnívá se, že jest pouze ředitelem sboru liturgického a o zpěv lidu naprosto se nestará. A tím hůře jest s lidovým zpěvem, když i duchovní správce nevěnuje mu péče. Takový varhaník má často pro znešvařenou neb bezcennou píseň jen posměch. Vkuš lidu zpravidla libuje si v písních naprosto bezcenných, jarmarečních. Na to ukázal jsem již předloni v »Cyrillu«. Ale zaslouží proto lid výsměchu? Spíše zaslouží důtky na prvním místě řídící kůru a na druhém i duchovní správce. Zde nutno k lidu sestoupit, poučovat jej.

Jeden z možných způsobů nápravy zkaženého lidového zpěvu prodělal jsem sám. As dvakrát za rok promluvil kněz z kazatelny k lidu. Slovo kněze u lidu mnoho zmůže; varhaník sám ničeho nepořídí. Hraj správně! Lid jest neustupný, nepovolí; zpívá po svém, v domnění, že jsi ty špatně hrál. Co nutno lidu vysvětlit, poradil se kněz nejprve s ředitelem kůru. Řekl, že musí poslouchat varhany a dle nich při zpěvu se řídit. Řídící musil hudbu studovat, zná také pravidla umělecká i liturgická a musí řídit zpěv dle postupu obřadu u oltáře. Neřekl, že ta, ona píseň je ošklivá a že ji odstraníme. Řekl, že přiučíme se více písním (lid rád hodně zpívá) a ohlásil, že po odpoledním požehnání (neb po ranní mši svaté) budeme cvičit novou píseň aby nikdo neodcházel. Řídící nahoře předezpíval s jemným průvodem verš (ne sloku), lid dole za dozoru kněze jej opakoval. Nebylo-li to správným, bez řeči opakoval řídící předzpěv, jinak zpíval verš další. Za chvíli byly nacvičeny dvě i tři nové písně. Ty zpívaly se s počátku se staršími střídavě, až znenáhla úplně opanovaly. Ve dvou letech byly všechny bezcenné písně nahrazeny cennými a zpěv lidu byl plyným, v pravdě chorálním.

Jiným nedostatkem lidového zpěvu jsou společné zpěvníky. Působil jsem na osadě, kde lid užíval patero různých zpěvníků! Jest tu nějaká jednota možnou? Byl jsem na dvou osadách, kde měli »svůj« zpěvník jen pro dotyčnou osadu. Nejen zpěvník, i zpěv sám »byl« »svůj«. Lišil se od zpěvu okolních osad, a přišel-li kdo z osady do osady, byl tu v cizině. Odpovídá to zásadám katolickým? Církev užívá latiny v neposlední řadě proto, aby byla jednota v celé církvi, a zde není ani v jednom vikariátu, neřku-li v diecési neb dokonce zemi.

Společný zpěvník pro celý národ neb i pro celou zemi vydati nebylo by vhodným. Byl by příliš obsáhlým, nehledíme-li ani, že nebylo by lze zařaditi zpěvy tak zv. »místní«. Byl by proto i drahým, nepřehledným a neúčelným, velikým.

Diecése Král.-Hradecká má svůj zpěvník »Oltář«. »Oltář« byl příliš napadán, zejména od učitelstva, ale i od duchovenstva a hudebníků z povolání. Byl jsem jeho obhájcem slovem i pérem. Má sice také své nedostatky (malý výběr písní, některé harmonisace venkovským varhaníkům nepřístupné), ale jest velikým pokrokem zejména po stránce hudební.

Když působil jsem v diecési litoměřické, učinili jsme s kol. J. C. Sychrou oduvodněný návrh b. konsistoři na vydání diecéšního zpěvníku. Nejd. konsistoř uznavši naše důvody vyzvala nás k podání určitého návrhu. Tento zněl:

Nejdůstojnější konsistoř biskupská rozešle na všechny farní úřady dotazníky, jimiž zjistí se:

1. Které všechny písně jsou zavedeny na osadě.
2. Které zvláště u lidu oblíbené se těší.
3. Kterých zpěvníků se užívá.
4. Dle kterých průvodů se doprovází (hlas varhan k sv. Jansk. kanc., Drubek a pod.).
5. Které písně slovně neb nápěvem v něčem a v čem se liší.

6. Nápěvy neb texty jen místní, (jichž jinde se neužívá) buďte v opise přiloženy ; rovněž odchylky nápěvů neb textů sub. 5 uvedených.
7. Zpívají-li se tytéž písně ve farních i filiálních chrámech, neb jsou-li zde odchylky.

Dotazníky tyto vyplní říditel kůru a potvrdí duchovní správce. Bude-li třeba, sestaví formulář dotazníků komise sub. II. uvedená, měl-li by být rámec jich nad přítomný návrh rozšířen. II. Sebraný takto statistický materiál předloží se komisi, která sestavena bude z kněží a řiditelů kůrů naší diecése. Mimo předsedu buď tři a tři neb čtyři a čtyři členy. Za místo schůze zvolí se ono, které as ve středu bydlišť členů leží a dobré spojení drahou má (snad Ml. Boleslav?). Komise tato učiní výbor písní a sestaví rozvrh celého spisu, jenž mimo písní obsahovati bude i modlitby, ve schůzích společných. Komise tato sestavena bude ze znalců a) slovní: básnické, věroučné a liturgické a b) hudební: theoretické, praktické a historické. Každý odbor zvlášť rozdělí pak práci mezi své členy: a) přehledne a upraví texty písní a modlitby a b) přehledne, určí a sestaví melodie i harmonisaci, po př. i přede hry a mezihry. Podrobné návrhy pro komisi společnou i oba odbory dovolíme si těmto předložiti, bude-li to jich přáním. III. Zpěvník takto společnou prací sestavený předloží se nejd. bisk. konsistoři ke schválení. Vydavatelem bude nejd. konsistoř, nakladatelem pak buď táž, anebo ústav, jemuž připadne čistý výtěžek, dle vroucího přání navrhovatelů diecéšní studentský konvikt v Ml. Boleslavi. IV. Nejd. bisk. konsistoř udělí, resp. opatří dovolení, aby pro všechny chrámy z jmění zádušního průvod varhan na kůr zakoupen byl a nařídí zavedení zpěvníku, vydavši spolu komisi navržené poučení při zavádění jeho, v kterémžto poučení lidu o účelu a významu nového zpěvníku scházeti by nemělo. V. Nadřízené úřady školní budou nejd. bisk. konsistoři dožádány o zavedení zpěvníku do škol všech kategorií v diecési, neboť jen tak možná je jednota a zpěv od mládeže k dospělým šířiti se bude.

Návrh náš přišel do porad vikariátních a odtud s dobrozdáním a dodatky opět ku konsistoři. Mezitím přesídlil jsem do arcidiecése pražské a nemám bohužel dalších zpráv.

Dle doslechu i v pražské arcidiecési jedná se v poradách vikariátních o diecéšním zpěvníku. Dílo bylo by marným, kdyby prováděno bylo jednostranně. Bez přizvání kruhů hudebních, zvl. praktických, na osadách působících řiditelů kůru, jest zrovna tak nemyslitelné, jako bez účasti kněžstva. Také, bude-li pracováno jen »u zeleného stolu«, bude dílem nevyhovujícím, byť i cenným. Výš uvedený postup mám za nejlepší a z lásky k věci v čas naň upozorňuji povolané kruhy všech diecéší českomoravských. Kéž není hlas můj hlasem volajícího na poušti a přispěje k zdaru nutného a jistě záslužného díla. »Víc lidí více ví, a více očí více vidí!«

Z R N K A.

Píše P. Bohumil Matějů.

Oratorium Dvořákovo bude provozováno v New-Yorku. V Brooklyně, městě to, které vlastně je částí velkého New-Yorku, bude prý provozováno Dvořákovo oratorium »sv. Ludmila« od Brooklyn Choral Society pod řízením T. Bath Glassona; chor bude čítati 150 hlasů, orchestr 50 hudebníků. Bude to první provozování této oratoria v New-Yorku. Ve veliké síni Carnegie Hall, v New-Yorku,

kteřá pojme asi 5000 osob k sezení, provozováno bude oratorium »Sv. Petr« od P. Hartmanna, který přijel do New-Yorku. Též poprvé! P. Hartmann pak vydá se na koncertní cestu po Spojených Státech a Kanadě.

*

Příliš zdoluhavý zpěv je příčinou, že jak chorál, tak i skladby vícehlasé velmi mnoho na přednesu trpí. Nejkrásnější melodie mnohdy přílišným »taháním« je úplně zničena. Mnozí mají ten pojem o církevní hudbě, že, aby byla důstojná, musí býti vleklá — a čím pomalejší, tím že je důstojnější. Slyšel jsem ukázky takového zpěvu, které mne hrůzou naplnily. Velmi překvapen je mnohý dirigent, koupí-li si metronom, a studuje-li některá díla osvědčených církevních skladatelů dle tempa skladatelem samým udaného (tuším, že některé Wittovy skladby mají tempo dle metronomu udáno). Jest ovšem nemožno, celou skladbu dle metronomu zpívat; — sbor má takorba očima na dirigentu viseti, a jeho nálada a pojetí je rozhodující. Jistý dirigent se vyjadřoval, že ústa každého zpěváka mají býti jako provázkem s taktovkou spojena. A bylo by to pochybeno, ano nemožno, dle metronomu zpívat. Ale dirigent učiní si asi pojem o pravém tempu, když skladbu dříve sám s použitím metronomu nastuduje.

Nejhůře to dopadá s chorálem. Chorál se nelíbí hlavně ze dvou příčin: Bývá velmi špatně nastudován. Mnozí nedají si práci téměř žádnou s nastudováním chorálu; nemilují jej, jest jim cizí. Jiní jej milují, ale povolí zpěvákům. Málokde to bývá, aby zpěváci hned s počátku byli nadšení pro chorál: zpěváci dost často s chorálem macešsky zacházejí, protože jest to zpěv jednohlasý. A není-li chorál dobře nastudován, jeho dojem je »synagoga malignantium«. Chorál, špatně nastudovaný, obvykle bývá tuze vleklý. Příliš pomalým přednesem zničí se rytmus i melodie. Kdo slyšel Benediktiny v Emauzích zpívat chorál, jistě přisvědčí, že zpívají mnohem rychleji, než na mnohých jiných místech se zpravidla děje. Tuze vlekle zpívá se často i od kněží u oltáře, a zejména preface mnohých vyšších hodnostářů (bez urážky) bývá nekonečná. Moje mínění je, že rozdělovací znaménka menšího kalibru v misálu nejsou authentická, že jsou soukromou rukou přidělaná; a že by skoro stačilo, kdyby delší čára teprve pauzu značila. Na př. Vere . . . salutare, nos . . . agere, Domine . . . Deus, per . . . nostrum. Jedním dechem lehko možno oddíly tyto vypívat. Stejně mnoho zbytečných oddechů nadčláno v dřívějším řezenském t. zv. officelním vydání »Graduale«.

Tím ovšem není řečeno, že by se mělo přeháněti, zpívat tuze rychle. Zlatá je střední cesta. Rychlejší přednes předpokládá obvyklejší lepší nastudování. Ostatně, Dirigent má se řídit poměry. V chrámu Páně, kde je ozvěna, nesmí býti přednes příliš rychlý, jinak tóny ozvěny splývají s tóny zpěvu. Jinak je zpívat, je-li kostel prázdný, a je-li naplněn lidem. Ano, pozoroval jsem, že i počasí má veliký vliv na to, jak zpěv sboru zní. Jako u kazatele důležité je, na kterou stranu se obrátí a kterým směrem káže, aby hlas jeho se netřístil, tak i u sboru je třeba vyhledati nejvýhodnější pokud možno postavení: a dirigent by měl svůj sbor slyšeti častokráte sám, a to jak při plném, tak i při prázdném kostele; rychlejší a pomalejší přednes jeho by měl, jsa posluchačem, sám posouditi. Při tom by měl na různých místech kostela zpěv vyslechnouti.

Co se týče lidové písně — přišlo »tahání« už tak do mody, že je těžko s ním bojovati. Chtíti »tahání« přemoci najednou, není rozumné; ani nejsilnější varhany naše »zpěvačky« nepřemohou, když tyto se do zpěvu dají. A čím jsou tyto »zpěvačky« »bezzubější«, tím jsou umíněnější. Chce-li varhaník zvyknouti lid zpěvu rych-

lejšímu, ať to činí pomalu, ponenáhla, právě, aby tomu lid přivykl. Dobře je několik mužů a dívek silného hlasu, kteří pravidelně přicházejí do chrámu Páně, nacvičtí správnému přednesu písně (ne upřílišněně rychle) a rozsadití je po kostele a ještě některé vzítí na kůr. Stačí též některé vzítí na kůr: lid však, slyše zpěv s kůru, na mnohých místech nezpívá, byť i píseň byla známá; než tomu se dá lehkou odpomoci. Tímto způsobem nacvičeny byly u sv. Kajetána v Praze celé roráty staročeské, pro každý den jiné, poměrně za krátkou dobu tempem velmi rychlým. A pak se líbily každému.

Velmi těžko je lid na něco zvykatí, kde lid na pravidelnou návštěvu kostela není zvyklý, a tam, kde návštěvníci kostela často se mění, kde nejsou vždy tíž. Tam skoro darmo se varhaník namáhá.

Tuže zdoluhavý přednes sboru při slavné mši svaté, zejména Introitu a Graduale má za následek, že musí kněz čekati dlouho u oltáře. Ani Credo ani Gloria zpívati zdoluhavě se nedoporučuje. Prohlédneme skladby starých mistrů, a uvidíme, že Credo a Gloria většinou jsou komponovány homofonicky, aby přednes se nezdržoval; více kontrapunkticky, s imitacemi jsou prokomponovány ostatní části mše svaté. Jejich dlouhé Kyrie se nedoporučuje pro naše poměry. Zdoluhavý přednes má za následek, že mše svatá slavná dlouho trvá — a lidé, zejména ve městech, jí se pak vyhybají, vyhledávajíce mše svaté tiché. Není lze určití, jak dlouho zpívaná mše svatá by měla trvati. Tolik lze říci, že pravá ceciliánská zpívaná velká, kde kněz i sbor dostojí všem povinnostem svědomitě, není-li jiných funkcí, jako na př. svaté přijímání (zde v Americe i při velké), čtení evangelia, má trvati asi tři čtvrti hodiny. Na nějaké minutě ovšem nesejde. Ale spíše bych řekl, že nemá nikdy trvati déle, než tři čtvrti hodiny, a to i s »Asperges«. Není-li zbytečných preludií, netrvá-li preface 20 minut, začne-li sbor, jsa pozorným, vždy ihned, kdy začítí má, téměř nikdy pravá ceciliánská mše není delší; výjimky jsou — ale nepatrné. To je můj osobní náhled, a zdá se mi, že mne zkušenost v tom potvrzuje.

*

Opatrnost — první cnost i při zavádění pravé církevní hudby. A platila-li kdy tato slova, jsou platna také za naší doby — a snad spíš, než kdy jindy. Kdo reformu chce prováděti s reklamou, a zejména své reformátorské »já« do popředí vystřikuje, jde s bubnem na vrabce, ať si je to kněz anebo dirigent. Nejlépe jest, již opatrně začítí: a jíti v před tak jako pocestný v noci v lese. Slyší-li šum, nebo hluk, zastaví se, až hluk utichne — a je-li mu to dlouho a podezřelé, vyvolí raději okliku. Slovem »zastavit« se není řečeno »povolit«. — Ani by nikdo neřekl, co možno za dvě, tři léta pro chrámový zpěv vykonati, a jak lid sám si reformu chválí. — Kdo ale hned oznamuje, co bude, co se provede, — a začne to prováděti obyčejně s nevyškoleným sborem, před obecnstvem na pravý církevní sloh nezvyklým, se zpěváky, kteří takorůzka s mateřským mlékem necírkevní zpěv kostelní ssáli a v něm již zkostnatěli, ať je jist opposice. Ale kdo pomalu začne, staré bůžky ne najednou kácí, ale až časem, když sevšední, odstraní — a kdyby viděl, že to ještě nejde, zase jim pudu podkopává, až sami padnou, — trpělivostí nade všechny cnosti vyniká, jistě výsledků se dodělá. Chyba je, že mnohý je pro reformu příliš nadšen, a sám ještě není reformovaným, ani vědomostí, ani zkušeností patřičných nemá. Dirigent s ničím se na kůr neodvažuj, co sám dříve důkladně neprostudoval. Jiná chyba je, že mnozí Herodesa přeherodesují, a že jsou papežštější než papež sám. Těžko říci, co jest snáze reformovati, zda kůr, či zpěv lidový. Odpor lidu při reformě nesmí se vždy za vzdor považovati. Nejčastěji jsou, jak se říkává právnický, lidé »bona fide«. Pokládají písně za svůj majetek, odvolávají se, že vždy

to tak bylo (na historické právo), že jinde je tomu taky tak, a p. Slušno také důvody lidu uvážiti, a často uznáme, že my, kdybysme měli vzdělání hudební toho lidu, a názory jeho, jednali bychom také tak, a byli bychom odpurci mnohé věci, kterou snad až příliš horlivě nyní zastáváme. — Nejdříve získejme si v osadě autoritu svým uměním, třeba i ve starém stylu, a pak se nám ledacos dovolí — neříkám ale »všecko«. Wittovy rady v jeho časopisech by se mnohdy pro ostrost svou pro náš lid nehodily, a návštěvě chrámu, i reformě samé by na mnohých místech uškodily. Latiník praví »melius sic esse, quam non esse«. Lépe je to tak, když něco je, třeba chybné, než když to vůbec není. Lépe je, když reformou lid z kostela nevyženeme, ne pro reformu, ale pro svou neopatrnost. Raději mu ledacos, na co je zvyklý, pokud možno, povolme, ale tak, aby se nezdálo, že to činíme ze slabosti, ale ze souhlasu s lidem.

Opatrnost při zavádění nových písní: nebudme tak reformovaní, abychom mnohou dřevěnou píseň, která snad ani za halěr českého ducha v sobě nemá, lidu našemu vnucovali. A zejména ti, kteří sestavují zpěvníky, kterým se má dostati »přítlačby« shora, měli by býti velmi opatrní a vzdělaní, aby trojanského koně za živého nevydávali, píseň, která života v sobě nemá, dobré vůli arcipastýřů nedoporučovali. Studujme ducha našeho lidu, a to zejména v národních melodiích jeho. — Svatý otec nechce, aby zvláštnosti národní melodie byly odstraněny, pokud pobožnost neruší (viz dekret). To jsou všecko osobní, pravím, náhledy. Osobní náhled na př. je, že nevím, proč píseň »Tisíckrát« by se neměla zpívat v nejreformovanějším kostele? A jiné věci — skoro ani netroufám si je říci. Co se týče vánočních koled, nebudme skrbliky: před a po mši sv. dovolme, sami dobrou vůli ukažme — uděláme-li lidu potěšení, a není nedovolené, uvidíme jeho potěšení a zbožnost.

Pamatujme i při volbě zpěvu sborového, že »duch lidu je duch lidu«. Němci málokdy se česká hudba líbí; Čechu je německá tuze smutná. Já zpravidla při koncertech v Central Parku, aniž bych se díval do programu, poznám, který kousek je od slovanského komponisty. Málokdy se sklamu. — K tomu dodávám: Optejte se nakladatelů, kolik z jiných národností objednává skladby našich skladatelů? Ať vám odpoví upřímně! My chovejme se podle toho.

Je-li v osadě nějaký »extra būžek«, kterého jen trochu trpěti můžeme, pomájoučku ho sesazujme. Pozor mějme i na »vynikající« členy sboru a zpěváky v kostele, a pamatujme, že často dobré slovo více zmuže, než »sic volo, sic jubeo«, »tak chci, tak poručím«. — A když jsme poznali, že nemůžeme jinak, než jednati »rozhodně«, jednejme rozhodně, a přece opatrně. — Za naší doby nelze reformovati, ani reformy urgovati tam, kde pomalu nebude koho ani co. To uvažme. — O učitelích a kůru jindy.

✽

Tuze mnoho zpěvu — a málo modlitby: také to může být! A je to! Našemu lidu, přijde-li do kostela, čas uteče, když se zpívá — anebo je-li alespoň modlitba nahlas. Ale má-li se modliti sám, potichu, je čas dlouhý. Náš lid raději sám zpívá, než zpěv poslouchá. — Irčani málo v kostele zpívají, více se modlí potichu. Podobně i v Severním Štýrsku a v některých krajích Německa. A jsou tužší a ve víře silnější. — Nelze nic mítí proti zpěvu, zpěv je vznešenější modlitba. Ale jak často zpívá ten, který ani modliti se neumí. A mnoho, tuze mnoho z našeho lidu jich je, že umí odříkati modlitbu, ano i zpívat písní mnoho; zpívají modlitbu, a modliti se neumí. A snad i některý, některá, kteří léta chodí do kostela, třeba mnoho modliteb odříkali a mnoho písní odzpívali, hrozně málo se toho pomodlili:

což je patrné z jejich života. My to poznáváme v Americe, když z mnohých návštěvníků chrámu Páně stávají se odpadlíci, že nemají, čemu navykli, zpěvu svých písní.

Lid má znáti »nejen slova« ale i překlad »ordinaria missae«; v Pánu zesnulý biskup Brynych na to velkou váhu kladl. A má býti k tomu veden, aby se modlil se sborem se modlícím aspoň pravidelné části. Návodů, jak slyšeti mši sv. velkou, abychom i zpěvu na kůru k povýšení svého ducha a pobožnosti, dobrých a praktických — je hrozně málo.

Dlužno lid vésti k tomu, a zejména mládež, aby se naučila modlití se — duchem, srdcem, porozuměním: aby nebylo jediné písně, která by se nemodlila, jediné slova, aby nebylo od zpívajících s porozuměním zpíváno a v modlitbu proměněno. To je pravá reforma — ostatní za ní následuje.

Praktické cvičení „Missa festiva“, op. 16 od J. E. Zelinky.

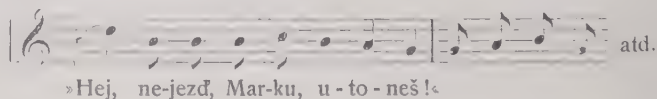
Na sjezdu přátel hudby církevní v Poděbradech, dne 10. a 12. září 1906 přednesl *autor*.

(Dokončení.)

Nápěv II. uveřejnil prof. K. Konrád (jak také dr. Hostinský dokládá) r. 1886 na str. 177. ve »Věstníku kr. české společnosti nauk« dle rukopisného »Ave maris stella« ve fol. kodexu r. 1519 psaném, jenž nalézá se v knihovně Dra Em. Bohna ve Vratislavi. Cantus firmus v tenoru skladby této jest zmíněná píseň delšími notami uvedená. V Benedictus »Missa festiva« jest motiv II. obráceně napodoben.

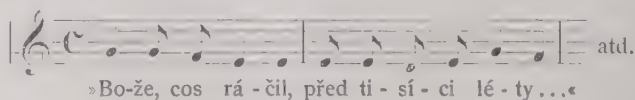
Gloria a Credo této mešní skladby pracováno jest samostatně, poněvadž autor měl v úmyslu spojití moderní živel harmonický s živlem chorálovým, který v obou motivech shora uvedených jest patrný. Ony nejsou světácké ani triviální, ale melodicky zajímavé. Skladba pak určena jest sborům pokročilým, které mají smysl pro přesnou hudbu chrámovou.

Živel liturgický s živlem lidového zpěvu spojen jest ostatně též v písni známé »Minula noční hodina«

v roráte: »Panna Marija pokorná«. Jest to známý žalmový nápěv »tonus peregrinus« (střídavý, neurčitý či poutnický nápěv): In exitu Israel de Aegypto« (=Když vycházel Israel z Egypta«).

V novější době oblíbil si moravský i český lid K. Kurpiňským složenou polskou hymnu národní a zpívá ji s textem cyrillo-methodějským.

Církevní rok.

Podle církevního roku Guérangerova podává Dr. Ignác Rath.

Mystika doby vánoční.

Hlavní myšlenka, která dochází v obřadech doby vánoční významného znázornění, je tajemství, jež miláček Páně vyjádřil krátkou větou: »A slovo tělem učiněno jest. Toto rozumu sice nepochopitelné, ale srdci lidskému nevýslovně milé spojení přirozenosti božské s přirozeností lidskou v jediné osobě božské: toto tajemné spojení je pro nás předmětem klanění a zároveň zdrojem spásy.

Po adventu naznačujícím svými čtyřmi nedělemi čtyři tisíce let přípravy na příchod Vykupitele přichází toužebně očekávaný den 25. prosince. Nápadným je, že právě tento určitý den v roce je vyhrazen oslavě Narození Páně, kdežto památka Vzkříšení Páně je svátkem polyblivým a mění každým rokem celý kalendář církevního roku.

Tohoto zjevu si všiml již ve čtvrtém století sv. Augustin a jeho výklady uznali a postupně rozšířili sv. Isidor, pak Alkuin, Durandus, zvláště však Suarez ve druhé knize svého pojednání o náboženství.

Dle církevního podání byl totiž člověk stvořen v pátek. Proto také Spasitel zemřel v pátek, aby smrtí jeho bylo lidstvo duchovně znovu stvořeno. V neděli, třetího dne vstal z mrtvých a Genese vypravuje, že v neděli stvořil Bůh světlo. Velikonoce tedy nepřipomínají jen události ze života Spasitelova, nýbrž připomínají také řadu událostí jiných, které s jeho vykupitelským dílem jsou ve spojení.

Památka narození Páně nepřipadá sice na některý určitý den v témdni, ale za to, jak Alkuin v knize »De divinis officiis« poznamenává, připadá v jisté řadě let na všechny jednotlivé dny v témdni, aby je všechny očistila a zbavila je kletby, jíž pro hřích prarodičů byly stíženy.

V den 25. prosince se jaksi k novému životu rodí slunce, jež uděluje všem tvorům nejdůležitější podmínky života: světlo a teplo. Tento den nám tedy vhodně připomíná, že zrodil se Ježíš Kristus, světlo světa. Ve chvíli, kdy temnoty modlářství ovládaly celou zemi, přišel na svět vítěz nad temnotami bludu a hříchu.

Ubývání dne v době adventní, naznačující toužebné očekávání Spasitele, vede věřící k tomu, by s církví svatou tím vroucněji prosili, aby vzešlo slunce spravedlnosti, které by nás chránilo před hrůzou smrti časné i věčné.

Konečně se přiblíží den Božího Hodu. A tento den 25. prosince nám naznačuje dle výkladu sv. Řehoře Nyssenského, sv. Ambrože, sv. Maxima z Turinu, sv. Lva a nejslavnějších liturgistů nejen přirozený, nýbrž i nadpřirozený ráz díla božího. Modlitby adventní a vánoční mluví vskutku nejen o zrození Vykupitelově, nýbrž také o ubývání a přibývání světla.

Sv. Řehoř Nyssenský upozorňuje ve své homilii o zrození Kristově, že nezvolil Bůh náhodou ku zrození Vykupitele den, kdy ubývá tmy a roste světlo. Míra hříchu je dovršena a nevědomost ztrácí svou neblahou vládu. Stále jasněji září paprsky sluneční a slunce stoupá výš a výše na obloze, aby naznačilo, jak světlo evangelia vysílá stále dále své paprsky na celý okresek zemský.

V třetím kázání o zrození Páně poukazuje sv. Augustin k tomu, že si Tvůrce matky a dne zvolil nejen matku, nýbrž i den svého časného zrození. Den, kterým

počíná vzrůstatí světlo, krásně zobrazuje dílo Krista Ježíše, jenž milostí svou ustavičně obnovuje vnitřního člověka.

Také slova sv. Jana v kap. 3. v. 30. »On musí růsti, já pak se musím menšiti« vykládá slavný biskup z Hipponu především ovšem o úřadu sv. Jana, který ustupoval do pozadí, jakmile veřejně vystoupil Pán Ježíš. Pak ale vykládá slova ta také o době narození sv. Jana v čas slunovratu letního, kdy se dni počínají krátiť a o době narození Páně v čas slunovratu zimního, kdy se dni počínají dloužiti.

Zbývá ještě zmíniti se o zbytku starobylého podání zděděného po prarodičích, totiž o slavnostech pohanských národů v době slunovratu zimního. Tyto slavnosti připravovaly pohany na zrození slunce spravedlnosti, Ježíše Krista.

Vysvětlivše si význam dne zrození, budeme uvažovati o významu jeho místa. Prorok Micheáš předpověděl, že se zrodí Spasitel v Betlémě, jak také Herodovi sdělili vysocí kněží. Betlehem však znamená dům chleba a Pán Ježíš je skutečně živý chléb, který s nebe sestoupil. Tento tajemný chléb je pokrm duše, který činí člověka podobnějším Bohu a spojuje jej s Bohem co nejúžejí. Manna, kterou Buh dával Israelitům na poušti, byla uložena v arše úmluvy: Ježíše Krista, tento chléb andělský, tuto pravou mannu svěril Buh arše mnohem vznešenější: neblahoslavenější Panně Marii.

Jako se spojil Syn Boží s přirozeností lidskou vůbec, když se stal člověkem, tak se chce ve sv. přijímání spojití s každým jednotlivým člověkem zvlášť. Nechce svět souditi, nýbrž spasiti a dáti všem života hojně. Aby byl přijat s větší láskou a důvěrou, proto přichází v podobě dítěte. Chce se zmocniti našeho srdce, aby v něm rostl moudrostí a milostí u Boha i u lidí. A tak se nám dostává milosti nové: stáváme se dítkami Božími, jak krásně praví v prvním svém listu miláček Páně sv. Jan v kap. 3. v. 1.

V 40 denní době vánoční (do svátku Obětování Páně) je celá řada dnů zasvěcených významné památce některých světců. Božské slunce propůjčuje světlo své čtyřem nádherným hvězdám: sv. Štěpánu, sv. Jana Evangelistovi, mláďátkum a sv. Tomáši z Canterbury. V této době slaví se také památka knížat apoštolských: sídla sv. Petra a obrácení sv. Pavla. Z mučovníků Kristových oslavujeme sv. Timothea, sv. Ignatia z Antiochie, sv. Polykarpa, sv. Vincence a sv. Sebastiana. Římští papežové jsou zastoupeni sv. Sylvestrem, sv. Telesphorem, sv. Hyginem a sv. Marcellem. Dále oslavuje církev tři znamenité učitele církevní: sv. Hilaria, sv. Jana Zlatoústého a sv. Ildefonsa, biskupy: sv. Juliana divotvorce a sv. Františka Saleského, askéty: sv. Pavla poustevníka, sv. Antonína Maura, sv. Petra z Nolasky a sv. Raymunda z Pennafort, a dva mocné ochránce církve sv.: sv. Kanuta a sv. Karla Velkého. Konečně se připomíná památka panen: sv. Anežky, sv. Emerentiany, sv. Martiny a sv. Jenofévy a vdov: sv. Pauly a sv. Bathildy.

Až do zjevení Páně se užívá bílé barvy, jež značí lesk božského slunce, čistotu panenské matky, jakož i věřících duší, které obklopují jesličky. Jen v den Mláďátek lká církev v rouše fialovém nad ztrátou nevinných dětí a ku cti sv. Štěpána a sv. Tomáše z Canterbury se odívá v roucho červené.

V druhé polovině doby vánoční je barva rozmanitá dle památky světců, která se právě slaví. Nepřipadá-li v neděli festum duplex, užívá se barvy zelené, která vyjadřuje, že v Spasiteli se zrodila naděje naší spásy a že po zimě pohanství a židovství počíná kvetoucí jaro milosti.

Obecná Jednota Cyrillská.

VÝROČNÍ ZPRÁVY ZA ROK 1906.

Morava.

Diecése Brněnska.

Farní Jednota Cyrillská v Polehradcích. V roce minulém plnila Jednota naše povinnosti své s pílí neúnavnou co se týká oslavování služeb Božích; dbala přesně předpisů sv. katol. církve týkajících se zpěvu chrámového. Oslavovala služby Boží téměř o všech zasvěcených svátcích zpěvem čistě liturgickým. Zpíván vždy případný Introit a Communio gregoriánským chorálem, jakož i Graduale a Offertorium vždy případné; pak různé mše od vesměs doporučených skladatelů a sice:

Singenberger, Missa »in hon. sc. Joan. Baptistae«, Missa Weber, Scharbach »Leichte Messe«, Kaim Missa »Jesu Redemptor«, Haller Missa IV., Singenberger Missa »E mol«, Haller Missa II., Diebold Missa »Te Deum laudamus«, Obersteiner Missa »sc. Ruperti«. Schöpf Missa »in hon. sc. Ceciliae«, Algaier Leichte Messe, Missa Marxer, pak různá »Pange lingua« od skladatelů též doporučených. Též i při jiných církevních obřadech a svěcení případné zpěvy obstarávala, při zádušní mši za zemřelého dp. Fil. Toufara, zakladatele naší Jednoty a činnému členu, zemřelé Růženě Stehlíkové, o pohřbu písně pohřební a při zádušní mši sv. »Requiem« od Singenbergera zpíváno.

Nově cvičeno nebylo ničeho, poněvadž Jednota naše jest hudebninami hojně zásobena; má na třicet různých mší, Introit a Communio ku každému zasv. svátku případný. »Pange lingua« čtyřiatřicet, »Mottet« různých stotřicet.

Od valné hromady odbývané dne 2. února 1906 měli záležitosti spolkové na starosti: Dp. Jan Šidlák j. předseda, p. Jan Stehlík j. sbormistr, p. Jan Čermák j. varhaník, podepsaný j. jednatel a pokladník; pak čtyřčlenný výbor: pp. Method Soukop, Frant.

Stehlík, Method Vašíček a Jan Střeštík. Členů čítala: 2 zakládající, 14 přispívajících a 34 činných, z nichž zpívali: 9 sopran, 5 alt, 10 tenor a 10 bas.

Ku konci své zprávy jménem Jednoty vyslovuji srdečný dík a zaplať Pán Bůh! všem, jež Jednotu naši v tak vznešených a bohumilých snahách podporujete.

Pod ochranou sv. Cyrilla nastupuje Jednota naše 23. roční pouť, jejím bohumilým a vznešeným snahám volám z plna srdce »Zdař Bůh«! Ondřej Kabela, t. č. jednatel.

Farní Cyrillská Jednota v Rajhradě. Jako minulá léta, tak i v tomto roce bylo předním úkolem našim pěstovati hudbu chrámovou. Každou neděli zpíváno v klášterním chrámu Páně »Asperges« a to buď chorálně nebo sborem, mše, Introit, Graduale, Offertorium, Postcommunio. Na velké svátky a při konventních službách Božích též »Tantum ergo«, pokud se týče v pátek »O salutaris hostia«. Mše střídány většinou skoro každou neděli a svátek. Provedeno bylo za celý rok tolik rozmanitých skladeb, že vypsání všech zabralo by zde mnoho místa a proto dovolíme si nastíniti činnost svou na př. pouze o Velikonocích:

Květná neděle: Při svěcení ratolestí a průvodu chorál. Mše Cyrillo-Methodějská od od Vojtěcha Říhovského. Offertorium »Improprium« od Witta. Při zpívaných hodinkách (temných) Responsoria od Witta. Zelený čtvrtek: Kyrie a Gloria od Josefa Nešvery op. 60. Credo ze mše »Te Deum Laudamus« od Diebolda, Sanctus, Benedictus a Agnus ze mše sv. Václava od Skuherského, Graduale, »Christus factus est« od Witta, Offertorium »Dextera Domini« od

Witta. Velký pátek: »Popule meus« od Witta. Pašije na Velký pátek a Květnou neděli od Nešvery »Ecce quomodo« od Handla. Bílá sobota: »Missa Sabbato sancto« od Grubra, Vzkříšení: »Regina coeli« od Schnabela. Boží hod: »Regina coeli« od Förstra, mše d-moll od Horáka, Graduale »Haec dies« od Grubra, Offertorium »Terra tremuit« od Koenena, nešpory od Kaima. Pondělí: »Missa in B-dur« od Picky, Graduale »Haec dies« od Witta, Offertorium »Angelus Domini« od Stehle, »Tantum ergo« ze sbírky Mittererovy. V roce právě minulém nacvičena zcela nově mše do G-dur od Picky, potom čtyřhlasné »Miserere« pro mužský sbor.

Ze světských sborů nově nacvičeno: »Křižáci« od Bendla pro smíšený sbor, dále tyto smíšené sbory: »Hymna českého rolnictva« od Dvořáka, »Rodné brázdy« od Foerstra, »Lešetínské zvony« od Chvály a »Již sladce spěte duše blahé« od Viléma Petřů.

Zcela nově nacvičeny jednotlivé písně z »Písní otroka« od Karla Weise na slova

Svatopluka Čecha a první jednání z opery »Dalibor« od Bedřicha Smetany.

Pěvecký sbor liturgický čítá pravidelně 32 členů. Zkoušky konají se vždy dvakrát týdně, kromě toho dle potřeby (po případě každodenně). Také o pěveckou školu Cyrillskou jest náležitým způsobem postaráno. Dorost pěvecký cvičí se jak ve škole tak i ve spolkových místnostech a po případě i ve farním chrámu Páně.

Při zpívaných mších sv. ve všední den zpívá dorost Cyrillské Jednoty písně dle kancionálku, kterýž pro farnost rajhradskou vydal veledůstojný předseda Jednoty, děkan a farář, Petr Hlobil.

Na konci této zprávy vzdáváme vřelé díky nejlaskavějšímu dobrodinci našemu, nej důstojnějšímu protektorovi, J. M. Benediktu Korčianovi, praelátu a opatu kláštera rajhradského, který nám jako v minulých letech tak i letos místností spolkových bezplatně propůjčil a je nám upřímně nakloněn. Dále všemu horlivému členstvu, všem přátelům a příznivcům. — Zdař Bůh!

Různé zprávy.

Komité pro sestavení nového kancionálu pro arcidiecési pražskou žádá zdvořile všech pánů interesentů, zvláště důst. farních úřadů a správců archivů, p. ředitelův kůrů a p. učitelův, aby mu laskavě podali zprávu o kancionálech rukopisných i tištěných, jakož o všech důležitých jim známých hudebních památkách, jichž by s prospěchem bylo možno užiti ku vydání nového zpěvníku. Dobrotivě tyto zprávy buďtež zaslány buď na Dr. Ant. Podlahu, Praha IV.—35, nebo na Dobroslava Orla, Praha VII.—159.

Trojdielný zpěvník pro žactvo českých škol středních. Sestavil Jan Tiray. V Telči nákladem E. Šolce. 1907. Díl I. (cena 60 h): znalost intervallů, zpěv jednohlasý. Díl II.: (cena 80 h) znalost stupnic, zpěv dvouhlasý. Díl III. (cena 1 K): znalost základů harmonie a dějin hudby, zpěv sborový.

Autor píše, že postupem i methodicky si vede samostatně. Originelnost jest sice chvályhodná, ale nesmí býti na úkor postupu samého, aby totiž

místo »postupu« nenastaly pedagogické skoky, jež se vtírají zvláště na prvních stranách I. dílu. V něm ku cvičením užívá autor cvičení vzatých z Pivody, Maláta, výborné cvičebnice Sychrovy, a j. Též neskrblí národní písní slovanskou. Ke konci má písně ku školním slavnostem a vycházkám, kde chlubí i se svou skladatelskou hřívnou! V II. dílu jest stavba stupnic srozumitelně vyložena, avšak jest žákům středních škol třeba akcentovat základní vzorce stupnic (dur = $11\frac{1}{2}, 11\frac{1}{2}$), poněvadž pak dovedou samostatně tvořiti v obou kruzích všechny stupnice sami a uvědomí si, že stupnice jsou pouhou transposicí těchto základních vzorců, což pro budoucí znalost intervallů a intonace jest velmi prospěšno. Mimo to budou toho potřebovat i pro hodiny fysiky při akustice. A jakou mají žáci radost, když hravě a samostatně mohou si tvořiti dle vzorců stupnice! Výběr cvičení jest již bohatší než v I. dílu a respektuje i domácí skladatele. Že by žák při mutaci nesměl jemně a v malém rozsahu zpívat, někteří učitelé neschvalují. V III. díle uvádí autor sub I. cvičení

táž hlasová v klíči houslovém pro tenory i v basovém, což umožňuje celé oddělení zároveň zaměstnávat cvičením ve čtení not obou klíčů a ve cvičení intonačním; v II. části II. dílu jest úvod do zpěvu sborového, v III. části něco z dějin hudby a ve IV. č. mužské sbory. V III. části však nutno některá udání historická uvést na pravdu, zvláště ve výkladu o hudbě řecké. Autor zaměnil harmonie středověké theorie hudby církevní za řeckou, což jest osudný omyl a rozdíl mnoha století. Píše, že jiné (u Řeků) stupnice byly: »frygická s malou sekundou i tercií« k čemuž uvádí i příklad. To není pravda. U Řeků frygická zněla »*defgahcd*« v níž tonikou dle Westphala jest *g* a závěrečným tonem *d*. Jest to naše stupnice *dur* s malou septimou *gahcdefg*, v církevní hudbě středověké mixolydická, v níž není žádná malá sekunda. Co považuje autor za řeckou frygickou s malou sekundou a tercií, jest středověká církevní stupnice *efgahcde*, ovšem téhož jména jako řecká, ale zcela jinak znějící. Autor zapomněl, že Glarean to byl, který tuto záměnu jmen způsobil, neporozuměv postupu stupnic řeckých.

Ani není pravda, že nyní užívaná durová stupnice vytvořena u Řeků jako jonická (znak charakteristický velká terce; půltóny mezi 3.—4. a 7.—8. stupněm.) To byla stupnice lydická (Lydisti) *cdefgahc* s tonikou *f*. Původní stupnici hellenskou totiž dorskou (*e—e*), nejdůležitější ze všech p. autor vynechal. A přece tato byla vlastní stupnice řecká, ostatní přišly z Malé Asie. Mluví-li se o skupinách řeckých harmonií, dorská, naše a mol se vynechati nesmí. Aiolská jest vlastně hypodorská.

Sv. Ambrož nemohl sebrati kolem r. 330 antifony, poněvadž se teprve r. 340 narodil a biskupem milánským byl od r. 374—397.

Dále píše p. autor: »Z českých duchovních písní — takové sebral Arnošt z Pardubic r. 1350 — dochovaly se na naše časy: ... Otče náš, Narodil se K. P. etc.« Z této stylisace vyrozumí každý, že též Arnošt z Pardubic sebral »Otče náš« Klimenta Bosáka!

Vybírám jen některé z omylův a to ne ze zlomyslnosti, nýbrž proto, aby v II. vydání byly opraveny. Nezdařilejší jest výběr písní pro mužský sbor, ač tu postrádám sbory Foerstrovy, Novákův, Sukovy a Nebuškovy. D. O.

Státní zkoušky z hudby. Před c. k. zkušební komisí pro učitele hudby na školách středních a ústavech učitelských v Praze od 16. do 26. května 1907 podrobilo se 44 kandidátů zkoušce ze zpěvu, ze hry na varhany, housle a klavír. Přihlášeno jich bylo 50, ke zkoušce připuštěno 49 a před zkouškou 5 jich odstoupilo. Celkem bylo tedy 44 zkoušek, a to 16 z klavíru, 16 ze zpěvu, 4 z houslí, 3 z varhan. Dva kandidáti ko-

nali zkoušku z klavíru a z houslí, jeden z houslí a ze zpěvu, dva z klavíru a zpěvu. Doplnovacích zkoušek z různých předmětů bylo 11, opravných 5. Prosté aprobeace dosáhlo 26 kandidátův, 17 bylo reprobováno a jediná sl. Holubová z Holic, dcera ředitele kůru a kapelníka a žačka mistra K. ze Slavkovských obdržela vysvědčení s vyznamenáním.

Z připuštěných 49 kandidátů prospělo tedy pouze 27. Z výsledku tohoto patrno, že skoro polovina se přihlásivších kandidátů nepochopila významu a dosahu této zkoušky a že ani všeobecné ani odborné jejich vzdělání nebylo takové, aby vyhovělo měřítku stanovenému c. k. ministerstvem kultu a vyučování pro způsobilost vyučovati hudbě na školách středních a ústavech učitelských.

Komise jest v Rakousku pouze ve Vídni a v Praze. V pražské komisi zasedá nyní jako předseda Ot. Ševčík (housle), členové: Rudolf sv. p. Procházka (dějiny), Vítězslav Novák (harmonie a kontrapunkt), Jindřich Kàan z Albestu (klavír), prof. Emil Bezecný (zpěv, varhany, pedagogika). D. O.

Missa Angelica Es-dur opus. 35. od J. Ev. Zelinky. Partitura a hlasy 5 K, jednotlivé hlasy zpěvné po 30 h. Vydal Fr. A. Urbánek. Jest pro 2 stejné hlasy nebo čtyřhlasý sbor smíšený, též pro jednohlasý sbor s obligátním průvodem varhan a 2 trombonův (ad libitum). Skladatel hleděl v první řadě vyhověti praktickému požadavku i takových sborův a kůrův, které jsou schopny provedení ne vždy čtyřhlasného. Vázán těmito pouty nemohl skladatel pustiti uzdu bohaté polyfonii a velkému rozpětí hlasovému. Ale právě jednoduchost, která nepohrdá spracováním thematickým, uslechtilá linie kantileny v sopránů a detailně propracovaný průvod varhan jsou předností skladby. Slyšel jsem skladbu přednášeti ve čtyřhlasé úpravě za řízení skladatelova a mohu říci, že na mne učinila dojem dobrý. Proto ji doporučuji. D. O.

Diecéšní zpěvníky. V arcidiecési pražské povolána byla J. E. panem kardinálem zvláštní komise, aby na základě historicko-kritického spracovala nový lidový zpěvník. Též v diecési královéhradecké zvolena nejd. bisk. ordinariátem komise, aby opravila diecéšní zpěvník »Oltář«. I v Litoměřicích byl vydán diecéšní zpěvník německý. Bude nutno, aby se kněží a ředitelé kůrů pak ujali nových těchto edicí D. O.

O hudbě řecké. Prof. dr. O. Hostinský přednášel středoškolským profesorům ve 12 hodinách o řecké hudbě za přítomnosti 3—8 profesorů. Extense tyto byly myšleny hlavně pro klas-

sické filology, než při známé snaze po prohloubení vzdělání sešel se z pražských profesorův ku přednáškám počet až zarážející. A přece jméno Hostinského bylo zárukou, že obsahem i formou dostane se jim něco dosud u nás nebývalého. V pravdě bylo pochoutkou z úst tak povolaných slyšeti genesi hudby řecké. Po úvodě probral p. professor literaturu o hudbě řecké a nastínil dosud objevené staré památky, zvláště v době nejnovější nalezené.

Hlavním bodem byla diatonická soustava hudby řecké; pak probrán byl rod chromatický a enharmonický a aspoň v hrubých rysech notové písmo. Vše vysvětleno bylo praktickými schematy a každý z posluchačů obdržel fotografickou snímku nákreсу p. profesora o způsobu držení ruky při hře na lýře, kterýžto způsob jedině správně vysvětluje osnovu tonovou starých Řeků. Leckde poukazoval na přednosti theorie Westphalovy a nedůslednosti Riemannovy. Bylo by žádoucí, aby tyto extenze byly vydány tiskem a tak doplněny byly svého času týměž autorem vydané *»Rozprawy o hudbě řecké«*, O notopisu řeckém viz v Ottově Naučném slovníku od téhož autora.

Zmiňuji se v *»Cyrillu«* proto o této významné extensi, poněvadž vrhla hodně světla v hudbu, která byla základem celé středověké theorie hudby církevní. Podotknouti ovšem sluší, že pojmenování církevních tonin se poněkud liší od nomenklatury řecké hudby, poněvadž Glarean spletl řecké tony s harmoniemi. Nicméně praktický duch řecké hudby měl nemalý vliv na církevní zpěv. Hellenismus to byl právě, který se spojil v křesťanství se živly hebrejskými a na základě individuality křesťanské měl podíl na vytvoření národního zpěvu křesťanského podivuhodné krásy a jednoty. D. O.

Pro exercicie cyrillské pořádané o prázdninách, jakož i pro příští školní rok ústavům učitelským a kněžským seminářům doporučuje redakce jedinou svého druhu českou pomůcku:

»Theoreticko-praktickou rukověť chorálu římského. Sestavil Dobrosлав Orel.« Schváleno všemi nejd. ordinariáty a c. k. ministerstvem kultu a vyučování jako pomocná kniha při vyučování hudbě na ústavech učitelských výt. z 20. října 1899 č. 25.743. V každém množství má na skladě biskupská knihtiskárna v Hradci Králové.

Mše Beethovenova slavnostní v D-dur.

Pražský *»Hlahol«* řízením Adolfa Piskáčka a za spoluúčinkování Filharmonie zpíval 3. a 5. května 1907 gigantickou práci na poli duchovní hudby Beethovenovu Missa solemnis, jež svým výrazem symfonickým skvěje se nad Bachovou d-moll. V rozboru *»Hlaholem«* vydaném praví se: *»Ve mši Bachově vyjádřen jest názor křesťana jdoucího oddaně za Kristem, kdežto u B. ztlumocen názor člověka probívajícího se k Bohu peřejemi pochyb a vnitřních rozporů.«* Obsazení jest toto: smíšený sbor, solový smíšený kvartet, 2 flauty, 2 oboe, 2 klarinety, 2 fagoty, kontrafagot, 4 rohy, 2 trumpety, 3 trombony, tympany, smyčcový kvintet a obl. varhany. *»Hlahol«* ji provedl již roku 1882 za řízení zvěčnělého K. Knittla. Beethoven ji ukončil r. 1823 a skládal ji k nastolení arcibiskupa Olomouckého, arcivévody Rudolfa, svého žáka. Poprvé ji Beethoven však provedl ve Vídni r. 1824. Sbory byly nastudovány velmi pečlivě. Též solový kvartet vyhověl. Škoda, že při prvé reprodukci fiakr přivezl pí Tůmovou o tři čtvrti hodiny později. Obecenstvo bylo tím rozladěno, a nebylo tak přístupno mohutným dojmům gigantické této skladby. D. O.

Hudební archiv v Praze není dosud zřízen, ač byla podána v městské radě dr. Holubovským urgence. Mají se totiž ředitelé kůru vysloviti o nutnosti takového archivu. Než nelze čekat na jejich dobrozdání. Zatím si může kdokoliv z krucht kostelů pražských vypůjčiti, co mu libo, a pro archiv nezbude ničeho. Proto se též přimlouváme za skoncování této dobré akce, domnívající se, že skutečně obec jako patron pražských kostelů má k tomu právo. D. O.

Veškeré dřívější ročníky „Cyrilla“ má na skladě redakce „Cyrilla“ na Král. Vinohradech.

 S hudební přílohou k číslu 5. a 6.

»CYRILL« vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukázkou na celý rok 4 K 40 h, přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře), kam i reklamace se zasílají.

CYRILL

ČASOPIS

pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

ORGAN OBECNĚ JEDNOTY CYRILLSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1907. Ročník XXXIV.

F. J. LEHNER.

Číslo 7. a 8.

Sjezd přátel hudby církevní

uspořádá

ve dnech 22.—24. července 1907

V HOŘICÍCH

diecéšní Jednota Cyrillská v Hradci Králové

za spoluúčinkování

chrámového sboru pěveckého a literátského sboru farní Jednoty Cyrillské
v Hořicích,

k němuž všechny příznivce přesné hudby církevní uctivě zve.

Přednášky s praktickým cvičením konati se budou v měšťanské škole dívčí
v II. patře a církevní produkce v děkanském chrámu Páně.

POŘAD:

V pondělí 22. července:

V 8 hodin večer uvítání P. T. účastníků a zábava pěvecko-hudební dle zvláštního programu v hostinci p. Sála, kde pp. účastníkům též noclehy blíže označeny budou.

V úterý 23. července (sv. Apolináře):

O 1/28. hod. ráno *rozbor* osmihlasé à capella mše Palestrinovy »Hodie Christus natus est«, podá p. Vojt. Říhovský, hudební skladatel a varhaník v Chrudimi.

O 8. hod. provedení této staré polyfonní ze 16. stol. mše (vydané u Pusteta v Řezně) v děkanském chrámu Páně kostelním sborem pěveckým řízením ředitele kůru Č. Pilaře.

Introit: »Sacerdotes Dei«, 4 hlasně dle E. Stehle (48 Introitů od Stehle u Pusteta v Řezně).

Graduale: »Inveni David« chorálně.

Offertorium: »Veritas mea« pro tenor a bas s průvodem varhan od L. Perosiho (čís. 49. ze 100 dvouhlasých offertorií u Pusteta v Řezně).

Communio: »Domine, quinque talenta« chorálně.

Pange lingua pro 4 hlas. smíš. od Jos. Wintra (čís. 1. z »5 Pange lingua« u Fr. A. Urbánka v Praze).

Od 9.— $\frac{3}{4}$ 10. hod. přednáška p. B. Kašpara, řid. kůru a hudebního skladatele ve Slaném: »*O nynějším stavu hudby církevní.*«

Od $\frac{3}{4}$ 10.— $\frac{1}{2}$ 11. hod. přednáška p. Dobroslava Orla, profesora c. k. vyš. reálky z Prahy VII.: »*Glossy o původu rorámin*« ze stol. XVI.

Od $\frac{1}{2}$ 11.— $\frac{1}{4}$ 12. promluví p. J. Pfof, farář ve Starém Bydžově »*O rorátech.*«. Na to cvičení rorátních zpěvů z neděle (vydány monsg. Lehnerem, Král. Vinohrady).

Od $\frac{1}{4}$ 12.— $\frac{1}{2}$ 1. hod. přednáška p. Josefa Wintra, řid. kůru a hudebního skladatele v Kolíně: »*O mnohovýznamnosti chorálních melodií.*«. Na to cvičení chorálu. Společný oběd v hotelu »Beránek«.

Odpoledne.

Od 2.— $\frac{3}{4}$ 3. hod. přednáška p. Fr. Šubrt, faráře v Miletíně: »*Co překáží cyrillským snahám na venku a jak tomu čeliti.*«

Od $\frac{3}{4}$ 3.— $\frac{1}{4}$ 4. hod. *rozbor* mše »Jubilai solemniss« pro 4 hl. smíšené à capella od Stehle (vydané u Bratří Karel a Mikuláš Benzinger v Einsiedlu), podá p. V. Říhovský.

Od $\frac{1}{4}$ 4.—4. hod. přednáška p. prof. Orla: »*O úpravě lidového kancionálu.*«

Od 4.— $\frac{1}{2}$ 5. svačina.

Od $\frac{1}{2}$ 5.—6. hod. *rozbor* mše Hruškovy »Ecce Dominus veniet« pro 4 hl. smíš. a varhany (vydané u Fr. A. Urbánka v Praze), podá p. V. Říhovský. Cvičiti tuto mši s pp. účastníky bude p. B. Kašpar.

O $\frac{1}{2}$ 7. hod. večer v děkanském chrámu Páně litanie mariánské (dle Lehnera zapěje literátský sbor Cyrillské Jednoty hořické).

V 8 hod. večer *společná zábava* dle zvláštního programu v hostinci p. Sála.

Dne 24. července (sv. Jindřicha):

O $\frac{1}{2}$ 8. hod. ráno moderní polyfonní mši »Jubilai solemniss« pro 4 hl. smíš. à capella od E. Stehle op. 42. (viz včerejší rozbor) zazpívá chrámový sbor pěvecký řízením řid. kůru Č. Pilaře.

Introit »Os justi« a Communio »Beatus servus« chorálně.

Graduale »Justus ut palma« 4 hlasně recitando.

Offertorium »Veritas mea« pro soprán a alt s prův. varhan od Ign. Mitterera (čís. 14., viz 100 dvouhl. offertorií).

Pange lingua pro 5 hl. ženský sbor od Vojt. Říhovského (rukopis).

Po mši sv. zapějí pp. účastníci nacvičené skladby.

Od 9.— $\frac{3}{4}$ 10. hod. přednáška pan Ph. Dr. Al. Kolíska, prof. reálných škol v Hodoníně na Moravě: »*O poesii lidových písní posvátných i světských.*«

Od $\frac{3}{4}$ 10.— $\frac{1}{2}$ 11. hod. promluví pan B. Kašpar »*O starobním pojišťování řid. kůru a jich organisaci.*«

Od $\frac{1}{2}$ 11.— $\frac{1}{2}$ 12. hod. »*O vývinu reformy církevní hudby v Hořicích*« promluví p. Č. Pilař.

Společný oběd v hotelu »Beránek«.

O 1. hod. odpoledne společná jízda *do Miletína*, kde provede tamější farní Cyrillská Jednota v kostele různé skladby řízením zasloužilého cyrillisty — veterána p. J. Bidla. Na to výlet do lázní Miletínských.

Ku cvičení chorálu jest třeba, aby každý účastník měl v rukou »*Oltář*«, Diec. zpěvník Králohradecký a »*Rukověť chorálu římského*« od Dob. Orla. Veškeré hudebniny sjezdu se týkající dostati lze po čas sjezdu u pana Jana Maixnera, knihkupce v Hořicích. Přihlášky na noclehy přijímá Č. Pilař, říd. kůru tamtéž.

Nejdůst. bisk. konsistoř v Hradci Králové vynesemím ze dne 4. července 1907 č. 7324 k tomu svolila, aby, kde jest dostatečné jmění zádušní, ředitelům kůru, kteří by sjezdu v Hořicích súčasniteli se chtěli, dostalo se z něho podpory v obnosu 10 K. Mají se však v příčině té obrátiti na své farní úřady a tyto na příslušné patronátní úřady. Z Ostroměře do Hořic je spojení omnibusové ku všem vlakům.

Hospodine, všech věcí Pane! Kyrie incidentale.

Studie k českým tropům. Prof. Dobroslav Orel.

Ke tropu »Hospodine, studnice dobroty«,*) jehož český text vyšel z dílny bratra Lukáše pražského, řadí se »Hospodine, všech věcí Pane« čili Kyrie incidentale. Jest to Kyrie z liturgie katolické, jež bylo interpolováno latinským textem. Obdobně byl nápěv tento zpíván i na text český.

V památkách zachovaných v Čechách se vyskytuje původní, neinterpolované toto Kyrie v rukopise ze XIV. stol. universitní knihovny V H 11 fol 49a **) psané notací »pedes muscarum« na 5linkové osnově pod titulem: »Istud Ky. canitur in sumis festivitatibus de dñā« v klíči c na 4. lince a f na 2. lince.***)

Uvádím hned toto Kyrie v moderní notaci.

Rp. univ. V H 11 fol. 49a.

*) Viz »Cyrill«, čís. 1., r. 1907.

**) Truhlář, Catalogus I., 988.

***) Ačkoliv Arnoštem z Pardubic pořízené knihy z 2. pol. XIV. stol. obsahují 28 Kyriamin (Kapitulní knihovna P 9), přece schází tam cantus firmus pro naše Kyrie.

francouzské »incidentel«. Slovo »incidentale« jest však aspoň ve svém významu vysvětleno vším tím, co mu v glosse Slavětinského rkp. předchází, zvláště slovy »quandocunque placet, quando placet, quolibet festo«. Slova tato jsou v každém skoro hudebním rukopisu 15. a 16. století. Vzpomínám jen graduálu chrudimského z r. 1530 a graduálu křižovnického z r. 1573, kde není jenom latinské »quando placet«, nýbrž jeho překlad »K libosti, když se líbí, jak se líbí«. Tedy incidentale jest totéž, co napsali právě o tom Kyrie čeští bratři v Šamotulském Kancionálu, že patří mezi písně »obecné, o rozličných spasitedlných věcech, k zpívání kteréhokoliv času příhodné«, tedy k různým příležitostem. Písně chval Božských kněze Tobiáše Závorky, děkana Daubrawnického, na listě O 1 mají u této písně nápis »K každému času« (z r. 1606).

Podobný zajisté má i význam v rp. musea XII. A 1 fol. 210^b výrok o kantilénách mariánských, které »canuntur de beneplacito«. Pod tímto záhlavím jest totiž uvedeno 17 kantilén, jejichž zpěvem dosahují věřící odpustkův 40 dní; mezi nimi jsou i 2 české, »sv. Václave« a »Hospodine, pomiluj ny« (kanc. z r. 1473).

Pojmenování »incidentale« provází toto Kyrie i na dále, na př. v missálu z r. 1507. I nápěv jeho s textem českým má v Šamotulském Kancionálu (list 366) nápis »Kyrie incidentale«.

Srovnajme nápěv jeho ze stol. XIV. s nápěvem ze stol. XV. Stereotypní motiv v Kyrie I., v Kriste, v Kyrie II. z V H 11 jest v Slavětinském rkp.

nahrazen:

Místo kolísavého »h (hes)«, nastoupilo »g«, jež spojuje se ligaturou s tónem stejně znějícím a mezera mezi »e-c« vyplněna obalem »d-e«, naopak v Kyrie II zmizela ligatura h-e po prvních 4 notách. Druhý motiv v posledním Kyrie jest v rukopise V H 11 méně zřetelný; proto nelze ho učiniti předmětem srovnání.

Verse Slavětinského rukopisu jest po stránce tónové až na 5 tónů touž i v rukopisu Vyšehradském fol. 74a–75a z poloviny stol. XV. Avšak v něm jest již Kyrie cum trophis, kdežto ve Slavětinském rukopise bez tropů.

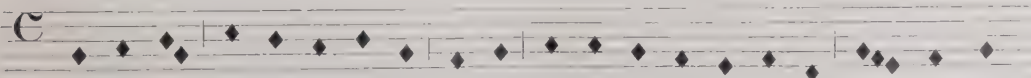
Rukopis Vyšehradský uvádí za sebou 3 Kyrie. Na fol. 73b jest pod miniovým nadpisem Kyrie paschalecum trophis: »Kyrie, deus pater misericordie.« Hned za ním následuje na fol. 74a de dñā cum trophis: »Kyrie clementissime, summe rex,« ke kterémuž jest připsáno jiné de domīa cum trophis: »Kyrie angelorum domina.«

Prostřední Kyrie »de dñā cum trophis« jest melodicky totéž jako v rp. Slavětinském fol. 28a. Text jest interpolován.

Následuje opis originálu.

Rp. Vyšehr. fol. 74^a.

Ky - ri - e clemmen-tis - si - me sum-me rex et - ter - ne glo-ri - e e - lei - son.
fol. 74^b

Ky - ri - e tu pi - is - si - me i - hū pre-ces no-stras su - sci - pe e - lei - son.

Ky - ri - e, qui sub spe - ci - e no - stra na - tus es de vir - gi - ne e - lei - son.

Cri - - ste o - pem ve - ni - em? con - fer ve - re iu - dex in - cli - te e - lei - son.

Cri - - ste, ut pos - si - mus vi - ve - re in e - ter - num do - mi - ne e - lei - son.

Cri - - ste vi - tam tri - bu - e no - bis sal - va - tor fa - mi - li - e e - lei - son.

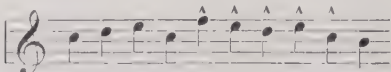

Ky - ri - e, qui nos san - gui - ne tu - o re - de - mi - sti li - be - re e - lei - son.

Ky - ri - e fac nos cri - mi - ne o - mni mundos te - cum vin - ce - re e - lei - son.
fol. 75^a.

Ky - ri - e spi - rans e - ter - ne regnans cum pa - tre na - to si - mul in tri - ni - ta - te e - lei - son.

Z uvedeného opisu můžeme činit konkluse i pro zápisy v rp. V H 11 a Slavětinském. V nich jsou 4 melodické útvary. První útvar melodický jest podložen slovy »Kyrie leison«. Zpíval se třikrát, čili bylo to Kyrie primum. Ve Vyšehradském rp. se opakuje skutečně melodie třikrát, vždy jiným tropem podložená. Druhý útvar má text »Criste leison«. Též se opakoval třikrát, jak vidno z trojnásobného tropu Criste ve Vyš. rp. Pro Kyrie ultimum jsou dva melodické tvary. První tvar se zpíval dvakrát; k němu se přidal druhý útvar jako třetí Kyrie čili jako devátá prosba k nejsv. Trojici za smilování.

Tomu jest tak i ve Vyš. rp. Avšak druhý útvar v »Kyrie ultimum« se liší pěti notami ve Vyš. rp. od Slavětinského rukopisu.

Slavět. rp.	Vyš. rp.
	

Rp. Vyš. předepisuje toto Kyrie i pro latinské roráty na středu, jak dokazují rukopisu první listy, kde jest direktář chorálů, tropů a kantilén na jednotlivé dny pro mši »Rorate«.

Latinské tropy tohoto Kyrie nebyly vždy tytéž. Melodie jeho byla tak pro svoji svéráznost a melodičnost lákavou, že básníci jí podkládali texty nové, z nichž obsa-

žený text v rp. musejním z r. 1512, tedy z počátku století XVI., jeví sklon spíše ku oslavě Panny Marie, zvláště ku počtě jejího narození, než ku holdu tří božských osob, jak původně chce tomu text Kyriamin.

Pro zajímavost uvádím i tento zápis rp. musejního XIII. A 2 fol. 50^b na 4 linkách v chorální notaci černé, který před iniciálkou má slabiku »ut«.

Nadpis jest »Kyrie incidentale« jako v rukopisech století XV. Kyrie poslední má zde opět dvojí melodický útvar a text jako v rp. V H 11 a v rp. Slavětinském.

Ut. Mus. XIII. A 2 fol. 50^b.

Ky - ri - e sanc-to-rum lu-men il - lu - stra-tor sanc-te Ma - ri - e e - lei-son.

Cri - - - ste ge-ni-tor al-me co-ro-na-tor sanc-te Ma - ri - e e - lei-son.

Ky - ri - e fac de-can-ta-re na - ta-lem di-em sanc-te ma - ri - e e - lei-son.

Ky-ri-e pro no-bis o-ra, ut do-net do-na in ce-le-sti je - rar-chi-a e - lei-son.

K tomuto Kyrie přiléhá v rp. musejním XIII A 2 fol 51^a z 1512 »Gloria« bez tropů, jež má podobné motivy jako Kyrie.

Bylo řečeno, že »Kyrie incidentale« bylo v XV. století předepsáno i pro roráty latinské na středu.

Ale v českých rorátech z konce XVI. věku »Kyrie incidentale« vůbec zmizelo. Konstatuji to na základě dvojího rukopisu z Králové Hradce, z rp. v Roudnici, na Strahově a v císařské knihovně. Ve středu při českých rorátech jest Kyrie, angelorum domina, tedy to, jež v rp. Slavětinském a Sedlčanském z konce XV. stol. následuje za »Kyrie incidentale«; zde nejlépe viděti, jak se »časy mění«.

Než, třebaš Kyrie incidentale svou melodií není v českých rorátech, neztratilo se v XVI. stol. docela.

Přejal je Kancionál Šamotulský z r. 1561, po něm i ostatní kancionály česko-bratrské.

Budiž uvedeno i znění Kancionálu Šamotulského s plným textem v notaci důvodní.

Kyrie incidentale.

Fol. 366^b.

Ho-spo-di-ne, wssech wě - cý Pa - ne, myť pro-sy-me po - kor - ně te - be,
Wsse-mo-hau - cý, Ot - če ne - be - ský, spatř la - ska - wě na lid swůž zem - ský,
Deyž nám moc-nost, ať ka-ždau hříss-nost pře-mů - žem y dá - bel - skau chy-trost,

fol. 367^a.

za smi - lo - wá - ni: Kry - ste Sy - nu Bo - ží, věč - ná ne - stih-
 ó mi - lo - sr - dný: Tys se sám w to wlo - žil, a - by lid se
 wsse pro twau mi - lost. U - mřel si wo - la - ge, za hříss - né se

la mau - dro - sti, sstau - pils k nám s wý - so - sti, Krá - li žá - dau - cí:
 bau vy - kau - pil, smr - ti věč - né spro - stil, o Kri - ste do - brý.
 o - bě - tu - ge, tak swých po - swě - cu - ge, Kry - ste smi - lůg se.

Ho - spo - di - ne, ó Du - sse swa - tý, u - tě - ssi - te li pra - wý,
 za - puď tem - nost a o - swěť srd - ce, roz - ně - cug w pra - wé lás - ce
 po - syl - niž nás v wi - ře ži - we, y w kaž - dě ctno - sti swa - té,

nawssstwěw nás swý - mi da - ry, a buď wždy s na - mi.
 pře - do - bro - ti - vý dár - ce, Pa - ne smi - lůg se.
 ta - ké w na - dě - gi pra - wé, u - slyss smi - lůg se.

Cantus firmus v Šam. Kanc. má ze Slavět. Kyrie I., Christe a pro Kyrie ultimum zvolil poslední jeho útvar. V latinském tropovaném K. inc. jsou čtyři melodie, v českém pouze tři nápěvy a každému z nich jest přidělen trojí text, jak vyžaduje trojí oslava Boha Otce, Syna i Ducha sv.

Srovnáme-li tropy latinské s českými, uznáme, že mezi nimi textově není žádného pojítka, snad až na počáteční slova »Kyrie, summe rex — Hospodine, všech věcí Pane!« Text český básněn jest bez ohledu na tropy latinské.

Jest nutno srovnati i tóninu. V nejstarším záznamu v V H 11 ze XIV. stol. je přesná tónina hypolydická se sníženým *h* pro zamezení tritonu. Předepsané »hes« na 2 linkách nelze bráti v úvahu. — Důkaz neomylný toho jsou akcidentály jedině při zvětšených kvartách, jež originál má v osnově linkové před respektivními notami *h*. Všude jinde zůstává nesnížené *h*.

Slavětínský a Vyšehr. rp. v XV. stol. nemají vůbec akcidentálů, což jest de facto totéž jako akcidentály ve 14. stol. (U tritonů nebylo vůbec třeba je poznamenávati.) Tedy i v 15. stol. zůstává u Kyrie tónina hypolydická.

Jinak jest již ve století XVI. Z lydické se zvětšenou kvartou stává se tak zv. *modus lascivus*, kterého se užívalo v hudbě světské, naše F-dur s čistou kvartou. Stupnice církevní pozbývaly v praxi svého charakteru a užívalo se hlavně našeho *mol* a *dur*, stupnice aiolské (církevní) a jonské. Ostatní stupnice církevní mizely. Kromě Kancionálu Šamotulského z 2. pol. 16. stol. má pro celé Kyrie předznamenáno »hes« i rp. Strahovský, též z konce 16. stol. a j. Ostatních kancionálů ze 17. a 18. stol. neuvádím, poněvadž jsou pouhé opisy předešlých.

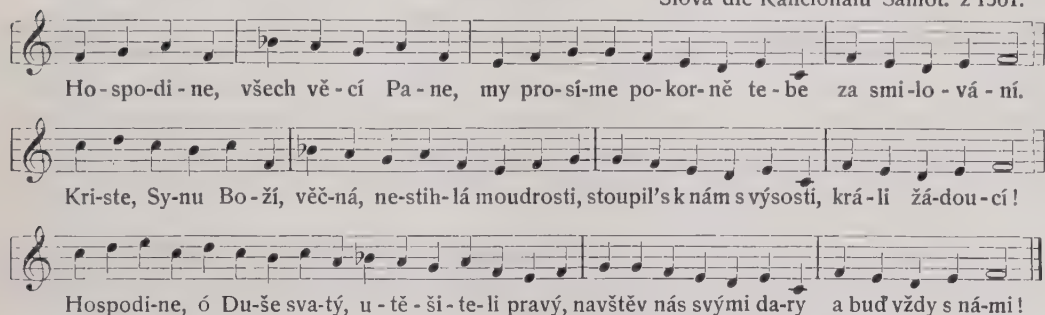
Dříve užívané *hes* jedině pro zamezení tritonu jest v XVI. věku rozšířeno pro všechna *hes* v celé skladbě. Proto v Šamot. Kanc. jest *hes* přímo předepsáno za klíčem.

Tutéž notací sleduje i Kanc. Svatojanský. Avšak máme-li dáti tomuto Kyrie původní charakter lytické tóniny, musíme v předznamenání následovati Rp. univ. V H 11.

Nápěvem budeme sledovati rp. Vyšehradský, poněvadž nedotýká se v Kyrie ultimum *f*¹, tónu, který dle znění Šamot. a Svatojanského Kancionálu působí obtíž středním hlasům. Text ovšem voliti musíme ze Šamotulského Kanc.

Pro historicko-kritický zpěvník moderní by znělo toto Kyrie:

Nápěv dle rk. Vyšehr. z 15. století.
Slova dle Kancionálu Šamot. z 1561.

Ho-spo-di-ne, všech vě-cí Pa-ne, my pro-sí-me po-kor-ně te-be za smi-lo-vá-ní.

Kri-ste, Sy-nu Bo-ží, věč-ná, ne-stih-lá moudrosti, stoupil's k nám s výsostí, krá-li žá-dou-cí!

Hospodi-ne, ó Du-še sva-tý, u-tě-ši-te-li pravý, navštěv nás svými da-ry a buď vždy s ná-mi!

Ke Kyrie incidentale přidal Kancionál Svatojanský ostatní částky ke mši sv. a upravil tím mešní píseň. Ze Šteyera čerpal Kredo (Šteyer z r. 1764, vyd. VI. str. 513), Sanctus (str. 515), Po pozdvihování (str. 517), Agnus (str. 519). Odkud Bradáč vzal ostatní části, totiž Gloria, Graduale, Obětování a K požehnání jest mi dosud neznámo. Vybrané zpěvy nemají vzájemné vnitřní souvislosti, vyjma Kyrie a Sanctus.

Sanctus, jehož Bradáč užil ku písni »Hospodine všech věcí«, jest tak staré, jako Kyrie incidentale, ano honosí se i podobným pojmenováním a jest též podložen interpolovaný text. Proto bude předmětem zvláštní studie.

I ostatní nápěvy Kanc. Svatojanského dlužno rektifikovati, poněvadž se nedrží ani tradice Šteyerovy a uchylují se někde od ní ke své škodě.

To budiž jako závěrem řečeno ke »Kyrie incidentale«, poněvadž s ním ruka Bradáčova spjala tyto části a zachránila ho před zkázou a zapomenutím, jemuž bohužel propadlo »Kyrie, fons bonitatis«. Kyrie incidentale povstalo v církvi katolické, přešlo v hávu českém do kancionálův bratrských a odtamtud vrátilo se jako píseň českého katolického lidu.

Zpěv a mluva.

Péče a výcvik ústrojí hlasového.

Napsal *Josef Pěkný*. *)

Zachování zdraví záleží nejen v tom, vystříhati se skutečných poruch, nýbrž i v tom, udržeti tělo stále ve stavu nejvyšší výkonnosti. Tak jest na příklad úkolem zdravovědy oční nejen zabrániti nemocem oka, nýbrž i pečovati o to, aby výkonnost tohoto orgánu byla zachována v největším rozsahu.

*) Prameny: Sir Morell Mackenzie, Dr. J. Michael a jiní.

Podobně má také hygiena hlasu jak učití vystříhati se nemocem ústrojí hlasového, tak také učití methodám, kterými možno výkonnost ústrojí hlasového přivést na nejvyšší stupeň. Správné užívání hlasu jest nejlepším prostředkem, udržeti ho trvale v dobrém stavu. Mnozí lidé se domnívají, jakoby příroda vše pro nás činila -- ba dokonce nás učila čísti a psáti. To však není pravda. Vše musí se vydobýti poctivou prací: „V potu tváře budeš chléb svůj jísti.“ Jelikož zdraví hlasu v první řadě závisí od jeho výchovy, musí též tato výchova hlasu býti základem každé hygienické soustavy. Každá soustava dělí se tedy přirozeně ve dva díly: ve výchovu a výcvik hlasu a v zachování již vycvičeného hlasu. Mimo to jest vzíti v úvahu poměr hlasového ústrojí k celému organismu od všech těch, kteří těží ze svého hlasu, více ještě od těch, jejichž úlohou jest vycvičiti hlasy. Zpěváci a řečníci jsou nejen umělci, nýbrž v jistém smyslu také atleti, jejichž práce záleží hlavně v upravených a vyměřených pohybech svalových. Může býti někdo velmi dobře vycvičen pro sport v běhu, neb v zápase methodami, které sice jsou s to, aby tyto zvláštní schopnosti u něho vypěstily, ale které se ukáží jako velmi škodlivé celému organismu.

Právě tak má si sice rozumný učitel zpěvu nutně zjednatí vědomosti o všeobecných zákonech zdraví, ale ovšem má v první řadě rozuměti, jak tyto všeobecné zákony sluší upotřebiti na hlasové ústrojí.

Physiologie ústrojí hlasového.*)

Rozdíl mezi fonací a artikulací.

Prvnější jest jednoduché vytvoření tónu, kdežto u artikulace zvuk vytvořený kmitáním hlasivek jest v ústech rozkládán ve slabiky rozličného druhu.

Fonace jest možná i bez artikulace, jako u hlasu zvířat, pláči nebo nářku kojenců a u řevu divochů; artikulace bez fonace jest t. zv. šepot. Některé základní vědomosti těch částí, které při těchto rozličných výkonech spolupůsobí, jsou nutny, abychom mohli vysvětliti funkce hlasové; právě tak jako musí znáti stavbu stroje ten, kdo chce pochopiti jeho výkony.

Orgány hlasu mají tři funkce: hybnou, vibrační a resonanční. První funkce obstarává proud vzduchový, hybnou sílu -- druhá tón, třetí jakost hlasu. K prvé náleží průdušnice, plíce a svaly, které plicemi hýbou; ke druhé vlastní ústrojí hlasové, hlasivka s kmitavými svaly, -- kdežto třetí zavírá v sobě partie, ležící nad ústím hrtanu (nepravé hlasivky, hrdlo, jícen, ústa, nos a vedlejší dutiny obličejové atd.) a partie, ležící pod tímž (ústím): prsník nebo prsa.

Physiologie orgánů hlasových jest velmi těžká a nejasná kapitola, která mnohými spory se spíše zatemnila než vyjasnila. Zdržím se tedy pokud možno všech theoretických dohadů a omezím se na pouhá fakta.

Nemožno říci dosti rozhodně, že místo, kde hlas povstává, jest výlučně hrtan.

Hrtan jest ústrojí pro zpěv, jako oko pro zrak a ucho pro sluch.

Až do poměrně nedávné doby bylo vědění, které měli učenci o vytváření hlasu, buď odvozeno od pokusů na mrtvole neb na živoucích zvířatech, nebo byly uváděny více neb méně šťastné domněnky dle obdoby různých hudebních nástrojů. Teď však můžeme hrtan sami pozorovati a jednotlivé jeho části právě tak, jako

*) Hlas v užším smyslu jest zvuk vytvořený v hrdle.

jeho pohyby pohodlně studovati. Nástroj, který tuto práci umožňuje, jest zrcadlo hrtanové.*)

Přístroj sestává z malého zrcadla, které jest upevněno v tupém úhlu na štíhlé násadce. Vpraví se do úst a tak položí, že hlouběji položené části hrtanu se odrážejí na jeho ploše, kde pak obraz jest viděn od pozorovatele. Nechá se světlo sluneční buď přímo padati na zrcadlo, aneb užije se — ježto hlava operátérova snadno při tomto způsobu osvětlení stojí v cestě, — reflexního zrcadla, které zachycuje paprsky a vrhá pacientu do hrdla dle metody, která jest nezvedeným školákům výtečně známa. Ostatně nemůžeme se v našem nepříznivém ponebí na slunce, jako pramen světla, spolehnouti, a i pod jižnějším nebem je často nutno nahraditi ho umělým osvětlením. Neskonale námaha, hodna věci lepší, byla na to vynaložena, nalézt drahé a cenné přístroje, kterými by se napravil tento nedostatek, kdežto přece dostačí úplně pro tento účel dobrá lampa.

Tato má se postaviti stranou od pacienta tak, aby stála s okem lékaře v jedné přímce. Reflektor má míti dutý povrch, vzdálenost ohniska 32 až 37 cm a býti ve prostřed provrtán.

Upevní se na hlavě vyšetřovatele páskou neb silným brýlovým drátem. Otvor v zrcadle má býti postaven přiměřeně pravému oku pozorovatele. Pacient musí ústa široce otevříti, světlo odraženo od zrcadla padá na čípek, dolní počátek měkkého ponebí. Vyšetřovatel vezme, když byl jazyk pacientův levou rukou povytáhl, zrcadlo hrtanové do pravé ruky a vpraví ho do úst. Zrcadlo musí před tím býti lehce ohřáto, aby nebylo omženo vlhkým dechem. Zrcadlo musí býti drženo zlehka, jako péro a vpraveno zrcadlovou plochou dolů tak, aby na své cestě žádné části se nedoteklo. Jakmile se zrcadélko dostane až k čípku, musí jím býti měkké patro zatlačeno zlehka do zadu. A nyní se objeví obraz hrtanu. Začátečníci často tisknou zrcátko k zadní stěně chřtánu. Často způsobí tato manipulace okamžitě dávení, skoro vždy způsobí prohlídce pohyby svalovými rychle nemilý konec. Také s jazykem zachází necvičený učen Aeskulapův často nepřilíš dobře, táhne jej z úst příliš silně a příliš daleko, mačká jej bez potřeby nebo jej tiskne k dolejšímu řezákům tak, že bývá od nich poraněn. Konec tohoto orgánu se má zabaliti do měkkého plátna a zlehka držeti mezi palcem a ukazováčkem; zároveň jej má ukazováček zlehka pozdvihnouti, aby se nedotýkal dolních zubů. Vytažen musí býti jazyk ze dvou příčin, předně, aby bezděčnými pohyby nepřekážel pohledu, za druhé, aby jazýček se povytáhl zlehka nahoru a ku předu, tak aby bylo hrtan lépe viděti. Naopak zase při vyšetřování fyziologickém, při němž jde především o to, aby bylo orgány viděti v nor-

*) Zrcadlo hrtanové zdá se býti zcela jednoduchou věcí; ale jako u každého nového vynálezu trvalo to dlouho, než bylo vymyšleno, a nutno říci, že lhostejnost a pochybovačnost dlouhou dobu stály v cestě jeho zavedení. Pak přišel ještě obyčejný, trapný spor o prvenství; jako již mnohý důležitý vynález přišel také tento od muže, jenž nebyl ani tajným radou, ani profesorem; to bylo bezpochyby na závalu jeho rozšíření. První zdařené pokusy viděti hrtan konal Bozzini ve Frankfurtě nad Mohanem na počátku století 19. (1807), — po něm Senn v Ženevě (1827), Babington v Londýně (1829), Benotti v Paříži (1832), Baumes v Lyonu (1838), Leston v Londýně (1844). V roce 1855 byl problem od slavného mistra Manuela Garcia definitivně rozřešen. Jemu podařilo se nejprve pozorovati svůj vlastní hrtan při tvoření samohlásek, při dýchání a zpěvu. Od té doby, co výsledky svého bádání sdělil s vědeckým světem, přišlo zrcadlo hrtanové k poznání a léčení nemocí v medicíně všeobecně k platnosti. — Profesor Czermak v Pešti, jenž zlepšil přístroj a způsob jeho použití v podstatných bodech, cestoval s ním jako vědecký missionář do všech hlavních měst Evropy a učil všude znáti jeho praktickou cenu a použití. Pravděpodobně děkujeme Czermakovi, že přístroj Garciaův neupadl také v zapomenutí, jako přístroj jeho předchůdců a že Garciaova pozorování o hlasu neleží v zapomenutí pohřbena v nejhlubších hloubkách časopisu »Proceedings of the Royal Society«.

mální poloze, má se pozorování dětí, je-li to vůbec možno, bez vytažení jazyka. Bohužel lze to provést jen v poměrně nepatrném počtu případů.

Díváme-li se hrtanovým zrcadélkem do krku, spatří tu oko obyčejně nejdříve jazýček, který ve svém postavení i tvaru vykazuje takové množství individuálních rozmanitostí, jako nos nebo kterýkoli jiný díl obličeje. Obyčejně jest poněkud nahoru a do předu zakřiven, takže pozorovateli se jeví jeho zadní plocha. Stranou od jazýčku táhnou se dva tenké, červené svazy sliznicové s několika vlákný svalovými. Tyto mají účast na tvoření vrchní, hlasivkové šterbiny. V zadu jest viděti, jak tyto svazy sahají ke chrupavkám, mimo něž a nad nimiž oko postřehuje i malé, jáhlovité, Santorinické a Wisbergické chrupavky (nazvané dle sl. anatomů Santoriniho a Wisberga). Poněkud hlouběji než tyto svazy leží dvě bleděčervené proužky, které se v předu táhnou až ke chrupavkám. To jsou nepravé hlasivky. Každá z nich vyčnívá a tvoří zároveň vrchní pokrývku zvláštní dutiny. Ústí této dutiny zřetelně lze spatřiti pouze, drží-li se zrcadélko se strany. V dolní části hrtanu jest v klidu viděti bledělesklé hlasivky, paralelně s nepravými, ale poněkud centrálněji. Někdy lze je viděti jen v momentu fonace a tu se pak zdá, jakoby se vymrskovaly zespod nepravých hlasivek. Otvor mezi hlasivkami jest, jak již bylo řečeno, v zadu širší než v předu a má podobu trojúhelníku, jehož vrchol leží v předu, kde se obě hlasivky stýkají, kdežto základna je ohraničována oběma nálevkovitými chrupavkami.

Při hlubokém vdechování se vzdalují od sebe ještě více a při dýchání co možno nejhlubším vzdálí se od sebe tak, že otvor dovoluje dostatečné pozorování vnitřní stěny průdušnice, již často lze pozorovati až k bodu, kde se průdušnice rozvětluje. Vydá-li nyní pozorovaná osoba vysokou notu, jest viděti, jak zadní část šterbiny hlasivkové, jež odpovídá pokračování obou nálevkovitých chrupavek, jinými slovy, základna trojúhelníku se svírá. Ostatní díl hlasivek se dlouží a uprostřed se sblíží s druhou částí, takže se skoro až dotýkají. Upozorniti dlužno na to, že i když se hlasivky dotýkají, přece se k sobě netisknou, leč při některých vysokých notách.

Dále jest třeba na to upozorniti, že pozorovatel vidí v zrcadle obraz převrácený, takže části zdánlivě nejbližší jsou ve skutečnosti nejdále a naopak. Hlasivka, kterou vidí pozorovatel na pravo, jest v pozorovaném na levo a naopak. Tyto komplikace činí laryngoskopii pro toho, kdo nezná důkladně polohu všech částí, uměním hodně nesnadným. Ani knižní studium, ani pozorování anatomických obrazů neuschopňuje nás, abychom porozuměli řeči zrcadélka, neboť grammatice této řeči se lze přiučiti pouze a jediné pečlivým preparováním mrtvých hrtanů.

Kdo se učí nějakému umění, měl by se seznámiti také s překážkami, jež by mohly skřížiti jeho stezky. Dráždivost chrátanu jest nejobyčejnější obtíží, jež nás tu potkává, a je-li citlivost měkkého patra příliš veliká, může to překážeti vůbec každému pozorování. V jiných případech vztýčí se jazyk tak, že úplně brání pohledu do zrcadélka a někdy zase leží jazýček na hrtanu jako taška na střeše, takže pohled dovnitř jest znemožněn.

Ačkoliv hrtanové zrcadélko prokázalo neocenitelné služby pro poznání a léčení četných chorob, které dříve připouštěly jen pravděpodobnou diagnosu a každému zakročení lékařskému byly nepřístupny, přece jen nepatrně rozšířilo naše vědomosti o fyziologii hrtanu. Lze opravdu říci, že kromě několika nejdůležitějších bodů v otázce falsettového rejstříku, hrtanové zrcátko sotva na nějakou zpěvo-fyziologickou otázku nové světlo vrhlo.

Příčina tkví v tom, že k tomu náleží mnohem větší rutina, pozorovati hrtan v momentu zpěvu, než k obyčejné lékařské prohlídce, při níž většinou jediný, krátký

pohled postací. Takové mžikové obrázky mají pro studium zpěvo-fysiologických otázek jen zcela podřízenou cenu. Zde musí býti celý hrtan oku viditelný, každý kout a každý záhyb musí býti přesně prohlédnut, každá sebe menší změna ve vzájemném postavení částí, cukání každého svalu musí býti důkladně a po delší dobu studováno. K tomu náleží ovšem nejen neobyčejnou zběhlostí nadaný pozorovatel, ale také velice trpělivý objekt pozorování. Umění zpívatí se zrcadélkem v ústech a při tom neustále nepřekážeti pohledu do hrtanu, musí se dotýčný teprve učiti. *)

Chvění jest pravidelný pohyb sem a tam (nebo v našem případě, nahoru—dolů). Jako nejznámější příklad toho připomínáme zde jen na kyvadlo u hodin nebo na znějící ladičku. Chvějící se těleso pohybuje se ve vzduchu až k určitému bodu a odtud se zase vrací k svému původnímu místu. Takový pohyb může se ovšem v jisté době dle své rychlosti libovolně opakovati, avšak při tom zůstává každý výkyv kyvadla nebo každý výchvěj znějící ladičky v jednu nebo druhou stranu stále stejně dlouhý.

Chvěje-li se těleso 80krát ve vteřině, jest jednotlivý rozechvěj přirozeně volnější, než když se chvěje v téže době 800krát. Větší nebo menší rychlost, s níž kyvy po sobě následují, jsou fundamentálním rozdílem mezi hlubšími a vyššími tóny.

Z toho plyne, že kde není posluchače, není ani žádného tónu. Hrom duní němě, lavina řítí se neslyšitelně, až ucho živé bytosti přeloží si vlnění vtřesené atmosféry v nějaký tón.

Čím větší jest počet záchvěvů v určité době, tím vyšší jest tón. Pozorujeme-li hrdlo při vydávání různých tónů, vidíme, že hlasivky, čím tón jest vyšší, tím více se napínají, a zase čím hlubší jest, tím více se uvolňují.

Hrtan, hledíme-li naň jako na hudební přístroj, má zvláštní konstrukci, a přesně vzato, nemůže se s ním srovnati žádný jiný přístroj na vyrábění tónů. Má ovšem jistou podobnost s t. zv. nástroji jazyčkovými, avšak i od těch se liší v mnohých podstatných bodech. Jsou různé druhy jazyků, jež však všechny mají to společno, že nepřetržitý proud vzduchový rozkládají v řadu jednotlivých nárazů. Při konstrukci hudebních nástrojů se užívá dvou hlavních druhů jazyčků. Jeden pozůstává z tenkého dřevěného nebo kovového plíšku, jehož jedna strana jest připevněna, kdežto druhá jest volná v dutině, jejíž lumen obyčejně klapkovitě uzavírá. Činnost takového jazyčku, uveden-li jest jeho volný konec v pohyb, lze srovnati s kyvy kyvadla kolem pevného bodu. Je-li hnán proud vzduchu dutinou, zasáhne jazyček a žene jej až k jistému bodu; následkem své pružnosti vrátí se jazyček opět na své původní místo: a pak se táž hra opakuje; jinými slovy: jazyček jest rozechvěn a povstává tón, jehož výška odpovídá délce chvějícího se tělesa. Čím delší jest jazyček, tím hlubší nota a naopak. Takové jazyčky mohou býti jednoduché jako u klarinetu, neb dvojité jako u hoboje. Jiný druh jazyčků pozůstává z plíšků nebo kotoučků, jež jsou do dutiny zasazeny nebo její otvor částečně zakrývají, aniž však jsou ve skutečném styku s okrajem otvoru, jež zakrývají.

Znáмым příkladem takového zařízení jsou jazyčky t. zv. koncertiny, nástroje dosti podobného akordionu. Hlasivky se nepodobají žádnému z jmenovaných jazyčků. Jsou to elastické blány, jež musí mezi body svého připevnění teprve býti

*) Zkoumáme-li bas nebo baryton, mezitím co vydává hluboký tón (při němž kyvy poměrně jsou volné), zdá se, že nálevkovité chrupavky se chvějí. Tento zjev má původ v záchvěvech hlasivek, které mají hlavní účast na vytváření tónů. Při vysokých notách jsou záchvěvy příliš rychlé, než aby bylo lze je viděti, právě jako nemůžeme pozorovati pohybu na kolech bleskovlaku pro jeho rychlost ohromnou.

napiaty, aby vydaly nějaký tón. Toto napětí se vykonává pomocí různých svalů, jež jsou s hlasivkami ve spojení. Stupeň napjetí právě tak jako délka napiatých částí se mohou změnit vlivem vůle, takže jediná hlasivka může vykonávat funkce nesčetných jazýčků různé délky a tloušťky. Podobného skvělého výkonu vzhledem k tolikeronásobnému užití tak malého materiálu nelze dosáhnout od žádného, rukou lidskou zhotoveného nástroje. Protože jsou hlasivky dvě, jest blánovitý jazýček lidského hrtanu dvojitým jazýčkem; nicméně však ve své činnosti při tvoření tónů účinkuje jako jednoduchá blána s úzkou rýhou uprostřed, jež se nad průdušnici z předu na zad táhne.

(Pokračování.)

Dies est laetitiaie — Nastal nám den veselý.

Studie ku písním vánočním. Prof. Dobroslav Orel.

Literatura o písni »Dies est laetitiaie« jest dnes již dosti značná.*) V době nejposlednější dr. Z. Nejedlý v »Počátcích husitského zpěvu« z r. 1907 píše o jejím původu (str. 339) a vlivu na vánoční písně s českým textem. Zároveň v ní vidí nový směr hudební v Čechách.

Úkolem těchto řádek jest pouze sledovati vývoj nápěvu a historii vlastní písně, jak se jeví v různých zápisech a tiscích v Čechách.

Nejstarší zápis kantilény »Dies est laetitiaie« uvádí papírový rukopis**) čís. 42 knihovny Vyšebrodské z r. 1410 nikoliv jako samostatnou píseň, nýbrž jako interpolaci vánočního Gloria. Gloria toto jest psáno chorální notací na osnově 4- a 5 linkové, na prvních 4 osnovách jest klíč C, na ostatních oba klíče zároveň, totéž C na 4. a F na 2. lince.

Budiž uveden aspoň začátek v přepisu, v němž ♦ = ♫; obloučky značí neумы.

Glo-ri - a in ex - cel - sis de - o. Et in ter-ra pax ho - mi - ni - bus
primus versus
bo - nae vo - lun - ta - tis. Di-es est lae - ti - ti - ae in or - tu re - ga - li,
nam pro-cessit ho-di - e ven-tre vir-gi - na - li pu-er ad-mi-ra-bi - lis to-tus de-lec-ta-bi - lis in
hu-ma-ni - ta - te. Qui in - e - sti - ma - bi - lis est et in - ef - fa - bi - lis in di - vi - ni - ta - te.
Lau - da - mus te be - ne - di - ci - atd.

*) Konrád I. — Nejedlý, Dějiny zpěvu předhusitského a Počátky husitského zpěvu. — Bäumker I. Mone I., Wackernagel I., Dreves, Cationes bohemicae Kirchenmusikalisches Jahrbuch 1888; zvláště Meister, das Katholische deutsche Kirchenlied od str. 168.

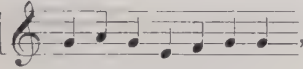
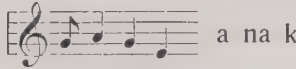
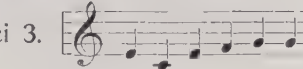
**) Za obstarání věrné kopie vděčím se p. dr. P. Josefu Tibitzanzlovi, bibliotékáři Vyšebrodskému.

Gloria toto jest několika notami počátečními citováno i v Arnoštových knihách kapitolní knihovny P/9, a to po »Kyrie, cunctipotens genitor« na fol. 5^b, po »Kyrie, fons bonitatis« na fol. 9^a, po Kyrie bez tropů na fol. 32^b. Samostatně zapsáno jest v P/9 fol. 32^b—34^a s celým textem a jediným tropem »Domine, fili unigenite ihesu xpste et sancte spiritus«. Písní »Dies est laetitiae« interpelován není. Tedy liturgické knihy pořizené arcibiskupem Arnoštem z Pardubic v 2. pol. XIV. stol. neznají této písně, ač jsou plny jiných interpolací.

Ani pozdější zápisy tohoto Gloria nevykazují interpolace »Dies est . . . «. Uvedené Gloria patří vlastně ku »Kyrie, magne Deus«, jak svědčí nejen totožnost tóniny hypomixolydické u obou, nýbrž i zřejmý záznam ve Slavětinském rukopise str. 7. z Vladislavské doby, kde obé jest předepsáno zpívati na svátek »Obřezání Páně«, sv. Štěpána, na Boží tělo, sv. Margaritu, Michala a Kateřinu.

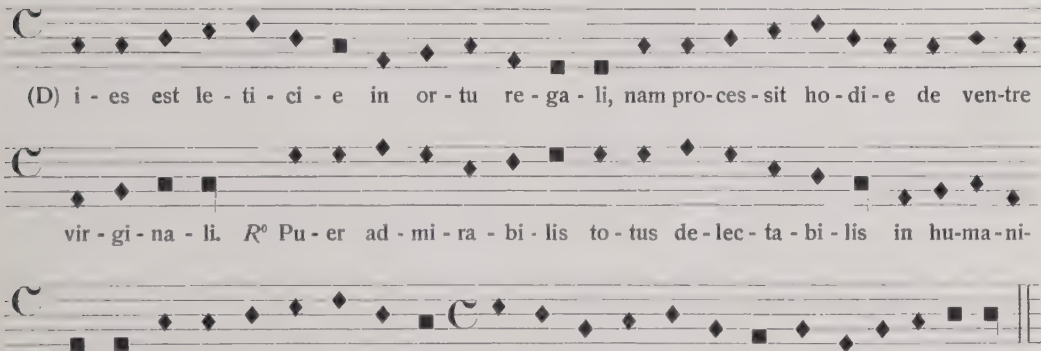
Jediný známý rukopis čís. 42 ve Vyšebrodě má Gloria proloženo kantilénou »Dies est . . . «. Slavětinské Gloria jest jako v P/9 fol. 32^b—34^a interpolováno.

Znění písně »Dies est . . . « českého husitského kancionálu Jistebnického (Mus. C II. 7 str. 99) z let 20. stol. XV. neodchyluje se mnoho od nápěvu Vyšebrodského. Pouze lze nalézt 3 změny Jistebnického kancionálu:

1. 2. a na konci 3.
de ventre vir-gi-na-li de ventre vir- in dī-vi-ni-ta-te.

V katolickém rukopise z konce XV. stol. (Mus. XII. A 1 z 1473 fol. 217^a) však má zcela jiné zakončení, a to dominantou tóniny hypomixolydické, totiž tónem c. Celý motiv od slova »est« jest odchylný od staršího znění, jak dosvědčuje dle originálu následující otisk:

Mus. XII. A 1 fol. 217^b. 5l., notace černá mensurální.

(D) i - es est le - ti - ci - e in or - tu re - ga - li, nam pro - ces - sit ho - di - e de ven - tre
vir - gi - na - li. R^o Pu - er ad - mi - ra - bi - lis to - tus de - lec - ta - bi - lis in hu - ma - ni -
ta - te, qui i - ne - sti - ma - bi - lis est et in ef - fa - bi - lis in dī - vi - ni - ta - te.

Zde proti zápisu husitskému (z Jistebnického kancionálu) stojí jiná notace rukopisu katolického.

Rp. mus. XII. A 1 jest skutečně katolickým, nikoli utrakvistickým. Od fol. 210^b—220^a jest 17 kantilén (cantilene), a to 15 latinských a 2 české (sv. Václave, Hospodine, pomiluj ny); kdo je zpívati bude, obdrží 40 dní odpustkův, jak přímo vysvítá z fol. 220^a: »Et cantantes cantilenas has merentur XL dies indulgencias per ecclesias fundatas et pragenses«. Pro zajímavost uvádím i latinské kantilény: fol. 210^b Ad honorem et decorem, 211^a Ave maris stella lucens miseris, 212^a Imperatrix gloriosa, 212^b Salve regina glorie, 213^b Ave venerabilis venuste, 214^b

Ave sanctissima regina, 215^a Gaude regina glorie, 215^b Gaudens ebur castitatis, 216^a Ave yearchia, 216^b Angelus ad virginem, 217^a Rosarum rosa primula, 217^b Davidis ala, 217^b Dies est leticie, 218^b Olim te virentibus (a 219^a svatý Václave, 219^b Hospodine, pomiluj ny).

Že utrakvisté byli proti odpustkům, jest dostatečně známo a dokazuje to i celý traktát »contra indulgencias« v »manuale utraquisticum« (rp. musea XIV. E 7).*)

Než to jim nevadilo, aby nezpívali písně, na jichž zpěv římská církev udělovala odpustky. Naopak i katolíci v XV. věku zpívaly písně původu utrakvistického. Mnoho se katolíci od utrakvistů nelišili. Dědil je od sebe hlavně kalich a svátek Husův, jak líčí Winter v II. díle »Život církevní v Čechách«. Proto si lze vysvětliti, že píseň »Dies est laetitiae« jest vepsána v husitském kancionále a že i katolický rukopis zpěv její v XV. stol. podporuje udělováním odpustkův.

Sedlčanský rukopis z konce století XV. nebo počátku XVI. století na fol. 175^a uvádí bohužel jen text. Osnova 4 linková byla sice připravena písařem pro noty, ale k jich napsání nedošlo.

(Dokončení.)

*) V psaném katalogu knihovny musejní jest pod XIV. E 7 zapsáno »Manuale utraquisticum praesertim ceremonias eccl. continens«.

Různé zprávy.

Skola zpěvu pro školy střední, měšťanské a paedagogia. Napsal Bohuslav Jeremiáš, ředitel matiční školy hudební v Č. Budějovicích. Kniha I. Vydání A. pro učitele. Cena brož. K 3.10, váz. K 3.60. Nákladem K. Stieglmaiera, knihkupce v Č. Budějovicích. 1907.

Vydání B. jest pro žáky. Kniha I. jest určena pro první oddělení zpěvu na středních školách, t. j. pro žáky I. třídy, jež by autor dle své předmluvy do jednoho rád viděl ve zpěvu, aby se přiučili všem kostelním písním a aby učitelé neušel žádný schopný žák, jenž se nedal zapsati z liknavosti nebo z nepochopení.

Tuto reformu vyučování zpěvu nemohu leč vřele doporučiti; jest v rámci nynějších zákonů a dá se provést.

Obsahem I. knihy jest 48 cvičení. Vydání pro žáky (B) dosud na ústavy střední nedošlo. Jest v zájmu nakladatelství i věci samé, aby v čas kniha byla známa učitelům hudby a ještě příštím

školním rokem se mohla zavést. Příznivé a věcné posudky přinesl »Dalibor« a »Smetana«. Na ně pouze odkazujeme neuvádějíce pro nedostatek místa nového doporučení.

D. O.

Jmenování. Osířelé místo kapelníka dómu Svatovítského po † J. Foerstrovi bylo obsazeno. Jmenován byl pan K. Douša, dosavadní řiditel kůru basiliky na Smíchově.

D. O.

„Dilexisti iustitiam“ (Graduale) ad 4 voces inaequales. »Ave Maria« (Offertorium) ad Cantum praecinenter, choro mixto organo cornitibus auctore P. Aemilian Paukner. Partitura a hlasy K 1.20, separátní hlasy po 30 h. Nákladem V. Kotrby.

»Čech« v červnu přinesl posudek o těchto skladbách děkana v Tachově, křižovníka a bývalého ředitele kůru u sv. Františka v Praze. Zde jen k němu odkazují a skladby ty doporučují.

D. O.

Veškeré dřívější ročníky „Cyrilla“ má na skladě redakce „Cyrilla“ na Král. Vinohradech.

 S hudební přílohou k číslu 5. a 6.

CYRILL vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukázkou na celý rok 4 K 40 h, přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře, kam i reklamace se zasílají).

»Politika« závod tiskařský a vydavatelský v Praze. — Nákladem vydavatele.

YRILL

ČASOPIS

pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

ORGAN OBECNĚ JEDNOTY CYRILSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1907. Ročník XXXIV.

F. J. LEHNER.

Číslo 9. a 10.

Dies est laetitiae — Nastal nám den veselý.

Studie ku písním vánočním. Prof. Dobroslav Orel.

(Pokračování.)

Ani jich nebylo třeba. Lid znal v 15. stol. nápěv této písně z paměti. Vyšehradský rukopis z pol. XV. stol. na fol. 57^b, 58^a spokojuje se prostě tím, že uvádí bez not latinský text celé písně s nadpisem: »In nativitate Domini (o narození Páně). Hned za touto písní na fol. 58^a píše, že »sub illa nota«, touž notou se zpívá píseň: »Dies est leticie in festo regali« a uvádí všechny sloky této písně.

Bez udání nápěvu zapisuje píseň »Dies est leticie in ortu regali« i universitní rukopis XE 2*) fol. 9^a, ač pro jiné texty má též nápěvy. Podobně i latinský kancionál jistebnický z konce XV. stol. (Museum, sign. XII. F 14) vypisuje jen text latinský bez not.

Nápěv byl všeobecně znám a používalo se ho i k jiným písním.

Vedle nápěvu uvedeného ve Vyšehradském rukopisu č. 42 a ostatních zmíněných variantech, jež vesměs jsou složeny v modu lydičském, vyskytl se v XVI. stol. též cantus firmus v tonině hypomixolydičské, v naší tónině tvrdé. Malá septima lydičské tóniny změněna v méně rázovitou septimu velkou, čímž modus církevní pozbyl v této písni svého charakteru. Pak se cantus firmus transponoval na finálu *f* s jedním *hes*, ač též tón *e* měl býti snižen v *es*, měla-li zachována býti původní struktura tóniny. Než to se nestalo.

Zajímavým v tom ohledu jest utrakvistický musejní rukopis XIII. A 2 z r. 1512, jenž má oba nápěvy, totiž onen původní v tónině mixolydičské na fol. 170^a v notaci mensurální černé a druhý modernisovaný do našeho *f*-dur na fol. 176^b v trojhlasé úpravě a s nepatrnými varianty na koncích jednotlivých úryvku.

Původní nápěv z fol. 179^a netřeba uváděti. Avšak druhý c. f. (v tenoru) následuje vytištěný i s ostatními hlasy. Skladba zapsána jest mensurální notací černou, v té době pro vícehlas u jiných národů již neobvyklou; klíč C v discantu jest

*) Pap. rkp. ze stol. XV.—XVI. v katalogu Truhlářově pod titulem: »Cantionale latino-bohemicum«, 32 listů, 22 × 16,5 cm. Viz též Hanuš M. Výb., str. 63, Flajšhans Pam. 86, Dreves C. boh. p. 15.

chybně udán na 3. lince místo na první; tenor jest bez klíče a contratenor zpívá se v F-klíči na 4. lince. Předepsán jest »tempus imperfectum diminutum«. Předznamenání *hes*, není v originálu, ale pro zamezení zvětšených kvart se musí předpokládati; proto uvedeno jest v závorkách při moderním přepisu skladby v nyní užívané klíče. Též akcidenční zvýšení a snížení jest mnou přidáno.

Mus. XIII. A 2 fol. 176^b.

7.

Discant

Tenor

Contra-
tenor-

Di-es est le - ti - ci - e in or - tu re - ga - li, nam pro-

Di-es est le - ti - ci - e in or - tu re - ga - li,

Di-es est le - ti - - ci - e in or - tu re - ga - li —,

14.

ces - sit — ho - - - di - e de ven - tre vir - gi-

nam pro - ces - sit ho - di - e de ven - tre vir - gi-

nam pro - ces - sit ho - di - e de ven - tre vir-

- - na - - - li. Pu - er ad - mi - ra - - -

na - - - - - li Pu - er ad - mi-

gi - - - na - - li Pu - er ad - mi-

- - - - - bi - - - lis, to - - - tus de - le-

ra - bi - lis —, to - tus de - le-

ra - bi - lis —, to - tus de - le-

32

cta - bi - lis in hu - ma - ni - ta - te. Qui in - e - sti - .

cta - bi - lis in hu - ma - ni - ta - te. Qui in

- - cta - bi - lis in hu - ma - ni - ta - te. Qui in

40.

ma - bi - lis est et in - ef - fa - bi - lis in di-

e - sti - ma - bi - lis est et in - ef - fa - bi - lis in di-

e - sti - ma - bi - lis est et in - ef - fa - bi - lis in di - vi-

vi - ni - ta - te.

vi - ni - ta - te.

ni - ta - te.

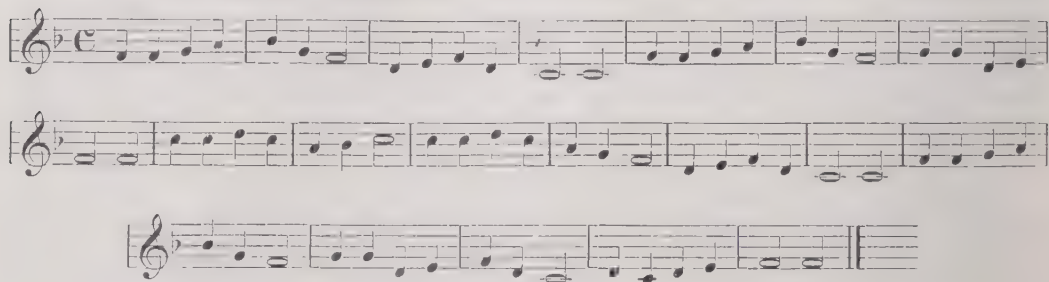
Ač není naším úkolem podati kritiku celé skladby, přece nelze se jí úplně vyhnouti. Ze všeho vyzírá homofonie; jen discant se trochu čileji pohybuje. Pozoruhodným jest v 7. taktu kvartsexakord pátého stupně, který se opakuje v taktu 32. Jediná imitace dvoutaktová zdobí skladbu při slovech »puer admirabilis« v discantu a tenoru.

Taktem 39. počíná náběh ku klamnému závěru III. stupně v taktě 41. Skladateli tato umělůstka se odvděčila paralelními čistými kvintami a oktávami mezi discantem a contratenorem v tak nepěkném světle, že ho, patrně to skladatele domácího, nelze čítati ku naším velikánům. Jednoduchost skladby, její trojhlasé spracování a zápis v notaci černé, nikoliv bílé, dává ostatně tušiti, že doba jejího vzniku jest starší doby jejího zápisu, který se jeví spíše jako opis ze staršího rukopisu s uvedeným chybným klíčem.

Nám však jde spíše o cantus firmus, který stírá původní svou tóninu lydickou, tak často užívanou ve starých vánočních písních, a načichl moderní v 16. stol. tóninou »dur« v našem slova smyslu. Ke konci jednotlivých frází jsou ligatury (ozna-

čené v přepisu —), které nepatří ke kostře nápěvu a vynutila je kombinace harmonická. V jiných zápisech a tiscích, a to pozdějších, se jeví nápěv ten zcela prostě, bez ligatur, ovšem zmodernisovaný a s českým textem. Jako jeho typ možno položití nápěv kancionálův česko-bratrských s různými českými texty:

Mus. tisk. sign. 27. A. 13a fol. 40b.

Tento durový útvar melodický s různými varianty u nás zdomácněl ve století XVI.

Ve století XV. jsou však české texty podloženy nápěvu původnímu. Pro český text zajímavou jest zpráva Balbínova ve Vita Arnesti*) z r. 1664, v níž vykládá, že v jisté sbírce rukopisné, psané prastarým druhem písma, jsou též české prosy, v něž jsou vloženy písně: *Nastal nám den veselý*, *»Andělové jsú zpívali«* atd. Ač z jeho poznámky o prastarém druhu písma nelze souditi přesně na stáří rukopisu, o němž Balbín mluví, přece jeho výklad jest tím důležitý, že písně české, kantileny, canticones se vkládaly po jednotlivých strofách do pros, do liturgických zpěvů. Zjev tento viděli jsme již v rukop. Vyšebrodském, kde *»Dies est leticie«* jest smíšeno s chorálním Gloria, a to tak, že po částech chorálu následují jednotlivé strofy písně tvoříce s chorální melodií tóninový celek. Způsob tento zachoval se v XV. a XVI. století i při skladbách českých, a to i vícehlasy. V Sedlčanském okresním museu zachoval se tenor a alt vícehlasy skladeb z r. 1592, v nichž jsou jednotlivá celá officia, totiž Introit, Kyrie, alleluia, prosa, Sanctus a Benedictus. Cantus firmus v tenoru jest většinou chorální, jsou to tedy skladby *»supra notam«*. Officium I. jest velikonoční; do všech částí jeho jsou vloženy velikonoční písně. V prose na příklad jsou polyfonně spracovány písně: *»Vesel se této chvíle«*, *»Vstal jest této chvíle«*, *»Vstal jest Kristus z mrtvých král«*, *»Jezu Kriste, vstal jsi, nám příklad dal jsi«*. Škoda, že se nezachovaly ostatní díly; obsahují skladby našich předních domácích skladatelů, Rychnovského, Trojana Turnovského a Chrysopona Jevíčského.

Podobně bylo tedy užito i písně *»Nastal nám den veselý«*; jí proložena, tro-pována byla stará liturgická prosa čili sekvence s českým textem.

*) Str. 199: Nuper cum Bibliothecam quandam manuscriptorum excuterem, inveni librum Prozarum et Cantuum Ecclesiae Pragensis, antiquissimo scripturae genere exaratum in quo latinae primum Prosae, cum notis musicis, deinde etiam bohemicae leguntur, eodem prorsus tono et melodia, qua hodie utimur, eodem contextu, iisdemque sententiis, nisi quod Bohemica clariora et significantiora sunt et pluribus versibus constant... Inter illos gratissimi illi vulgi auribus cantus leguntur *Nastal nám den veselý, Angelové gsau spiwali. Gméno Boží veliké. Narodil se Krystus Pán. Na Boží narození. Co tu stojíte. Induleci Jubiló. Wstal gest této chwile. Pluresque, alii ex prosis fere et sequentiis, ut tum vocabant, Ecclesiae Pragensis confecti.*

Bylo-li užito této písni již jako tropu v rukopise s prastarým druhem písma, můžeme usuzovati na její starý původ.

Avšak nejstarší český zápis písni jest mi znám teprve z rukopisu Vyšehradského (polovina XV. stol.). Počátek původního nápěvu jest při ní citován notou černou mensurální na 4linkové osnově. Druhý zápis český jest z konce stol. XV., z Jistebnického kancionálu latinského (Mus. XII. F 14, fol. 221^a), též s citovaným nápěvem v mixolydické tónině bez klíče, a třetí v rukopisu Sedlčanském z konce XV. stol., fol. 176^a.

Budiž uveden text Vyšehradského rukopisu fol. 136^b.¹⁾

1. **V.** Nastal nám den veselý,
z rodu královského,
jenž nám pošlo²⁾ dnešní den
z břicha panenského

R. dítě velmi předivné
i také přeradostné
v těle smrtedlnosti,
o němž neze mluvit,
myslit i praviti
vedle jeho božstvie.

2. **V.** Narodil se syn boží
z přechisté panenky,
jakžto lilium, ruže,
toť jest div veliký,

R. jehož nesla panenka
stvořitele všeho světa,
jenž jest bez počátku,³⁾
jenžto pokrm přechistý
bral jest s prsí⁴⁾ panenských
za dnuov své mladosti.

3. **V.** Matka tato jest dcera,
otec tento syn jest,
kto slychal divy také,
buoh nám narozen jest.

R. Sluhů jesti i pánem
ten, jenž nebi i zemí⁵⁾
nemóž stížen⁶⁾ býti,
ješto v nebi kraluje
i na zemi panuje,
nemóž stížen⁷⁾ býti.

4. **V.** Anjel jest to pastuškám,
bdícím nad svým stádem,
o puol noci zvěstoval,
nebeského krále

R. toho, jenž v jeslech leží,
mládence mezi zvěří,
pána anjelského,
v plenky obinutého,
tváří velmi překrásné⁸⁾
nad syny člověčí.

5. **V.** Jakžto slunce nezruší
skla, když by je prošlo,
těž Marie panenství
není porušené.

R. Šťastná jest ta rodička,
jenž z čistého životka⁹⁾
pána porodila,
toť jest panna Maria,
v létech jsúci mladíčká,
Krista jest krmila.

6. **V.** Když svět byl popisován
od krále Augusta,
Maria již jsúc těžká¹⁰⁾
šla také do města,

R. do betlema židovstva,
ku porodu svému synu,¹¹⁾
aby on nás napsal¹²⁾
v knihy živé, nebeské,
kdež jsú chvály anjelské,
beze všech¹³⁾ teskností.

¹⁾ Jireček v Hymnologii (Dějiny církevního básnictví českého až do XVIII. stol.) str. 59. uvádí ku »Dies est laetitiae« sourodou píseň: »Nastal nám den veselý beze všeho smutku. Avšak věrným překladem »Dies est...« jest naše: »Nastal nám den veselý z rodu královského«.

²⁾ Sedlč.: přišlo.

³⁾ Sedlč. rp.: počátku.

⁴⁾ V orig.: »Spríjij«. Sedlč. rp.: »zprsy«.

⁵⁾ Sedlč.: zemí i nebem.

⁶⁾ V orig.: Styzzen, Sedlč. rp.: »obyat«.

⁷⁾ V orig.: Styzen.

⁸⁾ Sedlč.: krásného.

⁹⁾ Sedlč. rp.: života.

¹⁰⁾ Sedlč. rp.: tiehotna; »již« schází.

¹¹⁾ Sedlč.: svého syna.

¹²⁾ Sedlč.: zapsal.

¹³⁾ Sedlč.: vši.

7. *V.* Kriste, jenž jsi svú mocí
nás stvořiti ráčil,
a pro naše prohrěšení¹⁾
naroditi ráčil,
R. tebeť velmí²⁾ prosíme,
odpuť, což my hřešíme,
nedaj zahynúti
a po smrti nám hřešným
do muk pekelných, hrozných
nedopuštěj jíti!³⁾
Amen — Laus domino nostro.

Sedlčanský rukopis z okresního musea a Jistebnický latinský obsahují též po 7 strofách. Sedlč. rp. nemá *V.* a místo *R.* zapisuje »Repe«, t. j. repetitio.

Od uvedeného textu jest přesně lišiti píseň: »Nastal nám,³⁾ jenžto z Panny čisté narodil se Syn boží, jemužto slunce i měsíc i hvězdy nebeské slúží na časy své«, jež jest shodna s písní »Natus nobis hodie« a nikoliv s »Dies est leticie«.

Rýmovaný text český nabude pravého pochopení srovnáním s originálem latinským. Na př. ve strofě 3. první »stižen« (dle Sedlč. rp. »objat«) jest překlad latinského »apprehendi«; druhé »stižen« = postižen, pochopen jest z latinského »comprehendi«. Vše vysvitne lépe z uvedeného originálu dle rp. Vyšebrodského č. 42 fol. LIII^b a násl., kdež strofy písně jsou vloženy do textu »Gloria«. Odchyłka textu latinského z rp. Sedlčanského a Vyšehradského jsou pod čarou v poznámkách. Textu latinského z Jistebnického kancionálu českého (Mus. sign. C II. 7 str. 99) neuvádím, poněvadž jest kancionál každému přístupným v čítárně Českého Musea.

V otisku ležatě vyznačenými slovy končí části v Gloria, po nichž následují jednotlivé strofy písně. Strofa 3. a 8. není ve Vyšebrodském rp., nýbrž pouze strofy čís. 1., 2., 4., 5., 6., 7., 9., 10., celkem tedy 8 strof. V Sedlčanském rp. obsaženy jsou strofy čís. 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., tedy také 9 strof. — Rukopis Vyšehradský fol. 58^a má původně strofy čís. 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 9.; na okraji mladší rukou připsána strofa č. 10. Přeloženy jsou do češtiny sloky 1., 2., 3., 5., 6., 7., 9.

Rp. Vyšebrodský č. 42. fol. LIII^b.

... <i>bone voluntatis.</i>	ut rosa de lilio	nescit apprehendi
1. Dies est leticie	stupescit natura, <i>R^o</i>	presens est et eminus
in ortu regali,	quem parit iuvencula	stupor ille geminus
nam processit hodie	natum ante secula	nequit comprehendi.
ventre virginali <i>R^o</i>	creatorem rerum	... <i>magnam tuam gloriam.</i>
puer admirabilis,	quod uber mundicie	4. In obscuris nascitur
totus delectabilis,	dat lac pudicie	illustrator solis
in humanitate.	antiquo dierum.	stabulo reponitur
Qui inestimabilis	3. ⁴⁾ Mater est filia	princeps terre molis <i>R^o</i>
est et ineffabilis	pater hic est natus	fasciatur dextera
in divinitate.	quis audivit talia	qui afflixit ⁵⁾ sidera
... <i>glorificamus te.</i>	deus homo natus. <i>R^o</i>	dum celos ascendit
2. Orto dei filio	Servus est et dominus	concrepet vagitibus
virgine de pura	qui ubique cominus	qui tonat in nubibus
		dum ⁶⁾ fulgur ascendit.

¹⁾ Sedlč.: nás se pro hřešné.

²⁾ Sedlč.: věrně.

³⁾ V Sedlčanském op. fol. 177^b bez not, 5 strof; Vyšehr. rkp. str. 79^a s citací notovou, 3 strofy; též 4 hlasně v Kopydlanského Hendekasyllabon (museum Sedlčanské).

⁴⁾ Strofa 3. není v rp. Vyšebrodském; vzata jest ze Sedlčanského.

⁵⁾ Rp. Sedlčanský má »affixit«, Vyšehradský jest zde nezřetelný.

⁶⁾ Toto »dum« má jen Vyšehradský rp. 58^a.

... *deus pater omnipotens.*

5. Angelus pastoribus
iuxta suum gregem
nocte vigilantibus
natum celi regem *R^o*
nunciat ¹⁾ cum gaudio
iacentem in presepio
infantem pannosum,
angelorum dominum
et prenatalis hominum
forma speciosum.

... *Jesu Christe et scte Spiritus.*

6. Ut vitrum non leditur
sole penetrante,
sic illesa creditur
post partum et ante ²⁾ *R^o*
felix est ³⁾ puerpera,
cuius casta viscera
deum genuerunt
et beata ubera
in etate tenera
Christum lactaverunt.

... *qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.*

7. Orbis dum describitur
virgo pregnans ibat
bethleem, qui nascitur
puer, qui nos ⁴⁾ scribat *R^o*
in illorum curia,
qui caneant gloriam
nove dignitatis
deo in sublimibus
da ⁵⁾ pacem hominibus
bone voluntatis.

8. ⁶⁾ Christum natum dominum
omnes imploremus,
matremque cum filio
pariter laudemus. *R^o*
Est satis mirabilis
vere partus iste,
ergo solus dominus,
solus et altissimus
es tu, Jesu Christe.

... *ad dexteram patris miserere nobis.*

9. Christe, qui nos propriis
manibus fecisti
et pro nobis omnibus
nasci voluisti, *R^o*
te devote petimus,
laxa, que peccavimus,
ne sinas perire,
post mortem nos miseros
ne simul ad infernos
paciaris ire.

... *altissimus Jesu Christe.*

10. Mater tuum filium
iugiter implora,
ut nobis remedium
sit in mortis hora. *R*
Qni luctamur stadio
demonis incendio
camino penali,
sed accepto bravio
letemur cum filio ⁷⁾
festo nupciali

*cum sancto Spiritu in gloria dei
Patris. Amen.*

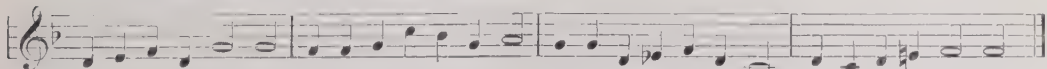
I v XVI. stol. vyskytuje se naše píseň na původní c. firmus v rukopise univ. knihovny 17 B 7 fol. 384^b o 3 slokách a v univ. rp. 17 A 32 fol. 18^a s nadpisem »O Božím narození«, z konce XVI. stol., též na původní mixolydický nápěv.

Avšak vedle toho, zvláště v tiscích bratrských stol. XVI. a XVII. zavládá zmodernisovaný nápěv v transposici F-dur s různými českými texty, jako na př. v kanc. z r. 1594 s textem: »Slavmež krále věčného«, v kanc. českobratrském z r. 1618 (Písně chval Božských) strana 45 na slova: »Velebmež vždy s veselím stvořitele svého«¹⁾, v Komenského kancionálu amsterodamském na text: »Narodil se Kristus hříšným na spasení« dle německé: »Ein Kindelein so löblich«.

Odchylný nápěv od původního mixolydického toho útvaru v tónině tvrdě moderní uvedl Holan Rovenský ve své »Kapli Královské« z r. 1693, str. 133. V nynějším notopisu psán, nápěv zní takto:

Nastal nám den ve-se-lý z ro-du králov-ské-ho, dí-tě velmi pře-div-né i ta-ky pře-radost-né
neb nám přišlo to-ho dne z plodu panen-ské-ho

v tě-le smrtedlno-stí, o němž nelze mluvi-ti, my-sli-ti, vy-pra-ví-ti ve-dle je-ho bož-ství.

¹⁾ Sedlč. rp.: anunciat.

²⁾ Vyšehr. a Sedlč.: virgo post et ante.

³⁾ Vyšehr.: hec.

⁴⁾ Schází ve Vyšehr.

⁵⁾ Sedlč.: det.

⁶⁾ Jedině v Sedlč.

⁷⁾ Vyšehr.: convivio.

⁸⁾ Také německé texty lze již v XV. stol. stopovati (Mone I. 63) dle rkp. trevirské knihovny: »Der Tag ist so freuden«. Další viz u Meistra, Das kat. deutsche Kirchenlied No. 21, str. 168.

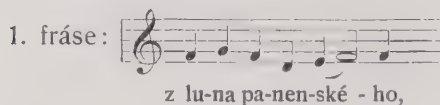
Čtenář pozná snadno odchylky tohoto znění od onoho, jež uvedeno jest jako typ nápěvů českobratrských kancionálů.

Dle Holana má c. firmus i Božanův katolický kancionál z r. 1719: »Slavíček rajský« na slova »Nastal nám den veselý« a ještě jednou na text: »Věřím v Boha jednoho, Otce všemocného«.

Šteyer není daleko poruchou periodicity a tóniny Holanovi. Na str. 49. má takto:

Kancionál Svatojanský z r. 1863, str. 37. opisuje ze Šteyera. Skuherský v harmonisovaných staročeských chorálech přidrží se celkem tradice kancionálů českobratrských až na konec

Holainovy »Plesy duchovní« z r. 1883 ještě se nejvíce blíží původní melodii v tónině církevní.

O ostatních opisovačech není třeba činiti zmínky. Ke konci nutno tedy konstatovati, že původní melodie mixolydická ze století XIV. byla v XVI. století modernisována v nápěv o tvrdé nynější tonině a během dalších dob získala v tónině tvrdé mnoho variantův, z nichž nejodlišnějším jest Holana Rovenského.

Dnes, znajíce historii cenné této písně, můžeme se vrátiti směle ku původnímu jejímu znění, ač by nás moderní tónina její dosti lákala. Není pochybnosti, že byla složena ve starém rodu lydickém, nuže ten jí vraťme!

Proto pro nový zpěvník navrhuji vytisknouti zápis z Vyšebrodského rp. č. 42 z r. 1410 a upravit text op. Vyšehradského z pol. XV. století.

Cantus firmus jest dobře transponovati na finálu *f* s 2 *b*.

C. f. z 1410. Text z XV. stol.

Text upravit Fr. Kyselý.

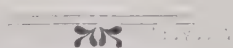
Nastal nám den ve-se-lý, ple-su radost-né - ho, dí-tě se nám zro-di-lo z lů-na panen-ské - ho,

dí-tě krá-sy lí-bez-né, dí-tě lá-sky ví-těžné, v němž se v jedno po-jí lidský syn i věčný Bůh

a jež zro-sí zemský luh, drahou kr-ví svo - jí.

Jak v Oxfordě slaví prvního máje.

Sděluje P. Bernard Velíšek, O. S. B.

Ať se čtenář »Cyrilla« neleká, že tímto nadpisem slibuji popis socialistické demonstrace; to by se věru špatně hodilo do časopisu pro církevní hudbu katolickou. Nemíním také psát o slavnosti Májové pobožnosti, jež v měsíci květnu koná se po celém světě katolickém, nýbrž o krátké sice, ale velmi zajímavé slavnosti, jakou v staroslavném universitním městě Oxfordě zahajují spanilý měsíc květen.

»Volský Brod« — toť doslova »Oxford« — bývá nazýván »Římem Anglie«. Ne, že by se naň usmívalo teplé slunko Italie, anebo se rozkládal na sedmi chlumech, nebo honosil se tak vzácnými starožitnostmi jako věčné město, nýbrž hlavně pro četné věže, jež zdobí kostely a paláce různých fakult. Neschází tu ani mohutná báně, klenoucí se nad knihovnou Radcliffe-ovou (the Radcliffe Library). Budovu fakulty zvané »Magdalen College«, při východním vchodu do města, střeží čtyřhranná věž s plochou střechou, ozdobená osmi vížkami, rozestavenými v předprsni. Podle jména kolleje pojmenována tato věž »Magdalen Tower«. Mezi ostatními věžemi toho druhu vyniká krásnou souměrností a jest opravdovou ozdobou nejenom universitní budovy, nýbrž celého města.

Snad si Oxfordané za celý rok málo všimnou lepých tvarů této věže; ale za to přivábí »Magdalen Tower« přemnohé z nich každoročně na prvního května již záhy ráno.

Již před pátou hodinou shromáždí se davy lidu v nejbližším okolí věže, na mostě, který přepíná potok »Cherwell«, a upřeně hledí vzhůru ke věži. Tam nahoře také živo; za předprsni hemží se četné bílé postavy, malé i velké: to je sbor zpěváků v komžích, mužských i chlapců. Postřehnouti lze též jiné postavy v obyčejném obleku: to jsou ti z publika, kterým se podařilo zjednat si lístkem přístup na věž.

Jakmile uhodí pátá hodina, ředitel sboru pozdvihne hůlčičku, a když hodiny odbily, pokyne k začátku. Rozzvučí se mužské hlasy a s nimi zvoní chlapecké hlásky. Dole na mostě rázem utichl šum, dav udiven poslouchá. Hlasy zpěváků daleko zní ve velebném ranním tichu. Sbor pje

»Hymnus Eucharisticus«:

1. Te De-um Pa - trem co - li - nus, Te lau - di - bus pro - se - qui - mur,

Qui cor-pus ei - bo re - fi - cis, Coe - le - sti men - tem gra - ti - a,

2. Te odoramus, o Jesu!
Te, Fili Unigenite,
Te, Qui non dedignatus es
Subire claustra Virginis.

3. Actus in Crucem, factus es
Irato Deo Victima;
Per Te, Salvator unice,
Vitae spes nobis rediit.

4. Tibi, Aeterne Spiritus,
Cujus afflatu peperit,
Infantem Deum Maria,
Aeternum benedicimus.

5. Triune Deus, hominum
Salutis Auctor optime,
Immensum hoc mysterium
Ovante lingua canimus.

P ř e k l a d :

1. Tě Boha Otce ctíme,
Tobě chválu vzdáváme,
Jenž tělo živíš pokrmem,
Nebeskou ducha milostí.

2. Tobě se klaníme, o Ježíši!
Tobě, Synu Jednorozený,
Tobě, jenž neodmítnul jsi
V lůno Panny sestoupit.

3. Na kříž byv přibit stal jsi se
Rozhněvanému Bohu obětí;
Skrz Tě, o Spásce jediný,
Nám života naděje se vrátila.

4. Tobě též, Duchu odvěký,
Jehož vanutím Maria
(Nám) Dítě Boha zrodila,
Na věky dobrořečíme.

5. Trojjediný Bože, lidí (všech)
Spásky Původce nejlepší,
Nezměrné toto tajemství
Radostným pějeme jazykem.

Když poslední sloka dozpívána, posluchači ještě na několik okamžiků trvají na svém místě v dokonalém mlčení, jakoby chtěli zachytiti poslední záchvěv tónů.

Pak náhle zas nastane šumot nahoře i dole, zpěváci opouštějí věž a zástupy se rozcházejí na všechny strany.

Není však ještě všeho konec.

Nyní se rázem rozhoupá deset zvonů ve věži Magdalenské kolleje; kovové hlasy i vzdálenějšímu okolí oznamují, že je prvního máje.

Jakého původu je tato Oxfordská slavnost, nelze určitě říci. Pověst vypravuje, že je to vzpomínka na zádušní mši sv., jež bývala až do reformace v kollejním kostele sloužena za krále Jindřicha VII., který druhdy potvrdil kolleji jistá práva. Od reformace místo zádušní mše byly prý zpívány a hudbou doprovázeny písně a madrigály, jež byly konečně v pol. 18. stol. zaměněny za latinský hymnus. Učení páni Magdalenské kolleje však popírají, že tento májový zpěv souvisí s nějakou zádušní mší.

Jisto jest, že obyčej, zpívati latinský hymnus na věži Magdalenské kolleje jest velmi starý. Pronešena domněnka, že snad souvisí s pohanským obyčejem uctívání slunce. Tomu by nasvědčovalo, že bývalo i na jiných místech zvykem, pěti ve sboru písně s věže v určité dny v roce; tak na př. při katedrále sv. Pavla v Londýně. Při kostele sv. Heleny v Abingdonu se zachoval až do dneška obyčej, že ve svatvečer vánoční sbor zpěváků zpívá s věže při světle pochodní vánoční písně («carols»).

Text našeho hymnu je bezvadný. Písemné zprávy dí, že ho v 17. století napsal Dr. Thomas Smith, »Fellow« (mimořádný professor) Magdalenské kolleje, a melodií opatřil Dr. Benjamin Rogers, varhaník. Tím ovšem není ještě rozhodnuto, že je to hymnus anglikánský, neboť »napsal« lze vyložit ve smyslu, že ho ze starých rukopisů »opsal« nebo »vypsal«.

Něžná zmínka o Panně Marii spíše svědčí, že hymnus pochází z doby katolické. Proč je nazván »Eucharisticus«, není zřejmo. V textu samém se neděje zmínka o Nejsv. Svátosti. Slova první sloky: »Qui corpus cibo reficis« se patrně vztahují pouze na vezdejší chléb, jelikož Svátost oltářní je nejpředněji pokrmem duše. Jest edy náš hymnus spíše chvalozpěv o nejsv. Trojici. Tyhle poznámky nejsou ovšem

nikterak na újmu našeho příznivého posudku zmíněné slavnosti. Úplně souhlasíme s anglickým spisovatelem, jenž praví: »Celá slavnost jest velmi dojemná a vhodným prostředkem, vzdáti chválu Dárci všeho dobra za jeho nesčetná dobrodiní, jež jsou patrnější na jaře, a jež by měla povzbuditi srdce naše k větší vděčnosti, když nepřízeň zimy pominula a před námi rozvinují se krásy jarního času s nejlepší nadějí pro budoucnost. My máme vždycky mnoho — tuze mnoho příčin — abychom byli vděčnými.«

S. Thomas's Abbey, Erdington,
v Anglii.

P. Bernard Velíšek
O. S. B.

Oxford and its Story. By Cecil Headlam, M. A. Magdalen Tower on May Morning. By Henry W. Taunt, F. R. G. S. etc.

Z R N K A.

Píše Rev. Boh. Matějů.

Ne horoucnost povalečná, práce tichá a společná zjedná vlastní oslavu. Máme mnoho lidí horoucnosti plných, jichž práce pozitivní rovná se nule: a to zvláště na poli hudby a umění vůbec. A ti, kteří nejvíc pracovali, a jejichž jméno nezhyne — ku podivu, skoro většinou vynikají tichostí a skromností. K těmto patří i všem známý redaktor tohoto listu. Netřeba vypočítávati jeho práce, podniky, díla mluví sama. — Přijměte, monsignore, od Američanů k Vaším 70. narozeninám ujištění úcty a obdivu nad tím, co Jste pro české umění vykonal. Prosíme Nejvyššího, aby Vás ještě dlouho zachoval, abyste podniky svoje dokončiti mohl, ano i ovoce jejich viděl. *)

*

Američani sbírají všecko: v Metropolitan Museu lze viděti nejpestřejší směsici. Ještě že tak oddělí japonský porcelán od hudebních nástrojů, ale jinak, vedle sv. Jana stojí Diana; vedle Apollina sv. Žofie. A něco podobného je i ve sbírkách hudebních. Všecko dohromady. Obecenstvo americké je směchanina všech národností světa: tož tedy Američan každému podává něco, aby na starou vlast vzpomenu, a — pro to, co zde najde, na ni zapomenu. Při populárních koncertech děje se totéž. Tady by se na př. nestalo, kdyby si Čechové přáli české písně a hudebníci je měli a znali, že by jim je nezahráli. A hned potom třeba »Wacht am Rhein« zase pro Němce, »God save the king« pro Angličany, a hned potom zase »o tyranství anglickém« pro Irčany. Z takové anglické sbírky vyjímám ukázkou, naši vánoční píseň »Narodil se Kristus Pán«, aby se poznalo, co z ní protestanský harmonisátor, milovník jejich »chorálu«, dovede udělati.

Let Our Gladness know no end.

Softly and sweetly.

(Old Bohemian Christmas Carol.)

1. Let our gladness know no end. Hal - le - lu - jah. Un-to earth did Christ descend.

*) Redaktor vzdává vroucí díky za laskavou vzpomínku.

Hal-le-lu-jah. On this day God ga-ve us Christ his son to sa-ve

us, Christ his son his son tu sa-ve tu.

2. See the loveliest blooming rose, hall.
from the branch of Jesse grows, hall. — On this day . . .
3. Into flesh is made the word, hall.
'Tis our refuge, Christ, the Lord, hall. — On this day . . .

V tom protestantském hábitu člověk tu píseň sotva pozná.

*

Velmi zajímavými budou asi pro zpěváky i ředitele kůru pravidla choru katedrály ve Fargo v Dakotě, která budtež zde uvedena:

Za zpěváky připuštěni budou pouze ti, kteří faráře o to požádají.

Pravidelné zkoušky odbývají se každý pátek večer od 8 do 10 hodin.

Přísná poslušnost toho, kdo řídí chor, se požaduje od zpěváků.

Ten kdo řídí chor, vybere a uspořádá vždy a v každém případě, co má se zpívat.

Zpěváci musí býti 10 minut dříve na choře než počne Bohoslužba.

Zpěvákům nedovoluje se zpívat při mši, když nebyli na zkoušce.

Každý, kdo má hudební vlohy, má býti volen a dychtivý posvětit tuto vlohu Bohu . . . a má pamatovati, že zpěv jest část Bohoslužby a má chovati se dle toho.

Neohlížej se a nesměj se, když některý zpěvák učinil chybu nějakou.

Netrhej a nekaz musikalie, nebo stojí kostel peníze.

Nepřicházej pozdě ke zkouškám a neber sebou nikoho, kdo nepatří na chor.

Nemysli, protože zpíváš na choře, že už tím máš zapláceno ku vydržování kostela a kněze.

Neurážej se pro to co máš a nemáš dělati podle těchto pravidel a nemysli, že když si jich nebudeš všimati, že zůstaneš bez trestu.

Tak tedy zní pravidla choru v katedrálním chrámu ve Fargo a v mnohých jiných osadách téže diecése. — Každá stížnost má pak býti přednesena faráři. Vím dobře, kdyby ředitel kůru v Čechách přišel s takovými pravidly, že by snad měl kůr prázdný. Uvádím je proto, aby se vidělo, s čím jsou američtí katolíci velmi spokojeni. V Čechách, na mnohých místech, aby ředitel kůru dělal samé komplimenty a opovázili-li se vytknouti chybu, je nepřátelství na krku. Jsou osady, které mají rozumné zpěváky, ale je prý jich jako šafránu.

*

Měl jsem to potěšení slyšeti s partiturou v ruce dílo slovutného komponisty, františkána Dr. Hartmanna, oratorium sv. Petra, která složil na slova písma svatého, sestavená od † kardinála Parocchiho; provozováno bylo v Carnegiehallu. Byla to přece moc trpká pilulka pro protestantskou Ameriku: překrásné jsou zejména sbory. Velkolepý sbor »Tu es Petrus« uchvacuje posluchače. Nechtěje psáti podrobný rozbor, podotýkám, že kritikové velkých žurnálů vrhli se na dílo zuřivě — jak jsem byl předpověděl. Je to dílo kněze, oslavující následníka Kristova — a proto musilo býti strháno. Ale vavřín nadšení, se kterým dílo od nás katolíků bylo přijato, židovští a zednářští kritikové roztrhati nemohli.

Kdo trochu hudbě rozumí, smál se těm pitomostem, co napsali. Jeden na př. psal: že každá řádka prozrazuje, že skladatel nikdy nebyl dirigentem. A zatím P. Hartmann dlouhá léta řídil orchestr. Jiný napsal, že hudba má na sobě vliv Flotowův; a přál sobě Wagnerismus. Zatím P. Hartmann nemá z Flotowa ani nitky, já alespoň nepoznal stopy nejmenší, a orchestr jeho — inu moderní orchestr dle Wagnerova vzoru. Tyto kritiky ale dosáhly, čeho chtěly: P. Hartmann nepokračoval ve své cestě po Americe, boje se finančního nezdaru. Ubozí škrabáci!

Za to katolické časopisy a časopisy, které nejsou ovládány zednáři ani židy, vzdaly jemu zaslouženou chválu. — Nejdražší místa byla méně obsazena, lacinější byla vyprodána. To je znamení, že my katolíci v Americe, třeba mnoho na kostely obětovali, přece jsme chudší. Kdyby skladatel byl býval episkopální nebo protestantský pastor — síň by byla nestačila.

✱

Nikdo by neřekl, že — zpěvu lidu často nejvíce škodí varhaníci umělci. Slyšte zpěv lidu bez varhan, slyšte jej kolikrát s varhanami, za nimiž sedí »umělec«, a poznáte rozdíl. Mistr Zelenka tuším už podal ukázky divoké harmonisace některých písní od umělců; přimysleme si k tomu, že vlasatý genius chce ovládnouti a přemoci svými deseti prsty plný kostel — a poznáme jaká smíšenina tónů k nebi se nese. Jednoduchá harmonisace, pokud možno vždy, při každé sloce tatáž (lid si zvykne na ni) je nejlepší. Umělec ať se umrtví, svoje ženiální nápady Pánu Bohu obětuje, ať se vmyslí ve slova písně, poznenáhlu lid od tahání odvykne a pak v duchu při hraní se slovy písně modlí.

Pravého církevního varhaníka, který jest spolu katolíkem, poznáme podle toho, jak se chová v kostele, když hraje i když nehraje. Při velké mši sv. pro velkou starost, je-li sbor, dost málo může s Pánem Bohem rozmlouvat: ať to vynahradí, když doprovází zpěv lidu. Máme varhaníky, že léta neslyšeli pořádně mše svaté, a dokonce, že léta se nepomodlili pořádně »Otčenáš«. — Mnozí si myslí, když vchází na kůr, že oblékají muzikanta a katolíka nechávají pod kůrem — ale tomu nemá býti tak.

Církevní rok.

Podle církevního roku Guérangerova podává Dr. Ignác Rath.

Nábožná cvičení v době vánoční.

V době adventní věnovala věřící duše svou práci tomu, aby připravila příbytek pro Syna Božího, jenž se v ní chce naroditi. Konečně přichází okamžik, kdy sklízí ovoce své práce. »Přišla svatba Beránkova a choť jeho připravila se¹⁾. Nevěstou

¹⁾ Zjev. sv. Jana 19, 7.

je církev svatá; nevěstou je ale také každá věřící duše. Nevyčerpatelná je dobrotivost Páně. Zcela a úplně dává Sebe Sama s nevýslovnou něžností jak celému stádu tak každému jednotlivému jeho členu.

V jaký oděv se máme obléci, abychom mohli jíti vstříc nebeskému ženichu? Které perly a které drahokamy budou při tomto blahém setkání ozdobovati naši duši? Poučuje nás o tom církev svatá ve své liturgii a nemůžeme učiniti nic lepšího, než ji ve všem následovati; neboť co ona činí, to je dobré před očima Božíma a poněvadž je matkou naší, proto ji musíme ve všem poslouchati.

Dříve, než promluvíme o tajemném příchodu »Slova« v duši naší, a dříve, než vyličíme jednotlivá tajemství tohoto svatého a důvěrného styku Stvořitele s tvorem, budeme uvažovati o svých povinnostech. S církví svatou uvážíme bedlivě, čím je lidská přirozenost vůbec a každá jednotlivá duše zvláště povinna božskému dítěti, jež nám konečně jako blahodárnou rosou seslala nebesa. V adventě spojili jsme se se světci starého zákona, abychom si vyprosili příští slíbeného Spasitele; nyní sestoupil a proto jsou nej přednějším předmětem naší úvahy pocty, jež mu chceme a máme prokazovati.

Církev přináší v této době Božskému dítěti tribut pokorného klanění, projevy nevýslovné radosti, hold neskonale vděčnosti a něžnost nesrovnatelné lásky. Rámcem toho, co věřící duše obětuje Emmanuelovi ležícímu v jesličkách, jsou tyto city: klanění, radost, vděčnost a láska. Tyto city jsou také v liturgii co nejjasněji a nejúplněji vyjádřeny. Chceme-li však tyto city lépe pochopiti a dokonale si osvojiti formu, již církev svatá tyto city projevuje, je nezbytně třeba povahu těchto citů podrobněji rozebrati a prozkoumati.

Nejpřednější povinnost, již máme u jeslí Spasitelových plniti, je povinnost klanění. Klanění je vůbec nejprvnějším úkonem náboženským. Právem však můžeme říci, že všechny okolnosti tajemného zrození Páně přispívají k tomu, by tuto povinnost ještě více posvětily.

V nebesích zahalují andělé svůj obličej a vyznávají svou nicotu před trůnem Jehovovým. 24 starší pak skládají své koruny před majestátem Beránkovým. Co máme tedy učiniti my, my hříšníci, nehodní členové vykoupeného pokolení, co máme činiti, když sám Bůh se nám ukazuje a to k vůli nám v pokoře a ponížení? Co máme činiti, když následkem úplného zvrácení všeho pořádku vidíme, jak sám Stvořitel plní povinnosti tvora vůči Stvořiteli, když věčný Bůh nehledí k Svě nekoněčné velebnosti, nýbrž Sám se sklání před hříšným člověkem?

V uvážení tak podivuhodného zjevu je zajisté slušno, abychom ze všech sil se přičinili vzdáti Bohu, jenž k vůli nám se ponížil, své nejhlubší klanění. Co učinil Syn Boží z lásky k lidem a z poslušnosti k rozkazům Svého nebeského Otce, to nemůžeme sice nahraditi, ale jsme povinni, pokud naše slabé síly stačí, alespoň vyznati svou neschopnost k náležitému ocenění velikosti Jeho oběti v plném její rozsahu.

Pokud je nám to možno, musíme se zde na zemi přiblížiti těm citům, jež naplňují anděly na nebi. Nikdy se nesmíme blížit Božskému dítěti bez kadidla upřímného klanění, bez vyznání své nicoty a bez pokorného holdu, neboť tím jsme nekonečné velebnosti tím více povinni, čím milostivěji se k nám sklání. Běda nám, kdyby nás zdánlivá slabost Božského dítěte a něha jeho lásky naplnila pýchou! Běda nám, kdybychom se v zaslepené zpupnosti domnívali, že můžeme toto Božské dítě v jeho právech na naše klanění zkracovati a kdybychom zapomněli, kdo je toto dítě a kdo jsme my!

Příklad nejblahoslavenější Panny přispěje velice k tomu, abychom si zachovali náležitou pokoru. Maria byla před Bohem pokornou dříve, než se stala Matkou Boží, a když se jí stala, byla ještě pokornější před Bohem i Synem svým. My jsme však jen bídní tvorové, hříšníci, jimž tisíckrát se dostalo milosti! Klanějme se tedy ze všech sil tomu, jenž s takové výše sestoupil k naší nízkosti a přičiňme se, abychom mu nahradili jesle pokorou srdce svého. Snažme se alespoň o to, ačkoli v plné míře je nám to nemožno, snažme se, abychom se tak pokořili, jako se ponížil On; tak se ponížiti, to dovedl jen sám Bůh.

(Dokončení.)

Zpěv a mluva.

Péče a výcvik ústrojí hlasového.

Napsal *Josef Pěkný*. (Pokračování.)

Pod barvou (timbrem) hlasu rozumíme onu zvláštnost tónu, jež nám umožňuje poznati sluchem známého právě tak, jako to jest možno zrakem. Helmholtz zavedl pro timbre trochu zvláštní název: barva zvuku.

Prostému rozumu by výraz: kvalita tónu pověděl právě tolik, kolik jest řečeno slovem *timbre*.

Všecky různé hudební nástroje mají svou vlastní a zvláštní kvalitu tónu. Každé cvičené ucho může rozeznati housle od jiného hudebního nástroje právě tak dobře, jako lze rozeznati dva různé, lidské hlasy. U nástrojů spočívá různost tónů jak se zdá ve formě a různosti materiálu, z něhož jsou zhotoveny, a při dvou nástrojích téhož druhu, jako na př. při dvojích houslích, závisí pravděpodobně na malých odchylkách ve formě, na pevnosti, stáří a podobných vlastnostech dřeva. Právě tak závisí různost timbru u různých hlasů na roznostech v struktuře hlasových orgánů; tvar, tloušťka, pružnost a vzájemná poloha jednotlivých částí hrají zde rozhodně velikou roli.

Helmholtz ukázal, že není vůbec jednoduchého hudebního tónu, ale že každý tón ve skutečnosti jest provázen větším nebo menším počtem tónů vyšších, které výškou ton základní převyšují, ale podstatně jsou slabší. Spojeny jsou s tónem základním, zdokonalují jej, dodávají mu jaksi tělesnosti. Každá nota má jistý počet takových trabantů, kteří ji neustále provázejí, a od hudebníků jsou nazývány tóny vyššími.

Mimo to víme, že každý resonator má určitý vlastní tón, při jehož zavznění sám ve chvíli přijde, kdežto při všech ostatních tónech zůstává klidný. Je-li tvořen nějaký tón, vyskočí, jako Minerva z hlavy Zeovy v plné zbroji, z hrtanu, t. j. provázen všemi vyššími tóny, jež mu náležejí. Jest pochopitelné, že některé tyto tóny odpovídají vlastním tónům resonatoru, jiné nikoliv; první jsou sesilovány ústy a chrtánem, kdežto druhé účinkují, jsouce více nebo méně seslabeny. Odtud ta nekonečná rozmanitost hlasů, z nichž žádný není druhému dokonale podoben. Jistý *timbre*, protože v takové míře od tělesných vlastností jest závislý, může býti v jistém stupni dědičný a v mnohém ohledu může býti i značkou ethnologickou. Tak na př. mají hlasy domorodců Nového Zeelandu, při nichž různé dutiny přední části lebky jsou jen málo vyvinuty, nápadně nepatrnou resonanci. Italská výslovnost, t. zv. *ore rotundo* jest rovněž kmenovou zvláštností. Právě tak lze rozeznati Američana od Angličana, Berličana od Jihoněmce dle roznosti timbru.

Hlas zpěvný.

Vznik a zánik hlasu.

Hullach*) praví, že rozdíl mezi hlasem obyčejné mluvy a hlasem zpěvným spočívá v tom, že kdežto u zpěvného tóny jest slyšeti vázaně, t. j. přechod od jednoho tónu k druhému dospívá také úplně tak k sluchu, slyšíme u hlasu obyčejné mluvy pouze tóny, nikoliv intervally, nýbrž jich počáteční a konečné body. Dle mého náhledu spočívá rozdíl mezi zpěvem a řečí v tom, že při řeči se užívá pouze málo not a i těch ještě bez ohledu na hudební rozdělení času. Mnozí tvrdí, že rozdíl mezi zpěvem a řečí jest týž, jako mezi chůzí a tancem. Zpěv jest poesíí hlasu.

Pohlížíme-li na řeč a zpěv jako na konečné body vývoje lidského hlasu, můžeme pokládati deklamaci a recitativ za jeho střední členy. Rozdíl mezi zpěváky a lidmi, kteří »nemají hlasu«, spočívá opravdu na nedostatku hudebního sluchu u těchto druhých; nemají přirozeného nadání napodobiti tóny, to jest opakovati ty různé odstíny hudebních výšek, protože pro ně mají málo sluchu nebo vůbec pro ně sluchu nemají.

(Dokončení.)

*) The cultivation of the speaking voice, 2. vyd.p. 16 . Oxford 1874.

Různé zprávy.

Upozornění redakce. Zprávu o Cyrillském sjezdu v Hořicích dne 22.—24. července 1907 uvolil se napsati pan ředitel B. Kašpar. Jsa ve stadiu stěhování, nemohl ji v čas napsati a dťošla teprve po ukončení čísla. Bude uveřejněna v čísle příštím.

Osobní. Ředitelem kůru při basilice na Smíchově zvolen jednohlasně městskou radou ředitel kůru ze Slaného, p. B o h u m i l K a š p a r, jednatel Jednoty ředitelů kůrů a varhaníků, přítel a dopisovatel našeho listu. Přejeme mu mnoho zdaru na novém působišti.

D. O.

Výbor vhodných skladeb. V každém ročníku »Cyrilla« jest seznam skladeb vhodných jakožto premií »Cyrilla«. Skladatelé a skladby se však množí — nutno seznam rozšířiti a opatřiti

skladby krátkou kritikou a poznámkou, pro jaké kůry jsou přístupny. Má se stanoviti komise, která by zkoumala církevní skladby, jak tomu dávno v Německu, a která by sestavila katalog skladeb dle kategorií a přístupnosti. Proto žádá podepsaný snažně všech ředitelů kůru, aby mu poslali seznam skladeb, jež provádějí, a připojili svou kritiku o nich. Z vlastní praxe a názoru nejlépe lze skladby oceniti. Mimo to prosí i pp. nakladatelů o pokyny a skladby, jež by mohly býti pak doporučovány komisi jako vhodné pro naše kůry. Tím také snaží se Cyrillská Jednota řídití heslem »Svůj k svému!« Dobroslav Orel, Praha VII.-159.

Modlitby a zpěvy pro žáky středních škol. Upravil Dobroslav Orel. II. vydání. Tiskem a nákladem K. Reyla, Praha III. Cena váz. 80 h. Pro střední ústavy doporučuje redakce.

Veškeré dřívější ročníky »Cyrilla« má na skladě redakce »Cyrilla« na Král. Vinohradech.

— S hudební přílohou k číslu 9. a ro. —

CYRILL vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukázkou na celý rok 4 K 40 h, přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře), kam i reklamace se zasílají.

»Politika« závod tiskařský a vydavatelský v Praze. — Nákladem vydavatele.

CYRILL

ČASOPIS

pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

ORGAN OBECNĚ JEDNOTY CYRILLSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1907. Ročník XXXIV.

F. J. LEHNER.

Číslo 11. a 12.

OZNÁMENÍ.

Před 34 roky počal jsem vydávati tento časopis, věnovaný posvátné hudbě za tím účelem, aby rozšiřoval a hájil pravé zásady gregoriánského chorálu, liturgické polyfonie a české písně kostelní. Slova nevyzněla na prázdno. Proslulí hudebníci národa Českého počali obrozovati posvátný zpěv v celém rozsahu po různých končinách koruny České. Ozvěna sborů kostelních rozléhala se po okolí těchto uměleckých ústředí tak utěšeně, že bylo lze založiti roku 1880 Obecnou Jednotu Cyrillskou, jejíž odbočky počaly se rozvětčovati po farnostech všech diecésí v Čechách a na Moravě. Zbývá pouze zabezpečiti další a trvalý rozvoj organisováním diecésních Jednot Cyrillských.

Věnovav delší polovici života posvátné hudbě, opozdil jsem se v druhém úkolu životním. Abych zameškané — pokud lze — nahradil, hodlám sklonek života věnovati „Dějinám umění národa Českého“ a pokračovati v započaté práci, pokud Pán Bůh zdraví a sílu dá.

Konče tento ročník „Cyrilla“, vzdávám vroucné díky všem spolupracovníkům, kteří s neúmornou pílí poučovali čtenářstvo důkladnými pracemi ze všech oborů posvátné hudby, a všem našim skladatelům, kteří mi poskytovali skladby pro kostelní sbory malých i velkých sborů.

Obecná Jednota Cyrillská se přičiní, aby organisováním diecésních Jednot se zabezpečil trvalý rozvoj církevního zpěvu liturgického a lidového za pomoci nejdůstojnějších ordinariátů a konsistoří, a bude „Cyrilla“ jakožto orgán svůj vydávati v kratších lhůtách.

F. J. Lehner.

Cyrillský sjezd v Hořicích.

Píše *Bohumil Kašpar.*

Ve dnech 22.—24. července t. r. pořádaly diecéšní Jednota královéhradecká a farní Jednota hořická sjezd přátel hudby církevní v Hořicích.

Hořice mají zvučné jméno v uměleckém světě českém. Vynikají svojí školou sochařskou a svojí hudebností, zejména v hudbě církevní. Sbor hořický a říditel jeho Č. Pilař stáli vždy v nejpřednější řadě. Těšil jsem se — a zajisté i ostatní účastníci — na sjezd hořický, dobře věda, že čeká nás nevšední požitek umělecký. Očekávání naše bylo stupňováno, když došly programy sjezdu. Mimo chorál Palestrina, Stehle, Perosi, Hruška, Říhovský, Winter; a to Palestrina se svojí osmihlasou, dvojsborovou mší »Hodie Christus natus est«. A předem již musím vyznati, že očekávání naše bylo nejen splněno, ale překonáno. Účastníků bylo více než 120, a to i ze severu Čech i z jihu Moravy.

Sjezdu předcházela koncertní zábava. Přítomné uvítal místní vdp. děkan a zahájil jej vsdp. Dr. Jos. Mrštík. Vdp. prof. D. Orel z Prahy přináší pozdrav patriarchy Cyrillistů Msgra Lehnera, kterému k 70. narozeninám jeho, i nejd. p. biskupovi královéhradeckému zaslány telegrafické pozdravy. Sjezdu účastnil se i skladatel J. Malát a prof. A. Rublič z Prahy.

Již tento večer ukázal vážné nazírání hořických na umění hudební. Skladby vesměs cenné došly dokonalého provedení. Totéž platí i o druhém večeru.

Zastoupeni byli skladatelé: Rublič, Arenskij, Malát, R. Wagner, Křížkovský, Kjuj, Horník, Vymetal, Moniuszko, Kovařovic, Bizet, Rebikov, A. Dvořák, Říhovský, Rubinstein a Bendl. Zvláště akklamován byl prof. Rublič a kol. Winter, jako sóloví pěvci. K prosbě naší přednesl po oba večery prof. Dr. Al. Kolísek řadu slováckých písní lidových, jimiž obecenstvo tak upoutal, že potlesk nebral konce a pan přednášející nucen byl k stálým přídávkům. Umí ale pan doktor zpívat ty písničky! O každé napřed něco poví, vysvětlí a pak zpívá — inu, jako Slovák! Divím se, že dávno už nezavolali si jej do Prahy, aby ukázal i tam, jak krásný, svérázný je náš lidový zpěv. Tak povolaného interpreta sotva druhého bychom našli! On zná lid, zvyky i zpěvy jeho, žije mezi ním a cítí s ním. U něho snoubí se dokonalá znalost zpěvu toho, schopnost největší interpretace s vysokým akademickým vzděláním. Jen neradi jsme se rozcházeli po oba večery.

V úterý ráno po stručném Říhovského rozboru odebrali jsme se do děkanského chrámu páně. Kdysi řekl mi vynikající jeden hudebník o skladbách Palestrinových: To jsou mrtvolky! Sám F. Z. Skuherský vytýká jim ve své Nauce o formách chudobu invence a jednotvárnost. Přál jsem si v Hořicích, aby všichni, kdo upírají starým mistrům životaschopnost, byli přítomni. Dovede-li jen dirigent i účinkující té »mrtvole« duši vdechnout, nevyrovná se jí žádná skladba moderní. Po kolik nocí hlavou mi šuměly proudy té nádherné, bohaté polyfonie. Tu cítil jsem, že psal skladby tu Bohem vyvolený princeps musicae. Skladba byla mistrně provedena a obdivovali jsme ředitele sboru kol. Pilaře. Také ostatní skladby dokonale byly provedeny. Zde bylo znáti, že není provedení jen k vůli sjezdu sehnáno, jak bohužel leckde se děje, ale že zde pravá hudba církevní jest domovem.

Pak promluvil jsem »O nynějším stavu hudby církevní.« Poukázal jsem hlavně na zřízení diecéšních jednot ve všech diecésích, jichž každý říditel kůru byl by členem; zvolením znalců a ochotných pracovníků z oboru liturgie i hudby, i agitačně schopných, bylo by lze toho docílit. Každý kůr podával by úřední výkazy o své činnosti.

Pak přednášel vdp. prof. Orel o původu rorámin. Přednáška jeho o důkladném studiu i znalosti věci svědčící, byla velepoučná. Kriticky probral roráty, vyvrátil klamně domněnky, dokázal vědecky názor svůj a odkryl nová hlediska.

Posledním dopoledním řečníkem byl kol. Winter, známý znatel, ctitel a pěstitel římského chorálu. Mnohovýznamnost melodií chorálních ukázal na jednotlivých příkladech. Zajímavá poučná přednáška jeho byla rovněž novum. Zajímavá shoda mezi chorálem a starou polyfonií! V obou různé často nálady týmž motivem se vyjadřují; zvláštnost zpívané modlitby oproti instrumentální hudbě.

Odpoledne přednášel zasloužilý cyrillista dp. far. Šubert »Co překáží cyrillským snahám na venku.« Ze zkušenosti vlastní mluvil a zajisté, že každý z posluchačů nějaké zlaté zrnko si odnesl; i ten, kdo sám mnoho již pracoval.

Kol. Řihovský analysoval obšírně s účastníky thematickou stavbu mše »Jubilei« od Stehleho a po té vdp. prof. Orel promluvil »O úpravě lidového kancionálu.« Pracoval na »Oltáři« a pracuje i v pražské komisi pro nový diecéšní zpěvník a proto slova jeho byla nejen slovy znalce osvědčeného (sám sestavil vzorný zpěvník pro střední školy), ale i úřední osoby. (Projevil také v zásadě souhlas s mým článkem v tomto listě o věci té nedávno uveřejněným.)

Pak cvičil jsem s účastníky Hruškovu mši »Ecce Dominus veniet«. Hruška byl rodákem hoříckým.

Adorační pobožností a přátelským večerem, o němž už v čele jsem se zmínil, zakončen prvý den, den práce a spolu den sváteční.

Ve středu ráno v chrámu Páně, jako ukázka moderní polyfonie, provedena Stehleho »Jubilei solemnis«. Tato i ostatní vše doznalo dokonalého provedení, zvláště pětilhlasým ženským sborem provedené »Pange lingua« bylo kabinetním kouskem přednesu a jistě plně uspokojilo přítomného autora.

Po mši sv. řídě ukázky Hruškovy mše, kde s domácím sborem závodili účastníci, vesměs odborníci, mohl jsem plně ocenit kvality místního sboru, jenž jde nejen za rukou, ale i za okem dirigenta. »Inu, Pilař je přec chlapík.« »Takový sbor mít doma, dával bych Palestrinu každou druhou neděli«, slyšel jsem mezi účastníky cestou z kostela.

Na nastávající přednášku vdp. Dr. Al. Kolíska přišlo půl Hořic, sál byl přeplněn. »O poesii lidových písní posvátných i světských« přednášel pan doktor tak krásně a poutavě, vysvětluje a zpívaje, že tak mile se poslouchaly a lehce chápaly všechny ty jemné nuance esthetické i důvody vědecké, zejména lidopisné. Jak jsem již nahoře naznačil, do Prahy — a nejen do Prahy, ale po Čechách i po Moravě kdyby bylo lze jezdit, láska i pochopení lidového zpěvu by se nejen šířila, ale zpěv ten sám pak vytlačil by všechn plevel u nás dnes se roztahující.

Pak vyložil jsem stručně organisaci řiditelů kůrů a zákonné jich nároky na pensi.

Ku konci přednesl kollega Pilař zajímavé dějiny reformy chrámové hudby v Hořicích.

Odpoledne jeli jsme na několika vozech do sousedního Miletína. Městečko malé, krásný kostelíček a v něm krásná hudba církevní. Ideál faráře i řiditele kůru, ideál svatyně i kůru. Četný a secvičený sbor, i repertoire cenný dělají panu řiditeli J. Bidlovi čest. Skladby vesměs pečlivě nacvičené a velmi pěkně provedené. Jak kytice růží a kytička fialek tak druží se k sobě sbor hořícký a miletínský. I krásné varhany v Miletíně mají a také pochlubili se jimi a tím i dokonalou hrou. Žák a syn p. říd. Bidly přednesli jeden preludium od Mendelssohna, druhý fantasii od Liszta. Mnohé i velké město může závidět malému Miletínu.

V obou městech domovem jest pravá hudba církevní a hořícký sjezd byl tím, čím býti podobné sjezdy mají: vzorem a proto i pramenem poučení a povzbuzení a zůstane jistě nezapomenutelným.

K požitkům hudebním dostalo se nám i vzácného, v oboru sochařství, návštěvou sochařské školy, v níž výstava prací k vůli sjezdu našemu ponechána laskavostí p. c. k. ředitele V. Weinzetla, jenž byl nám ochotným průvodcem. Kresby, modely i plastiky žáků budily obdiv svojí dokonalostí. A což výstava prací předních našich sochařů, bývalých žáků zdejší školy! Zejména zajímaly poprsí A. Dvořáka, Kociána, Abel, Krakonoš, Prvorozený, oltáře pro Dvůr Král., Nazaret a j. I strojírny prohlédli jsme a všudy byl nám pan c. k. ředitel Weinzetl neunavným ciceronem a a milým hostitelem.

Něco podobného jinde v Rakousku nelze uviděti. Budtež proto p. c. k. řediteli zde uctivé díky vzdány jménem všech účastníků, jichž výslovné přání zde takto tlumočíme.

O úpravě lidového Kancionálu.

Přednesl na sjezdu v Hořicích *Dobroslav Orel*.

Tak tedy vše bych měl již pohromadě, mluví k sobě pan Postřihač. Mohu již dáti se do toho zpěvníku. Zde je džbán s plzeňským, tu mám arabigumu, papír, tady jsou zpěvníčky: »Oltář«, Stýblův Kancionálek, »Poklad svatováclavský«, Kyselkův zpěvník, zde jsou Modlitby a zpěvy od jakéhosi Orla, prý rabulanta, který není s ničím spokojen, a tu ten důležitý Kancionál svatojanský, ze kterého přece mohu už něco vystříhnouti. Tak začnu. Ale kde mám nůžky? To hlavní mi schází ku mé kariéře spisovatelské, -- nůžky, honem nůžky sem! Tak, dobrá, už jsou zde, teď už do opravdy začnu. Co to dá člověku klopoty a shánění, než se stane slavným spisovatelem, než může konečně na titulní list si napsati: »Zpěvník a modlitby. Sepsal Václav Postřihač, spisovatel«, vzdychá učenec nad nůžkami a již jimi zaryl do »Stýbla« a z něj přilepuje na papír »Bože před tvou velebností«, a to tu novější. Spisovatel musí býti moderní, jíti s proudem času; — tedy беру ten novější text«, filosofuje hluboký duch Postřihačův. Tu zas stříhá v Bradáčovi »Hospodine, všech věcí Pane«, hned zas z Orla vytáhl »Pozdvihni se duše z prachu«. Ale hrůzou mu vyrazil pot na čele, když čte ke konci 1. sloky: »Jako plod tvůj orlice«. — To -- to mám mít ve svém zpěvníku? Nikdy! Jablonský letí do koše redakčního. Ještě nějaké plody abych dal vytisknouti. A Orla dal stranou — na index, z toho už nevystříhnu nic, pomyslí si. Také ty melodie jsou tam nějaké divné — těch dosud ve zpěvnících nebyvalo. Zapomněl své zásady, že moderní spisovatel musí jíti s proudem času. A tak stříhal, lepil, až napsal zpěvník, poslal ke Konsistoři ke schválení, čekal měsíc, dva, pět — a ono pořád nic nejde. Zlobil se, ale pak mu to lichotilo, jak důkladnou práci podal, která vyžaduje i moudrých tohoto světa tolik bádání...

Toť obrázek »také« úpravy lidového zpěvníku. Než dnes taková úprava nestačí, poněvadž nikdy dříve neměla stačiti.

My si úpravu lidového zpěvníku představujeme trochu jinak, bez nůžek, ale za to na základě hlubokého a kritického studia starých památek lidové naší poesie duchovní, a to obsažených v rukopisech, roztroušených po našich archivech

a ve starých tiscích, dále studiem moderní literatury hudební a vypsáním cen na nové písně.

Úpravě Kancionálu musí předcházeti práce sběratelská. Nutno vypsati na lístky ze všech památek starých všechny písně, sestaviti, abych tak řekl »Zettel-Katalog« písní, (pouze s 1. slokou), je roztřídit dle dob církevního roku, písně z jednotlivých dob seřaditi abecedně a míti pohromadě od každé písně její historický vývoj. Příklad viz v »Cyrillu« v posl. č. 7. a 8.

Toho nemůže učiniti jeden člověk, k tomu třeba mnoho obětavých a také placených lidí. Vzorem budiž Dra Zíbrta Bibliografie české historie v širším slova smyslu a v užším z cizích prací »Das katholische deutsche Kirchenlied in seinen Singweisen« I. a II. díl od Wilhelma Bäumkera (Freiburg im Breisgau 1883). Celou akci však bude řídit odborník jeden, aby se nepracovalo a neopisovalo zbytečně totéž několikrát. Nítky odevšud budou spočívati v jedné ruce.

Tím způsobem bude pohromadě celý zpěvní materiál všech dob a všech slohů, zároveň všechny varianty melodie.

Nyní následovati bude vlastní práce kritická, — práce »zeleného stolu« — proti níž zdánlivě brojil v čís. 5. a 6. časopisu »Cyrill« pan ředitel B. Kašpar. Pravím, že brojí zdánlivě, neboť není a nemůže býti proti uvedenému postupu při úpravě Kancionálu, nýbrž jest proti kritice jednostranné, ku které by byly přizvány buď kruhy pouze duchovní, tedy dogmatickou a liturgickou kritiku provádějící, nebo pouze na osadách prakticky činní hudebníci, kteří by opět pouze vybírali písně lidu našemu lahodící.

Plně souhlasím s panem ředitelem, když si přeji, aby v komisi pro úpravu zpěvníku zasedali mužové z tábora muzikantského, kněžského, básnického a dějepytného. Taktéž jest úplně správné, když komise se rozdělí na 2 sekce, literární a hudební, a jen někdy se sejde za účelem projednání společných prací. Schází-li se muzikanti a básníci stále, překáží jeden druhému a práce stojí. »Irritabile est genus musicorum«, dosti se nahádají mezi sebou muzikanti, nadtož aby se přeli ještě s umíněnými básníky!

Tedy komisi máme již pohromadě. Hlavní práci bude míti odbor hudební. Připraví vybraný materiál notový a dá básníkům, aby k nápěvům upravili texty.

Jak je mají upravovati, nechceme my, muzikanti, předepisovati, jen upozorňujeme na zásady, napsané Bartošem, v nichž napomíná: »Pokud možno, nechte všude původní znění, jen text hleďte přizpůsobiti nápěvu po stránce rhytmické a dynamické.«

Připraviti vybraný materiál notový — toť práce nesnadná, veliká a zodpovědná. Kterými principy se bude řídit při tom odbor hudební?

Zásady tyto napsal jsem do »Časopisu katolického duchovenstva« pod titulem »Nápěvy v novém zpěvníku Pražské arcidiecése« v čís. 3. z r. 1907.

Z nich buďtež uvedeny aspoň nejhlavnější:

1. Cesury melodických frází buďtež shodny s cesurami textovými, neboť nesmí končiti úryvek melodický tam, kde nekončí slovo.

2. Přízvuk tónový shoduj se s přízvukem slovným ve všech slokách. Na těžkou dobu připadnouti musí i tón i slabika přízvučná, na lehkou tón i slabika bezpřízvučná.

Jest dbáti i v hudbě i ve slově jak přízvuku hlavního tak vedlejšího, který stanoví gramatika Gebauerova.

3. S touto zásadou souvisí i *rhythmus*. Rhythmus týž v textu i v nápěvu musí býti absolutním zákonem, od něhož není odchylky. Proti němu bylo napácháno v literatuře církevní i světské mnoho hříchův, jež zavinil tři sta let trvající boj prosodie s rytmem; známo jest, že i Smetana řídil se v »Prodané nevěstě« prosodií a teprve v dalších svých operách dbal rytmu, byv upozorněn Eliškou Krásnohorskou.

Století 15. a 16. nedbalo celkem ani prosodie ani rytmu v textu. Stojí daleko za stoletím 14., za Štítným. Odpočítávalo pouze slabiky na mensurovaný *cantus firmus*. Kolik not, případně ligatur, tolik slabik ve sloce první. V ostatních slokách na přebytečné slabiky se přidávaly do nápěvu nové noty téhož znění jako nota předcházející.

Komise hudební upozorní na tyto vady textové odbor literární a přesně označí metrum kantilény.

4. *Cantus firmus* budiž uveden ve znění původním buď dle nejstarších známých zápisův nebo tak, jak vyšel z dílny skladatelovy.

Zákon ten jest pouze výsledkem katalogisování všech starých památek naší pěvecké slávy české, jak vyplývá z písní katolických, strany podobojí, českých bratří i luteránské konfesse.

Dnes nelze se spokojiti tím, čím na svou dobu se mohl spokojiti Bradáč v Kancionálu Svatojánském. Jemu postačil Šteyer (český Kancionál do tisíc písní I. vyd. z r. 1683), který nebál se vzíti do svého díla i písně jiných konfessí a tím je zachránil. Dnes nutno jíti až k samým pramenům, rukopisům zachovaným, z nichž uvádím jen husitský Kancionál jistebnický z 20. let stol. XV., Kancionál vyšehradský z poloviny stol. XV., latinský katolický Kancionál jistebnický z konce stol. XV., Sedlčanský rukopis z konce XV. stol.; zkrátka jest probratí materiál, který uvádí Truhlář v katalogu českých i latinských rukopisů uschovaných v knihovně universitní, někdejší knihovně jezuitské, jest prostudovati památky v museu království Českého, v městském museu pražském a v museích po městech v Čechách.

Opakuji, že nestačí kritickému duchu spočinouti na Kancionálu Šteyerově. Jest to dítě doby, jež hovělo probouzející se chromatice, nešetřící staré diatoniky církevní v kantiléně. Bradáč mnohdy v Kancionálu Svatojánském se jí dal nejenom svést, nýbrž ji sám daleko předčil, zohyzdiv akcidentály starou, původní a krásnou melodií. O stlačení *cantu firmu* v nepřirozenou *mensuru* ani nemluví.

Nestačí-li tedy za básí Šteyer, tím méně Kancionál Svatojánský, kterémuž nelze upříti epochálního významu pro svou dobu, pro r. 1863, ale jen pro svou dobu.

Dnes stoupají požadavky hudby světské a nutně kráčetí jest paralelně s ní v hudbě církevní.

Dobrou pomůckou budou díla kaceřovaného Konráda (I., II. díl) a moderního Dra. Zdeňka Nejedlého (»Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách a Počátky husitského zpěvu«).

Pravil jsem, že *cantus firmus* má býti uveden buď dle nejstarších známých zápisův nebo jak vyšel z dílny skladatelovy.

O prvním bodu zásady již promluveno. Tedy ještě něco o těch skladatelích.

Dnes těžko jest se dopátrati jmen skladatelů hlavně mladších. Avšak bedlivým studiem je zvíme přece. Zajisté budou ve zpěvníku zastoupeni Jan N. Škroup, V. Horák, Veit, Rob. Führer (»Bože, před tvou velebností«), Karel Píč, Jan Vitásek, zvláště Zvonař, Skuherský a Křížkovský.

5. Vybrány budou tedy písně sice staré, ale nikoli zastaralé, písně všech slohů, i slohu barokního, ale dle měřítka přísně uměleckého.

6. Písně budtež v takové transpozici notovány, aby odpovídaly střední absolutní výšce hlasů mužských, ženských a dětských.

7. Všechny exempláře budou s notami, ať jsou myšleny pro kohokoliv. I zpěvák neznající not, má různou polohou hlaviček notových usnadněnu a podepřenu paměť. Snadněji se mu pohledem na výše a níže položené noty vybaví píseň, kterou umí z paměti zpívat. Dá Bůh, že tím se zmenší i procento analfabetů notových.

8. Běh církevního roku se svými význačnými slavnostmi jest zároveň pravidlem pro pořad písní.

9. Dle nařízení synody Pražské z roku 1860 bude při každé písni sloka po pozdvihování holdem velebné Svátosti.

10. Jest ideálem církve, aby lid přilnul k mešní liturgii a zpíval i při zpívané mši sv. jazykem liturgickým, jak tomu bývalo i při mši utrakvistů v stol. XV. a XVI. (Viz agendu v museu král. Českého III. 93.)

Proto bude vždy ve zpěvníku i chorální mše se svými stálými částkami a odpověďmi.

11. Notaci schvaluji tu, jež jest již částečně provedena v »Oltáři«, t. j. návrat ku staré notaci mensurální, kde nebylo taktových čar, ale v níž byla zcela zřejmo metrum a mensura.

Notaci mensurální bez taktových čar budiž v notách čtvřřových a osminových notována píseň stará, století XV. a XVI. Píseň moderní budiž notována tak, jak vyšla z dílny skladatelovy, tedy v moderním taktu, taktěž notou čtvřřovou, osminovou, výjimečně půlovou. Mám na mysli na př. Führerovou kantilénu: »Bože, před tvou velebností«, kterou nutno opatřiti taktovými čarami. Různost notace nebude na újmu jednoty zpěvníku, jako není na újmu jednotě opery různý klíč, takt a rytmický recitativ.

Dále se jedná o výběr písní, o obsah zpěvníku, věc to velmi choulostivou. Jsou extremy. V některých kostelích, zejména pražských a těch venkovských, kde varhaník zápasí s klávesy a notami, jest repertoire velmi nepatrný. Písní 7—10 stačí na celý rok. Ve velkých městech to zaviňuje fluktuace obecenstva v kostele a touha varhaníkův po koncertování. Jsou případy, že varhaník za mši sv. sehraje 2 sloky a ostatní čas věnuje sobě a »vox humana«. Na venkově někde jest hráči obtížnou i harmonisace »Bože, před tvou velebností«.

Toť jedna krajní strana. Na opačném kř.dle jsou entusiasti pro povznesení duchovního zpěvu, řekněme ten pověstný »zelený stůl«. Jest jeho snahou, aby aspoň trochu církevní zpěv vyrovnal se hudbě světské, jež závatných dostoupila přímo požadavků a jež pracuje s prostředky nadobyčejnými. Srovnáme dnešní stav světského zpěvu s církevním, a musíme říci, že jest mezi nimi ohromná propast.

Světská muzika stává se majetkem vyvolených a duchovní zpěv klesl pod úroveň hudebnosti a estetické ceny.

Nepřeháním, pánové! Byla provedena revise v diecési pražské a hradecké nynějšího stavu duchovní písně pastorální otázkou, jaké písně se v jednotlivých osadách zpívají.

Mnozí v těchto odpovědích pastorálních viděli princip a východisko pro nový zpěvník. Přiznávám se, že také jsem na základě odpovědí doufal v možnosť správného postupu při práci o novém zpěvníku. Téhož náhledu byl i pan ředitel Sychra s ředitelem Kašparem, když v litoměřické diecési navrhla konsistoř, aby rozeslala dotazníky, jimiž by se zjistilo:

1. které všechny písně jsou zavedeny na osadě,
2. které se těší oblibě lidu

3. kterých se užívá zpěvníků a průvodů varhan,

4. které jsou varianty a místní texty, kterýchž zápisy budtež pořízeny.

Řiditel kůru měl tyto dotazníky vyplniti a nikoli kněží, což shledávám rozumnějším, než pastorální odpovědi o této otázce kněží na svých konferencích.

Avšak, když se konečně komisi do rukou dostane veškerý materiál z celé diecése, co si s tím počne?

Roztřídění dá ohromnou práci, což dosvědčiti může sám Dr. Mrštík se společníky, který třídil materiál z diecése hradecké.

Pomímjím toho, že se ztratil, že † biskup Brynych předložil hudební komisi vlastní svůj a již vytištěný výběr písní, ale předce se táží opět, k čemu ta práce?

Jedině dobrá a nutná ku posouzení dosavadní miserie a šlendriánu, ku konstatování hlubokého poklesnutí duchovní písně zaviněného josefinským, germánským centralismem, nedostatku péče o nádherný národní poklad duchovní poesie a neporozumění mnohých činitelů tak vydatné podpoře zušlechtití lidstvo.

Ano, těm všem chybám nás naučí seznam písní, jež se zpívají na osadě a v diecési. Avšak tento »status quo« můžeme seznati zcela dobře i z množství dosavadních zpěvníků buď naprosto bezcenných, komplatorních nebo těch, jež jsouce vázány kompromisem, nemohly hnáti útokem na hradbu úpadku a spokojily se jen mírnou jeho opravou a šly střední cestou mezi oběma uvedenými stranami.

Ke kompromisnímu zpěvníku čítám i »Oltář«; hověl lidu a dosavadnímu způsobu zpěvu a zároveň v mnohých věcech učinil nápravu. Vy víte, pánové, sami, co »Oltář« zkusil a co o něm přímo nabájeno.

Babičky říkaly, že jim teď biskup dává novou víru, kněží naříkali na novoty a řiditelé kůru na cvičení prý těžkých písní a nesnadnou harmonisaci v průvodu.

Uznáváme, že harmonisace písní někde vybočuje z obvyklých dominantních a tonických akordů, ale. má-li býti pokrok, nesmí se vázati na lenost reprodukce.

Když někde na koncertním podiu jest sebe nepatrnější produkce, vyžaduje náležité přípravy.

Ale pro kostel jest vše dobré, i to zcela nedostatečné a nepřipravené. Do školy se učitel připraví, ač mu nechybí důkladná příprava všeobecná, do kostela jest varhaníku každá příprava zbytečnou, ač jeho hudební vzdělání se někdy rovná víc než nule. Proto ten odpor k »Oltáři« — nechuť ku práci!

Nyní jedná se o opravu »Oltáře«, komisse jest k ní zvolena panem biskupem. K čemu raditi? Ač jsem pronesl tolik zásad nových o úpravě kancionálu vůbec, předce bych radil, aby se »Oltářem« příliš nehýbalo, aspoň ne obsahově, jen snad formálně.

Důvody?

Na kompromisním zpěvníku těžko co měnit. Pokud nemáme pohromadě veškeren materiál duchovní písně v katalog uveden, pokud nemáme českého »Bäumkera«, je to zbytečná a škodlivá práce.

Škodlivá i proto, že sotva se »Oltář« trochu vžil, již by se lidu vzal. Pak by se vůbec nezpívalo. Lépe něco než nic. Tedy důvody praktické a diplomatické — kompromisní — nás k tomu vedou, zachovati »status quo« tak dlouho, až bude možno vykonati úpravu zpěvníku dokonale a jednou pro vždy na základě historie a poznanych pramenův. K tomu bohdá přijde brzy.

Kéž by těchto několik nahozených myšlenek dbali ti, kteří členy do komise pro úpravu zpěvníků navrhuji a kteří v komisích zasedají.

Církevní rok.

Podle církevního roku Guérangerova podává Dr. Ignác Rath.

(Dokončení.)

Církev svatá prokazuje Božskému dítěti povinnou čest svým klaněním. Tajemství Emmanuelovo je pro ni však také pramenem podivuhodné radosti. Bohu povinná úcta se ve svých vznešených zpěvech snáší velice dobře s radostí, k níž vyzvali lidstvo andělé. Církev se snaží nápodobiti radost pastýřů, kteří spěšně a v radostném vzrušení přišli do Betléma,¹⁾ jakož i radost mudrců z východu, když opouštějíce Jerusaleém, znovu zahlédli hvězdu.²⁾ Tím se vysvětluje, že veškero křesťanstvo oslavuje narození Božského dítěte radostnými zvyky a obyčejí národními a stopy těchto obyčejů sáhají tak daleko, jako památky podání vůbec. Do Říma přicházejí ještě za dnešních dob pastýři z Appennin, a náměstí a ulice svatého města zaznívají radostnými jejich písněmi.

Křesťané draží, spojme se s tímto plesáním. Není času ku vzdechům a prolévání slz. »Dítě narodilo se nám.« Konečně přišel ten, jehož jsme očekávali; přišel, aby mezi námi dlel. Jak dlouhé bylo naše očekávání, tak blahým budiž vědomí jeho konečného příchodu. Dostí brzy přijde den, kdy dnešní dítě se stane mužem a bude mužem bolesti. Pak budeme s ním trpěti; dnes ale se radujeme z jeho příchodu a připojujeme se k andělům seskupeným kolem jeho jeslí, bychom s nimi pěli zpěvy chvály. Těch 40 dní rychle uplyne. Otevřme srdce své a přijmeme radost, jež nám přichází s hůry, jakožto dar nebes. Praví přec Božská Moudrost, že mysl spravedlivého je jako ustavičné hody,³⁾ poněvadž je v něm pokoj: pokoj však se nám právě v této době přináší na zemi: pokoj lidem na zemi, kteří jsou dobré vůle!

S touto tajemnou a vzácnou radostí spojuje se jako by sám sebou pocit díků k Tomu, jenž se nedal zdržeti ani naší nehodností ani Svou vznešenou velebností a vyvolil mezi dcerami lidskými Svou matku a jesle v chlévě za místo Svého zrození. Tak velice bylo srdce jeho naplněno horlivostí u vykonání díla naší spásy, že všechno od osoby své vzdálil, co by mohlo vzbuzovati naši bázeň nebo ostýchavost: naopak vlastním příkladem nejhlubšího ponížení ukázal nám cestu pokory, po níž musíme kráčet, abychom se dostali do vlasti nebeské, jejíž brány nám pýcha naše uzavřela.

S pohnutým srdcem přijměte tedy vzácný dar dítěte, jež nás osvobodí. Je to jednorozený syn Otce, toho Otce, jenž tak miloval svět, že syna svého dal pro spásu jeho;⁴⁾ je to sám jednorozený syn, jenž se zcela odevzdal do vůle Otce svého, poněvadž sám chtěl.⁵⁾ Když pak nebeský Otec ani vlastního syna svého neušetřil, ale za nás za všechny ho vydal: kterakž nám také s ním všeho nedá, jak praví apoštol?⁶⁾ Neocenitelný to dar! Jak bychom mohli nabídnouti nějakou náhradu, jež by se s tímto dobrodiním jen z daleka dala srovnati, když v hlubokosti své bídy nedovedeme ani cenu jeho odhadnouti! Jedině Bůh sám ví, co nám v tomto tajemství daruje a Božské dítě, jež leží v jeslích, o velikosti toho daru mlčí.

Když ale naše díky nejsou v žádném poměru ku prokázanému dobrodiní, čím tedy máme splatiti svůj dluh? To dokážeme jediné láskou, neboť láska, ačkoli je jenom konečná, přece se neměří a je schopna stálého vzrůstu. Proto se církev Božskému dítěti klaní, chválí je a děkuje mu, ale na konec je uchváćena před jesličkami nevylicítelnou láskou. Církev praví: »Aj ty jsi krásný, milý můj a ušlechtilý!«⁷⁾

¹⁾ Luk. 2, 16. — ²⁾ Mat. 2, 10. — ³⁾ Isaiáš 9, 6. — ⁴⁾ 1. Jan 3, 16. — ⁵⁾ Isaiáš 53, 7. —

⁶⁾ R. Řím 8, 32. — ⁷⁾ Pís. Šal. 1, 15.

Příchod Tvůj naplňuje oko mé radostí! Božské slunce spravedlnosti, tvé teplo vlévá život v srdce mé! Jak bezpečným je tvoje vítězství nad mou duší, když na ni útočíš zbraněmi své slabosti, svého ponížení a dětství! Všechna slova církve se mění v jejich ústech ve výrazy lásky. Klanění, chvála, díky nejsou pak již ničím jiným, než měnivými a vroucími projevy této lásky, která veškeru její bytost proniká a v níž jakoby veškerá její bytost se rozplývala.

Také my, křesťané, následujme matku svou církev svatou a obětujme srdce své Emmanueli. Pastýři obětovali Božskému dítěti to nejlepší, co při své chudobě obětovati mohli. Mudrci mu přinesli dary drahocenné. Jedni i druzí nás svým příkladem učí, že se nikdo nesmí objeviti v přítomnosti Božského dítěte, aniž by přinesl důstojný dar. Nezapomeňme však, že pohrdá každým pokladem mimo toho, jež přišlo hledati. V něm sestoupila s nebes láska. Politujme každé srdce, jež by mu nepřišlo svou láskou vstříc!

To jsou povinnosti, které máme splniti Ježíši Kristu při prvním jeho příchodu, kde přichází v těle a slabosti, jak praví svatý Bernard, kde přichází, nikoliv aby svět soudil, nýbrž aby ho zachránil a spasil.

Zpěv a mluva.

Péče a výcvik ústrojí hlasového.

Napsal *Josef Pěkný*.

(Dokončení.)

Přůměrně obsahuje lidský hlas dvě nebo půltřetí oktávy; tři oktávy jsou již velice vzácný a zpěvák, který by se mohl honositi docela čtyřmi oktávami, obdivujeme se jako zázračnému zjevu. Hranice síly lidského hlasu nedají se tak číslu určití jako hranice obsahu. Kolísají ostatně i u jedné a téže osoby, neboť spočívají na mimořádných, měnivých okolnostech.

Zpěvný hlas se objevuje často již ve 3. roce věku; 3- i 4roční děti se již často učí kratším písničkám. Od 6. roku až k dokonalému rozvinutí mění se hlas ve své povaze jen málo, mohutní však v poměru všeobecného vzrůstu sil. V době zralosti děje se v hlase značná změna a ačkoliv hlavně u mužského pohlaví se jeví, není neznatelná ani u dívek. U jinochů jest hlas po kratší nebo delší dobu ve stavu kolísání, pak se ve své povaze podstatně mění, stává se hlubším a plnějším a nabývá „mužného“ charakteru. Při změně hlasu jsou tyto anatomické změny: Vzdůst hrtanu ve všech směrech; chrupavky se stávají tlustšími a pevnějšími; přední viditelný úhel, jež obě plochy štítovité chrupavky tvoří, stává se ostřejším a znatelnějším, takže na krku na vnější straně více vyniká; hlasivky samy stávají se tlustšími a dlouží se. U ženského pohlaví nastávají tytéž fysikální zjevy, ale v podstatně menších rozměrech; obsah hlasový se rozšíří o jeden neb dva tóny, hlas sílí, zjemňuje a nabývá svěžestí. Ve věku dospělém podržuje hlas celkem svůj charakter, kolem 30. roku jest pak nejplnější; u mužů nastává v 50-60tém roce, často ještě dříve, druhá změna: chrupavky hrtanové ztvrdnou i promění se částečně nebo zcela v kosti, kdežto části měkké pozbývají z části své pružnosti. U většiny mužů pozbývá hlas v 50. roce věku, někdy již několik let dříve, své síly a plnosti, často docela

změní svou střední výšku; ve vysokém věku stává se hlas třesavým.¹⁾ Také u žen ubývá v pokročilejším věku resonance a měkkost hlasu, ač v obyčejné konverzací tato změna jest sotva znatelná.

Provádí-li se zpěv jako umění, jest známo již ze zkušenosti, že při zpěvu vzestupné stupnice nastane bod, v němž nemůžeme se hnouti dále, nezměníme-li způsob vytváření hlasu. Počet těchto změněných zastávek přístroje hlasového právě tak jako výška tónu, při níž nastávají, jest u různých jednotlivců různá; avšak u všech jest rozdíl mezi hlubší a vyšší partií hlasu; tón stupnice, při němž tato změna nastává, jest zase individuálně rozdílný. Jinými slovy: Ve stupnici každého hlasu jest při některém (individuálně různém) tónu rozhraní. Všecky tóny, které jsou níže než tento mezní bod, působí při svém vzniku zvláštní pocit v hrtanu. Při tónech ležících nad tím rozhraním má zpěvák změněný pocit v hrdle, z něhož vycítuje, že tyto tóny jsou vytvářeny jiným mechanismem než předešlé. Tyto různé »zastávky orgánu hlasového« jsou známy pod jménem »rejstříku«. Ale jest třeba užívati tohoto slova velice opatrně, protože pro bojechtivé učence ve zpěvu jest rejstřík bitevní fanfárou, při jejímž zavznění se stávají zuřivými.

Obecná Jednota Cyrillská.

VÝROČNÍ ZPRÁVY ZA ROK 1907.

Čechy.

Diecése Králové-Hradecká.

Diecésní Jedn. Cyrillská v Hradci Králové podává zprávu o své činnosti za dobu od 5. června 1906 do 26. června 1907, kdy konala se letošní valná hromada, při níž přítomno bylo 10 členů. Z jednatelské zprávy vyjímáme: Jednota pořádala Cyr. exercicie v Kladrubech 5. června (viz o nich »Cyrill« r. 1906, str. 61.) a od 10. až 12. září v Poděbradech (»Cyrill«, 1906, str. 79. a 87.). Z exercicií v Králově Dvoře v poslední chvíli sešlo z vážné příčiny, ač již programy se měly tisknouti. V duchu reformy zpíváno v mnohých farnostech na kůrech chrámových i ústavech. Za vedení předsedy a jednatele Jednoty zpívali bohoslovci při svěcení Vlašské kaple v Kutné Hoře 28. září 1906 a při svě-

cení kostela v Landškrouně 21. října 1906. Všechnu členů bylo 360. Jednota utrpěla zvláště velkou ztrátu úmrtím ředitele kůru Frant. Jiráska v Jičíně 1. července 1906. (Viz posmrtnou upomínku jeho v »Cyrillu« r. 1906, str. 49.). Příjmy diecésní Jednoty obnášely r. 1906; 1456 K 62 h, vydání 138 K 76 h, takže zbylo na hotovosti 1317 K. R. 1905 byla hotovost na konci roku 1097 K 24 h. Přibýlo tedy r. 1906 220 K 62 h. Změny ve výboru staly se při poslední valné hromadě tyto: Ředitelem Jednoty zvolen Th. Dr. Rudolf Šetina, tajemník bisk. konsistoře, od jehož čilosti a hudební vyspělosti Jednota doufá vzpružení cyrillského ruchu v sídle diecése. Týž jest spolu archivářem. Jednatel

¹⁾ Existují ovšem také výjimečně ústrojí, při nichž hlas svou svěžest a pružnost zachovává až do nejvyššího stáří. Rubini a Lablache byli ve stáří 62 let ještě zcela »à la hauteur«, a Sims Reeves vytvářel ještě do nedávna tóny, jež by mu mohl záviděti mnohý pěvec, stojící ještě v zenithu života. Tom Holmes patřil ještě před 20 lety k nejlepším pěvcům. Abych ukázal, v jak úzkém spojení jest zachování hlasu se zachováním celého organismu, dodávám ještě, že tento umělec ve svém 76. roce zvítězil ve světových závodech proti mladému soupeři.

se stal Jindřich Fiala, vikarista katedrálního chrámu. Ku podpoře ředitele zvolen Wünsch mladší, choralista při kathedrále. Ostatní členové výboru zůstali. Dr. Jos. Mršík, předseda.

Farní Jednota Cyrillská v Hořicích.
V děkanském chrámu Páně v Hořicích provedeny byly roku 1906 následující skladby: F. Hruška: mše »in hon. Nom. J. Christi« pro 4 hl. smíš. a varhany, mše »Ecce Dominus veniet« pro 4 hl. smíš. a varhany. Jos. Foerster: mše »in hon. sc. Adalberti« pro 4 hl. smíš. a varhany, mše »De Beata« pro 4 hl. smíš. a varhany, mše »Bohemica« pro 4 hl. smíš. a varhany. Ant. Foerster: »Te Deum« pro 4 hl. smíš. a varhany. J. Cainer: mše »in hon. sc. Wenceslai« pro 4 hl. smíš. a varhany, mše »in hon. Nom. Jesu Christi« (vánoční) pro 4 hl. smíš. a varhany. Fr. Witt: mše »in hon. sc. Francisci Xaverii« pro 4 hl. smíš. a varhany, mše »in hon. sc. Augustini« pro 4 hl. smíš. a varhany, mše »in hon. Conc. Oecum Vaticanani« pro 6 hl. smíš. à capella, »Te Deum« pro 4 hl. smíš. a varhany. Palestrina: mše »Hodie Christus natus est« pro 8 hl. smíš. à capella, mše »Dies sanctificatus« pro 4 hl. smíš. à capella, mše »Assumpta est Maria« pro 6 hl. smíš. à capella, »Popule meus« pro 8 hl. smíš. Haller: mše »tertia« pro 2—4 hl. smíš. a varhany, mše »quarta« pro 2—4 hl. smíš. a varhany, »Requiem« pro 2—4 hl. smíš. a varhany, »Te Deum« pro 4 hl. smíš. a varhany. Stehle: mše »Salve Regina« pro 2—4 hl. smíš. a varhany, »Missa solemnis« pro 4 hl. smíš. à capella, »Requiem« pro 2—4 hl. smíš. a varhany. Mitterer: mše »in hon. Sc. Caroli Boromaei«

pro 4 hl. smíš. a varhany, »Missa Dominicalis« pro 4 hl. smíš. a varhany, »Requiem« pro 4 hl. smíš. a varhany, osm »Pange lingua«, Goller: mše »in hon. sc. Stephani« pro 4 hl. smíš. a varh. Ebner: mše »Jubilante Deo« pro 4 hl. smíš. a varh. Koenen: mše »in hon. Trium Regum« pro 4—6 hl. smíš. à capella. Singenberger: mše »in hon. sc. Angel. Cust.« pro 4 hl. smíš. a varhany, mše »Stabat Mater« pro 4 hl. smíš. a varh. »Requiem« pro 2—3 hl. smíš. a varhany Engler: mše pro 3 ženské hlasy. Měnivě části mše zpívány buď chorálně neb recitando. Případná offertoria zpívána ze sbírky »Dvouhlasyň offertorií« od různých skladatelů (vydaných u Pusteta v Řezně) a z »Liber Mottetorum« od Stehleho.

Lidové písní věnována též náležitá pozornost. Odbor literátský nacvičil kromě mešní písně »Hospodine, všech věcí Pane«, již doplnil repertoire nacvičených písní mešních ku každému období, různé písně ku zpívání před a po mši sv. a tím hledí vymýtit tak zvané písně »poutní« šlendriánské. Radost jest poslechnouti si při májových pobožnostech zpěv lidu, který se zápallem zbožným zpívá »Otče náš«, »Zdravas« a »Pod ochranu Tvou« od Lehnery, kromě písní Mariánských a litanií. K tomu druží se velkolepé, zpívané liturgickým sborem, mariánské případné vločky.

Sám sv. Otec Pius X. měl by z toho radost a viděl by, že to, co rád by měl zavedeno v Itálii, v Čechách dávno již zavedeno jest. Ovšem Čechové mají drahocennou sbírku svých písní lidových zbožných, jako snad žádný jiný národ.

Věškeré dřívější ročníky „Cyrilla“ má na skladě redakce „Cyrilla“ na Král. Vinohradech.

S hudebními přílohami k číslu 11. a 12.

(Tenor, Baryton, Bass.)

CYRILL vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukázkou na celý rok 4 K 40 h, přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře, kam i reklamy se zasílají).

Obsah XXXIV. ročníku „Cyrilla“.

I. Články.

Hospodine, studnice dobroty, Kyrie fons bonitatis. Studie k českým tropům. — Dobroslav Orel. 2.

Copčit s novým chorálem. — P. E. Paukner. 11.

O některých zpěvech liturgie vánoční. — P. Bernard Velišek, O. S. B. 17.

K šedesátiletým narozeninám univ. prof. Dr. O. Hostinského. — Dobroslav Orel. 20.

O kulturním a zušlechťujícím významu hudby a zpěvu vůbec, vokální a instrumentální zvláště. — Jan Ev. Zelinka. 22.

Praktické cvičení »Missa festiva«, op. 16. od J. E. Zelinky. 27. 42.

O některých zpěvech liturgie devítníkové. — P. Bernard Velišek, O. S. B. 33.

Lidový zpěv a zpěvníky. — Bohumil Kašpar. 36.

Zrnka. — P. Bohumil Matějů. 38. 75.

Církevní rok. Mystika doby vánoční. — Dr. Ignác Rath. 43. 77. 89.

Hospodine, všech věcí Pane! Kyrie incidentale. — Dobroslav Orel. 51.

Zpěv a mluva. — Josef Pěkný. 57. 79. 90.

Dies est laetitia. Nastal nám den veselý. Studie ku písni vánoční. — Dobroslav Orel. 62. 65.

Jak v Oxfordě slaví prvního máje. — P. Bernard Velišek, O. S. B. 73.

O úpravě lidového kancionálu. — Dobroslav Orel. 84.

II. Obecná Jednota Cyrillská.

Vyzvání k zaslání výročních zpráv. 17.

Seznam premií. 28.

Čechy.

Arcidiecése Pražská.

Slané. 15.

Diecése Králové-Hradecká.

Diecéšní Jednota Cyrillská v Hradci Králové. Výroční zpráva. 91. — Cyrillské exercicie v Poděbradech. 14. — Sjezd přátel hudby církevní v Hořicích. 49. 82.

Farní Jednoty Cyrillské. Hořice. 92.

Diecése Litoměřická.

Dobruška. 15.

Morava.

Diecése Brněnská.

Farní Jednoty Cyrillské. Polehradice. 45. — Rajhrad. 45.

III. Nekrolog.

† Josef Förster.

IV. Drobné zprávy.

Nové Commune Sanctorum. 16. — Jednota českoslovanských feditelů kůrů. 16. 32. — Boh. Kašpar. 16. 80. — † P. Otto Kornmüller. 32. — Komitě pro sestavení nového kancionálu. 46. — Trojdílný zpěvník pro žactvo českých škol středních. Státní zkoušky z hudby. O hudbě řecké. 47. — Mše Beethovenova. 48. — Škola zpěvu pro školy střední, měšťanské a pedagogia. 64.

V. Hudební přílohy.

1.—6. J. C. Sychra. Missa brevissima. (Pětihlasná.)

7.—12. Hlasy k téže mši: Cantus, Altus, Tenor, Baritonus, Bassus.

